

Twintig jaar ellende en glorie met de Keizer	
Pag. 7	Waarom ik deze mémoires heb geschreven. 1848 – 1850
	<p>... Ik was tweeënzeventig jaar oud. Door een recent en wreed verlies raakte ik volledig geïsoleerd. Verdriet en verveling overweldigden mij. Om mezelf af te leiden herinnerde ik me de tijden, die al heel ver weg waren en ik schreef het verslag dat we gaan lezen.</p> <p>Als er fouten kunnen binnensluipen, zijn deze onvrijwillig. Mogen mijn lezers mij vergeven door mijn goede trouw en mijn oprechtheid. Mogen ze mij ook de stijl en de licentie vergeven van een oude soldaat.</p> <p>Ik heb in mijn jeugd niet de minste opleiding genoten. Op mijn drieëndertigste kon ik niet lezen of schrijven. Twee soldaten van de wacht (genaamd Gobin en Gallot... ik zal hun namen altijd onthouden!) waren mijn schoolmeesters. Het was rond 1808, tussen Friedland en Wagram.</p> <p>Het weinige dat ik weet, heb ik aan hen te danken. Maar ik vermoed dat ze, ondanks hun uitstekende lessen, van mij geen volleerde student hebben gemaakt en dat zal mijn redacteur wel zijn veel problemen met mijn spelling. Vijfentwintig jaar lang van mijn leven heb ik alleen maar de pen gepakt mijn</p>
8	<p>naam onderaan een boodschappenrekening of een handelsbriefje te zetten.</p> <p>Je kunt hieruit zien hoeveel moeite het mij kostte om de taak die ik zo laat op mij nam, tot een goed einde te brengen: mijn arme hoofd was uitgeput.</p> <p>Gelukkig had ik me herinnerd wat de keizer ons vaak vertelde: dat de mens kan wat hij wil. Ik heb met vertrouwen gewerkt en vandaag overhandig ik aan mijn landgenoten, aan mijn vrienden, aan de overlevenden van mijn strijdmakkers het verhaal van een oude soldaat, door hemzelf verteld.</p> <p>Het zal hen herinneren aan enkele details van een tijdperk dat vandaag fantastisch lijkt.</p> <p>Misschien zullen de kinderen van het land door het lezen ervan zelfs leren hoe de meest ellendige dienstplichtige erin slaagt, door te vechten tegen pech, voor zichzelf een bescheiden, maar vreedzame en geëerde positie te verkrijgen.</p>
9	<p>WAT IK DEED IN HET HULPBATALJON VAN SEINE-ET-MARNE EN IN DE 96 DEMI-BRIGADE (23 augustus 1799 - 23 maart 1803)</p> <p>1.</p> <p>De passage van de Sint-Bernard - Montebello</p> <p>Op Fructidor 6, jaar VII, (23 aug. 1799, rkv) kwamen twee gendarmes bij dhr. Potier om mij mijn routekaart te geven, met het bevel om op de 10e naar Fontainebleau te vertrekken. Ik heb meteen mijn voorbereidingen getroffen. Mijn meesters wilden een vervanger voor mij kopen: ik bedankte ze allemaal in tranen en beloofde hen snel terug te komen met een zilveren pistool, als ik niet zouden worden gedood.</p>

	<p>Mijn afscheid was verdrietig. Ik werd echter door iedereen overweldigd door de aandacht. Toen ik wegging, met mijn pakketje onder de arm, werd ik een heel eind begeleid en werd ik goed omhelsd. Ik ging slapen in Rozoy, de eerste militaire stop stond op mijn kaart aangegeven en de volgende dag arriveerde ik op mijn bestemming.</p> <p>Wij hebben toen een buitengewone lichter opgeroepen. Elk departement moest een hulpbataljon van 1500 tot 1800 man ter beschikking stellen, bestaande uit alle jongeren tussen de twintig en vijfentwintig jaar. Ik was drieëntwintig en een half jaar oud en werd opgenomen in het hulpbataljon van Seine-et-Marne.</p> <p>Officieren van ik weet niet waar, weinig opgeleid, weinig vurig in de dienst,</p>
10	<p>ontvingen ons in Fontainebleau. We werden in een kazerne in zeer slechte staat geplaatst en we leken genegeerd te worden.</p> <p>Omdat de discipline erg slecht was, was ons bataljon nauwelijks bijeen, toen er een opstand uitbrak; de helft ging naar huis. De bataljonscommandant bracht een rapport uit naar Parijs. De muiters kregen vijftien dagen de tijd om zich weer bij het korps te voegen, waarna ze als deserteurs moesten worden beschouwd en overeenkomstig moesten worden behandeld. Deze dreiging was voldoende om ze terug te brengen naar de kazerne.</p> <p>Generaal Lefevre kwam alles te organiseren: hij beoordeelde ons op de binnenplaats van het kasteel, vormde de compagnieën en wees de grenadiers aan. Ik was een van deze velen.</p> <p>We waren snel en vlot aangekleed! Twee keer per dag deden we de oefeningen en elke tien dagen vierden we de <i>decadi (10e dag, rkv)</i>. Daar moesten we Te Deums zingen en roepen: Lang leve de Republiek! Vervolgens dansten we 's avonds in de hoofdstraat rond de vrijheidsboom en zongen we 'Les aristocrates à la Lanterne!' Hoe leuk!</p> <p>Dit leven duurde ongeveer twee maanden, toen plotseling het nieuws in de kranten circuleerde dat Bonaparte in Frankrijk was geland en naar Parijs zou komen. Ze zeiden dat hij een groot generaal was; onze officieren waren dolblij omdat de bataljonscommandant hem kende. Ze beoordeelden ons op properheid, hielden toezicht op onze kleding en lieten ons van 's morgens tot 's avonds oefenen; we hadden eelt op onze handen door het schuren op de kolf van onze geweren.</p> <p>Al snel arriveert er een koerier, die aankondigt dat Bonaparte langs Fontainebleau zou komen. Vanaf de ochtend waren we onder de wapenen en gebeurde niets. We kregen niet eens de tijd om te eten. Er waren uitkijken in het bos geplaatst</p>
11	<p>en elk moment riepen ze: te wapen! En iedereen ging op de balkons staan, maar het mocht niet baten.</p> <p>Bonaparte arriveerde pas middernacht in de hoofdstraat van Fontainebleau, waar hij afstapte. Hij was verrukt zo'n mooi bataljon te zien, riep alle officieren om zich heen en gaf hun het bevel de volgende dag naar Courbevoie te vertrekken. Hij stapte weer in zijn rijtuig en wij riepen: Lang leve Bonaparte! om terug te gaan naar onze kazerne om onze plunjezakken klaar te maken en om in de omgeving rond te gaan om de wasvrouwen op te halen en onze kleine schulden af te betalen.</p> <p>Bij Courbevoie vonden we een kazerne waar niets was, zelfs geen stro waar we op konden slapen. We waren genoodzaakt takken uit de wijngaarden te gaan halen, een vuur te maken en onze potjes te koken. Gelukkig bleven we daar maar drie dagen, waarna we naar de École Militaire in Parijs werden gebracht. Het is waar dat het daar niet veel beter was.</p> <p>We werden in kamers ondergebracht die alleen maar stromatassen bevatten en in elke kamer zaten minstens honderd mannen. Op een dag kregen we drie pakjes</p>

	<p>cartridges met elk vijftien per kogels en kort daarna kregen we het bevel om naar Saint-Cloud te vertrekken.</p> <p>Toen we de Place de la Révolution passeerden, zagen we kanonnen gericht en zagen we dat de cavalerie dezelfde route volgde als wij. De ruiters waren in grote grijze mantels gewikkeld en op enorme zwarte paarden gezeten. Er wordt ons verteld dat dit de grote hakken waren en dat ze bedekt waren met ijzer. Maar dat was niet waar. Ze hadden alleen lelijke driehoekige hoeden en twee gekruiste ijzeren platen op de voorkant van hun hoeden. Hun paarden waren zwaar genoeg om de aarde te doen</p>
12	<p>schudden. Zelf zagen ze eruit als dikke boeren. Dat was toen het deel van onze cavalerie dat later werd vervangen door onze fijne kurassiers met hun ijzeren vesten.</p> <p>Bij Saint-Cloud vonden we de grenadiers van Het Directoire en de Vijfhonderd op de grote binnenplaats en een halve infanteriebrigade bij de poort. We werden achter de Garde geplaatst en vormden allemaal een haag om Bonaparte, die we verwachtten, te laten passeren.</p> <p>Plots horen we de kreet van Vive Bonaparte! de trommels sloegen aan. Hij komt langs, begroet iedereen, praat een paar ogenblikken met de leiders en laat ons in de rij staan tegenover de zittingszaal van het Wetgevend Lichaam. Hij was te voet. Hij had een kleine hoed en een kleine degen. Hij beklimt alleen de trappen van het paleis en onmiddellijk horen we kreten. Bonaparte vertrekt, trekt zijn kleine degen en vertrekt weer te paard met een peloton grenadiers van de Garde van het Directoire. De kreten verdubbelen. We zien dikke heren achter de ramen lopen. Jassen, fijne mutsen en veren vielen op de grond. De grenadiers scheurden de gallons eraf.</p> <p>We bleven tot drie uur, niet precies wetend wat er aan de hand was, toen het bevel aan mijn bataljon werd gegeven om terug te keren naar Parijs. Het werd tijd, we hadden honger.</p> <p>Toen we aankwamen, persten de Parijzenaars ons van alle kanten om nieuws uit Saint-Cloud te horen. De menigte, meegesleept door nieuwsgierigheid, volgde ons naar onze kwartieren.</p> <p>Dat is alles wat ik zag van de 18e Brumaire. Vervolgens werd het hulpbataljon van Seine-et-Marne, waar ik deel van uitmaakte, ontbonden en opgenomen in de 96e demi-brigade, onder bevel van kolonel Lepreux.</p>
13	<p>De grenadiers van deze brigade waren gelegerd in Het Luxemburg, in het gedeelte van de tuin, dat uitkeek op het Odeon. In die tijd waren er daar alleen maar krotten, die bijna tot aan het paleis reikten; en een kapel, verhoogd door verschillende treden, voorafgegaan door een rij lindebomen; dan daarachter een uitgang die nog steeds bestaat en naar de rue d'Enfer leidt.</p> <p>We waren gelegerd in de kapel en onze eetpotten werden opgesteld in een grote gewelfde kamer waarvan ons werd verteld dat het de sacristie was.</p> <p>Op een dag beval de kolonel ons de wapens op te nemen om een luitenant in onze compagnie, de heer Thomas Thomé, te ontvangen. Hij was een knappe man, zachtaardig, goedaardig, maar zorgeloos, genotzuchtig, beter geschikt om soldaat te worden dan officier. Hij vertelde ons dat hij en een van zijn kameraden het leven van Bonaparte in Saint-Cloud hadden gered. De eerste keer, zo zei hij, dat hij de kamer binnenkwam, bestormden twee leden van de Assemblee Napoleon met dolken en het waren ik en mijn kameraad, die de slagen pareerden. Hij liep naar buiten te midden van kreten van bandieten. Op dat moment trok hij zijn degen, kruiste de bajonet en riep naar hen: Ga de zaal uit! Alle bangeriken vluchtten door de ramen en wij waren meesters van het terrein.</p>

	<p>Hij vertelt ons ook dat Josephine hem een ring ter waarde van vijftienduizend frank had gegeven, hem had verboden, die te verkopen en hem had verteld dat zij in al zijn behoeften zou voorzien.</p> <p>De brigade waarin ik was opgenomen, bestond gedeeltelijk uit oude beproefde soldaten. Onze kolonel, de heer Lepreux, geboren in Parijs, was een zeer vooraanstaande officier. Mijn eigen kapitein heette Merle. Hij beschikte over alle militaire kwaliteiten. In de loop van deze memoires zal ik vaak gelegenheid hebben om erover te spreken en altijd met lof.</p>
14	<p>Bovendien waren al onze officieren uitstekend, ze leidden ons stevig en na drie maanden konden wij, jonge soldaten, voor de Eerste Consul manoeuvreren. Ook ben ik heel sterk geworden in het gebruik van blanke wapens. Ik was sportief en had twee goede meesters, die goed voor mij zorgden. Ze hadden mij gevoeld en ze hadden mijn riem gevoeld. Ik betaalde ze de goed en om mij te belonen, leerden ze me snel.</p> <p>Ik had geen reden om te klagen, want na enige tijd hebben zij mij in staat gesteld uit een zware beproeving te doorstaan, die zij bovendien voor mij hadden voorbereid. Ze lieten me naar een ruzie zoeken, ik kan zeggen zonder enig onderwerp. Kom op, zei mijn tegenstander tegen mij, pak je sabel en laat mij een druppeltje bloed bij je afnemen.</p> <p>Kom, meneer de schurk, antwoordde ik, neem een getuige mee; ik heb er geen, ik doe het zonder. Mijn oude meester, die deel uitmaakte van het complot, bood mij hulp aan. Ik accepteerde het en we gingen alle vier de tuin in, midden in de krotten. We leggen de jas neer.</p> <p>Opgelet jij, zei ik tegen hem, val eerst aan. Nee, antwoordde hij, dat is aan jou. Ik snelde op hem af, ik gaf hem geen tijd om zichzelf te verdedigen. Gelukkig kwam mijn meester tussenbeide om ons te scheiden. Ga weg, riep ik, ik wil hem vermoorden. Laten we gaan! Het is afgelopen. Omhels elkaar en we drinken een fles.</p> <p>Nou, deze druppel bloed wil hij niet meer!</p> <p>Dit is allemaal voor de lol, laten we hier weggaan! Ik moest met deze dronkaards gaan drinken, waarna ik werd erkend als een goede grenadier. Mijn tegenstander werd mijn beste vriend. Hij had allerlei egards voor mij en verleende mij een aantal kleine diensten.</p>
15	<p>In de maand februari 1800 schouwde de Eerste Consul in de Tuilerieën drie demi-brigades, waaronder de onze, de 96ste en hij gaf het bevel over ons aan generaal Chabarlhac.</p> <p>Na de gewone manoeuvres wilde hij de dienstplichtigen apart zien. Hij kreeg de compagnie grenadiers van het departement Seine-et-Marne te zien, en hij zei tegen onze kapitein Merle, dat hij ons voor hem moest laten manoeuvreren. Hij was verrast onze nauwkeurigheid te zien. Maar, zei hij, het zijn de ouderen!</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nee, generaal, antwoordde onze kapitein, het is een compagnie van het hulpbataljon gevormd bij Fontainebleau. - Nou, ik ben blij met deze compagnie. - Breng haar terug in de troep en bereid je voor om te vertrekken. <p>Het duurde inderdaad niet lang voordat we naar het kamp van Dijon werden gestuurd. Onderweg verbrandden we de struiken van de wijnstokken en de populieren van het land om voor onszelf een vuur te hebben. We werden de bandieten van Chambarlhac genoemd.</p> <p>We passeerden Auxerre en sloegen ons kamp op in de weilanden van Sainte-Nitasse. Men herinnert zich nog de schade die we daar hebben aangericht.</p>

	<p>In Dijon logeerden we bij de burgers; we verbleven er bijna zes weken. Lannes vormde daar zijn voorhoede, waarmee hij al snel Zwitserland binnentrok. In Nyon schouwde de Eerste Consul ons in een prachtige weide. Toen we langs het Meer van Genève waren gereden en de Rhônevallei hadden beklommen tot aan Martigny, kwamen we aan in de burcht Saint-Pierre, aan de voet van de Saint-Bernard.</p> <p>Dit dorp bestaat alleen maar uit met planken bedekte barakken en schuren van enorme afmetingen. We sliepen er allemaal rustig, maar goed beschermd.</p>
16	<p>We hebben ons kleine park ontmanteld en onze drie kanonnen in bomen geplaatst die in de vorm van een trog waren uitgehold. Aan het einde was er een groot gat waar een hefboom aan bevestigd kon worden, die als roer diende. Aan de voorkant was een kabel bevestigd en aan deze kabel waren houten dwarsliggers. Elk kanon moest worden afgevuurd door twintig grenadiers en twintig anderen droegen hun bagage. Een artillerist voerde het bevel over het detachement, waarover hij de absolute controle had. Het stuk werd hem toevertrouwd: we moesten zijn geringste gebaar gehoorzamen.</p> <p>Voordat we weggingen kregen we nieuwe schoenen en een voorraad biscuits. We bonden ze vast met een touw en hingen ze om onze nek, als een rozenkrans, wat erg gênant was. De in Saint-Pierre geïnstalleerde consul zorgde voor alles.</p> <p>We vertrokken 's ochtends bij zonsopgang. Ik was een van degenen die de kanonstukken sleepte en ik bevond me als eerste in het team, bij de eerste dwarsbalk aan de rechterkant; het was de gevaarlijkste kant, die van de afgrond.</p> <p>Niets moeilijker dan onze reis. Steeds via vreselijke hellingen en zeer smalle paden naar boven klimmen. De stenen sneden in onze schoenen. Van tijd tot tijd stopten we en liepen dan weer verder; niemand zei een woord.</p> <p>Toen we bij het ijs kwamen, was het nog erger. Onze schutter was niet langer meester van zijn stuk. Elk moment gleed het richting de ravijnen en het was nodig om te stoppen om het weer op het goede spoor te krijgen. Zonder het voorbeeld van onze leider zouden we de moed hebben verloren.</p> <p>Zo legden we een kilometer af, waarna we stopten om nieuwe schoenen aan te trekken, in plaats van de onze, die aan flarden lagen en om een stuk biscuit af te breken. Terwijl ik het touw losmaakte van de zak, die om mijn nek hing en er een wilde pakken en opeten, ontglipte het koord mij en al mijn voorraad tuimelt in de</p>
17	<p>afgrond. Wat een ellende voor mij om mezelf zonder brood te zien en toch lachten mijn metgezellen als gekken. Kom op, zei onze schutter, we moeten inzamelen voor mijn voorste paard. Iedereen verwelkomde dit voorstel en gaf mij een biscuit. Op deze manier merkte ik dat ik rijker was dan voorheen en de vreugde keerde terug in mijn hart.</p> <p>We bereikten de eeuwige sneeuw. Daar was het beter, ons wapen gleed een beetje weg, we gingen sneller. Generaal Chambarlhac kwam langs en wilde toch het tempo opvoeren. Hij naderde de schutter en nam een bevelende toon aan. Hij werd slecht ontvangen. Jij hebt hier niet het bevel, antwoordde de schutter. Ik ben degene die verantwoordelijk is voor het stuk en die als enige het aanstuurt. Ga maar verder.</p> <p>Ondanks deze woorden kwam de generaal naar voren alsof hij de schutter wilde grijpen. Generaal, riep de laatste, als je je niet terugtrekt, sla ik je knock-out met een klap van een hendel of gooi ik je in de afgrond!... Chabarlhac vond het verstandig zijn weg verder te gaan.</p> <p>Met onvoorstelbare vermoeidheid kwamen we aan de voet van het klooster aan. De klim, die daar eindigt gaat heel snel en daar zagen we dat er talloze troepen voor ons waren gepasseerd. Het pad was vrijgemaakt en er was een soort trap gevormd</p>

	<p>om naar het hospice te klimmen. We gingen het binnen en legden daar onze drie kanonnen neer.</p> <p>We werden ontvangen door mannen, die toegewijd waren aan de mensheid, die hun leven lang de ongelukkigen hielpen, die verdwaald waren in de bergen of die door lawines waren getroffen. Ze gaven ons brood, Gruyere-kaas, wijn. Ze installeerden ons in grote, zeer brede gangen en deden uiteindelijk alles voor ons,</p>
18	<p>die van hen afhankelijk waren. Toen we hen verlieten, schudden we hun de hand en kusten we hun honden, die ons op hun beurt aaiden alsof ze ons al heel lang kenden. Wat mij betreft, ik kan met mijn zwakke intelligentie geen uitdrukking vinden die sterk genoeg is om te getuigen van de verering die ik heb voor deze mannen van God.</p> <p>De afdaling was voor ons heel gemakkelijk; onze officieren besloten dat zij op hun beurt de kanonstukken zouden slepen. Zij hadden het zelfs nog moeilijker dan wij en liepen de grootste gevaren.</p> <p>Onze drie compagnieën rukten op, alleen onder bevel van kapitein Merle en, na nog veel meer sneeuw te hebben overgestoken, bereikten we de ontmoetingsplaats van het hele regiment. Onze dappere officieren kwamen daar ook aan, maar uitgeput van vermoeidheid, zonder laarzen en zonder jas over de mouwen van hun jassen. Ze waren zielig om te zien.</p> <p>We bevonden ons toen in een lange kloof. Aan het einde van deze kloof rees een zeer steile helling omhoog naar de top van een berg. Er was geen weg meer, het leek wel het einde van de wereld! De rots was opengespleten en de muren waren afgescheurd. Hoe oversteken naar de overkant? De Eerste Consul arriveerde met al zijn ingenieurs, liet gaten in de rotsen maken, legde balken, plaatste dwarsbalken en leuning. In twee dagen was deze soort brug voltooid en al ons materieel passeerde zonder incidenten.</p> <p>Enemaal voorbij daalden we gemakkelijk af in de vallei, die naar Fort Bard leidde. Maar ook hier werden we tegengehouden door een formidabel obstakel. Dit fort is onneembaar. Je kunt er niet doorheen breken vanuit de valle, en je kunt de rotsen, die het domineren niet beklimmen. Toen de consul dit zag, nam hij vele snufjes snuiftabak en schaamde zich zeer. De ingenieurs begonnen een weg te zoeken</p>
19	<p>buiten het bereik van de kanonnen van het fort. Ze eindigden met het ontdekken van een pad dat ze met vlak hadden gemaakt en waarlangs de infanterie en de cavalerie konden passeren. Er bleef het materiaal over, hetgeen veel gênanter was. Het was intussen achter een kleine uitsparing in de schaduw van het fort geplaatst en het kon niet over het nieuwe pad zoals het leger.</p> <p>De consul liet twee kanonnen op de weg te richten en het vuur op het fort openen. We bevonden ons aan de linkerkant, verborgen achter rotsen en volledig beschermd tegen vijandelijke kogels. Maar ze veegden de weg schoon, zodat twee grenadiers van de consulaire garde, die uit nieuwsgierigheid waren gekomen, werden geraakt en gedood. Onder andere een kanonskogel stormde de opening van een van onze kamers binnen, die kapot was en verloren ging. Een dergelijke poging moest worden gestaakt.</p> <p>De consul stuurde een parlementariër om de commandant van het fort op te roepen zich over te geven: het antwoord was niet bevredigend.</p> <p>Omdat de intimidatie mislukte, moest men zijn toevlucht nemen tot finesse. Er werden goede soldaten gekozen, goed voorzien van proviand en patronen. Ze glipten tussen de rotsen en bereikten zeer hoge kloven van waaruit ze het fort overzagen.</p>

	<p>We ontdekten ook een heel breed en heel hoog platform, waarop we twee kanonnen konden hijsen. Deze kanonnen aan hun kant en de vechters aan de andere kant zorgden er voortdurend voor dat de vijanden zich zorgen maakten. Ze konden hun binnenplaatsen niet betreden zonder voortdurend te worden beschoten.</p> <p>Gedurende deze tijd bereidde de consul zich voor om de uitrusting op de weg zelf, aan de voet van het fort, door te laten. Hij liet de wielen van de kanonnen en wagens er af halen en wij kregen de opdracht om op dezelfde met onze schoenen te doen. Twintig grenadiers per compagnie zouden de kanonnières helpen de stukken te rollen.</p>
20	<p>Het waren de grenadiers die al met hen de Sint-Bernard hadden beklommen. Het verzoek werd ingewilligd. Ik bevond mij onder bevel van dezelfde grenadier. Hij zette mij aan het hoofd van het eerste stuk en zette iedereen op zijn post.</p> <p>Om middernacht kregen we het sein voor vertrek. Je moest lopen zonder een woord te zeggen, zonder te ademen. Toen zijn we onopgemerkt voorbijgegaan. Aangekomen voorbij het fort, op een plaats die beveiligd was door de rotsen, troffen we de paarden al gereed aan; onmiddellijk gingen wij aan de slag en vertrokken. We kwamen dezelfde kant op terug, op onze tenen, achter elkaar. Deze keer hoorde de vijand ons en gooide granaten naar ons. Gelukkig vielen ze aan de andere kant van de weg en raakten niemand, we kwamen er met angst vanaf.</p> <p>Dit gevaar hadden we gemakkelijk kunnen vermijden. Het was voldoende om onze kanonnen en onze bagage op de wagens te plaatsen en ons daarmee onze eerste weg te vervolgen. Maar we dachten niet aan alles en we waren meer bezig met de wapens dan met ons leven.</p> <p>Toen we ons weer bij ons korps voegden, complimenteerde de kolonel ons met ons succes. De kapitein feliciteerde ons op zijn beurt en zei tegen ons: Mijn grenadiers, jullie hebben zojuist een mooie missie volbracht; het is een glorieuze test voor de compagnie! Hij schudde ons allemaal de hand en richtte zich vooral tot mij en vertelde dat hij blij was met mijn eerste begin. Wij antwoordden met uitingen van toewijding, waarvoor hij ons duizend keer bedankte.</p> <p>Nadat de artillerie was gepasseerd, volgden we het pad dat al door het leger was vrijgemaakt. Vanuit de hel kwamen we in het paradijs aan, dat wil zeggen in de prachtige vlakten van Piemonte.</p>
21	<p>We marcheerden in een geforceerde mars naar Turijn. De inwoners leken verbijsterd toen ze daar een leger met artillerie zagen aankomen. De volgende dag vertrokken we naar Milaan. Ook daar ontvingen de mensen ons met vreugde en verbazing. Toen we de stad verlieten, rechts van de Porte de Rome, vonden we een kant-en-klare kazerne, een kamp dat gereed was gemaakt en we zagen dat er een leger voor ons was geweest.</p> <p>Wij waren in feite de achterhoede van generaal Lannes. Terwijl hij de Oostenrijkers versloeg en opnieuw versloeg, werden we soms naar het ene punt gebracht, soms naar het andere, zonder dat we ooit een patroon afschoten.</p> <p>Maar een serieuzer gevecht begon in de omgeving van Montebello. De Oostenrijkers waren meester over de hoogten, vanwaar hun artillerie onze troepen neersloeg. Er waren twee brigades van onze divisie nodig, de 24e en de 43e, om deze formidabele positie te veroveren.</p> <p>Wijzelf werden gedwongen de beweging te volgen en dichter bij de voorhoede te komen. We waren met ongeveer drieduizendvijfhonderd man. We stopten onze mars een halve mijl achter Montebello en we werden in een prachtige plantage van moerbeibomen geplaatst, doorsneden door een zeer breed pad. We vormden groepen per bataljon en elk genoot van de bramen waarmee de bomen beladen waren.</p>

	<p>Omstreeks elf uur hoorden we de kanonnen, we dachten dat het heel ver weg was: helemaal niet. Het gevecht vond plaats achter het dorp. De huizen stopten het geluid en bedrogen ons in de verte.</p> <p>Om 12.00 uur arriveerde een adjudant van generaal Lannes in galop met de opdracht ons zo snel mogelijk op te rukken, omdat de generaal van alle kanten werd belaagd. Te wapen, roept onze kolonel! Kom op, mijn dappere regiment, vandaag is het onze beurt om ons te onderscheiden!</p>
22	<p>Onze kapitein, aan het hoofd van zijn 174 grenadiers, antwoordt dat hij zeker is van zijn compagnie en dat hij bovendien als eerste zal marcheren.</p> <p>We worden in secties op de weg geplaatst en moeten lopend onze geweren laden. Hier stopte ik mijn eerste patroon in mijn geweer. Ik maakte samen met haar het kruisteken en dat bracht mij geluk, want zij redde het leven van mijn kapitein. Na enkele ogenblikken kwamen we aan bij de ingang van het dorp Montebello. Het was er vol met doden en gewonden. Ik had er nog nooit een gezien, ik had nog geen strijd meegemaakt. Deze gebeurtenis maakte een zeer sterke indruk op mij. Maar de aanval begon aan het hoofd van het regiment en ik dacht alleen maar aan marcheren met de mijnen.</p> <p>We stonden opgesteld in gevechtslinies. Ik zat in de eerste sectie, op de derde rij. Toen we het dorp naderden, zagen we een kanon op driehonderd passen afstand, midden op de weg. De vijanden schoten. Gelukkig raakte de granaatscherf niemand en de bajonetten werden op de geweren gezet.</p> <p>Al luisterend boog ik mijn hoofd. Mijn sergeant-majoor gaf me van achteren een slag met de sabel op mijn rugtas. We laten ons hoofd niet zakken, zei hij me. Goed, antwoordde ik hem en vervolgde mijn weg.</p> <p>Kapitein Merle schreeuwde, zodra het schot was afgevuurd, dat we ons rechts en links in de greppels moesten werpen om een tweede te ontwijken. Ongetwijfeld hebben de trommelaars, die voor ons op de aanval sloegen, dit gebod niet gehoord en bleven op de weg. Ik zelf begreep het niet en nadat de voorste gelederen waren vertrokken, bevond ik mij alleen in de open lucht. Dus ik haastte me als een gek, ik passeerde de kapitein, ik kruiste de trommels en rende naar het kanon. Ik arriveerde toen de kanonnières klaar waren met aanvallen. Ze haasten zich achter ons aan</p>
23	<p>om ons voor de tweede keer te treffen, maar toen ze mij de rug toekeerden, zagen ze mij niet. Ik sloeg ze met mijn bajonet en wierp ze op de grond. Het was een kwestie van een ogenblik. Bovendien kwam mijn compagnie twee stappen achter mij aan om mijn werk af te maken. Ik bleef de controle houden over het kanon en sprong erop.</p> <p>Mijn kapitein omhelsde me, toen ik voorbijkwam en zei dat ik moest uitkijken, wat ik deed, terwijl mijn kameraden zich op de Oostenrijkers wierpen. Hun infanterie was op ongeveer tweehonderd passen van het kanon verzameld. De botsing was bloedig. Er werd alleen maar geschoten door pelotons, bataljons en bajonetaanvallen. Onze soldaten van het 96e waren leeuwen geworden.</p> <p>Ik bleef niet lang op mijn kanon. Generaal Berthier kwam langs en merkte mij op: 'Wat doe je daar?' zei hij op nasale toon.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Generaal, u ziet mijn werk, Ik heb dit stuk alleen genomen. - Wat wil je? Brood als u dat heeft. <p>Hij zei tegen zijn pikeur dat hij het aan mij moest geven en haalde vervolgens uit zijn zak een klein groen notitieboekje, hij vroeg me hoe ik heette: Jouw naam?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jean-Roch Coignet. Je regiment? - Zesennegentigste. Je bataljon? - Eerste.

	<p>- Je compagnie? - Eerste. - Je kapitein? - Merle. - Laat je kapitein je om tien uur naar de Eerste Consul brengen. Ga van dit kanon af en voeg je bij je kameraden.</p>
24	<p>Hij vertrekt in galop en ik, heel blij, ren op volle snelheid om mijn gezelschap in te halen.</p> <p>Ze was een pad naar rechts ingeslagen. Het was een holle weg, omzoomd door dijken op ongeveer drie meter afstand en boven op de dijken stonden aan weerszijden heggen met een paar bomen. Er waren daar vooral Oostenrijkse grenadiers. Onze compagnie heeft ze doorgelaten met opgestoken bajonet. bajonet. De meest vchten wat en trokken zich toen hard rennend terug.</p> <p>Ik arriveer, ik meld me bij mijn kapitein en vertel hem dat generaal Berthier mij naam heeft opgeschreven. Dat is goed, zei hij tegen mij. Laten we door dit gat aan de andere kant van de heg gaan om de leiding te bereiken; ze gaan te snel en kunnen worden afgesneden, volg mij. Ik loop achter hem aan en we staan allebei op een vlakke, kale grond, waar we snel lopen.</p> <p>Maar tweehonderd passen aan de overkant van de weg stond een grote wilde perenboom en daarachter stond een Hongaarse grenadier, die zijn geweer op een tak had gelegd, wachtend tot mijn kapitein voor hem stond om te richten. Hij ziet het. Voor jou! schreeuwt hij tegen mij. Omdat ik achterop was, zag ik de Hongaar vanaf de zijkant, maar gemakkelijk. Ik richt op hem, hij valt neer en is dood en mijn kapitein omhelst me voor de tweede keer. Verlaat me niet deze dag, zegt hij, je hebt mijn leven gered!</p> <p>Iets verderop zagen we een van onze sergeanten die, net als wij, de heg was door gestoken en hij was omringd door drie Oostenrijkers, die die kant op vluchtten. Ze hielden hem in hun midden en beroofden hem kalm, alsof ze geen idee hadden wat zich vlakbij onderaan het pad afspeelde. Ze lieten hun geweer op de grond rusten en hielden dat het de linkerarm vast, terwijl ze de beroving uitvoerden.</p>
25	<p>Ze hadden zijn horloge al afgedaan, zijn das afgedaan en zijn riem afgepakt. Mijn kapitein roept opnieuw tegen mij: Hier naar toe, grenadier! en we rennen allebei weg.</p> <p>Toen ik bij de groep aankwam, riepen de Oostenrijkers mij op om me over te geven. Ik doe alsof ik ermee instem. Met mijn linkerhand houd ik mijn geweer naar een van hen uit, hij grijpt het, maar met mijn rechterhand zwaai ik met mijn wapen en steek mijn bajonet in zijn maag. Ik ga meteen voor de tweede. De sergeant, die zichzelf gered ziet, pakt de derde bij de bovenkant van zijn hoofd en slaat hem neer. Ten slotte voltooit kapitein Merle onze taak met zijn zwaard.</p> <p>De sergeant nam vervolgens al zijn bezittingen terug. We lieten hem achter om te herstellen en we moesten, net als voorheen, rennen om de voorkant van het compagnie in te halen. Ze kwam net uit de verdiepte laan, die uitkwam op een grote weide. De kapitein slaagde erin deze te omzeilen en wij voegden ons bij de rest van de brigade, die uit een andere richting was gekomen.</p> <p>Omdat we in verlegenheid werden gebracht door driehonderd gevangenen, die de verzonken weg waren ingegaan, droegen we ze over aan enkele passerende huzaren des doods. Hun regiment was die ochtend afgeslacht: er waren er nog maar tweehonderd over.</p> <p>Wij bleven vooruitgaan. We hielden het midden van de bataljons op één lijn. De kapitein had mij niet gedwongen mijn plaats te hervatten. Hij had mij dicht bij hem</p>

	<p>gehouden. Ik laadde mijn geweer, terwijl ik liep en stopte met tussenpozen om een kogel af te vuren op de vijand, die voor ons vluchtte.</p> <p>De charge werd uitgevoerd door de hele linie van ons leger. De Oostenrijkers waren volledig op de vlucht geslagen. Ze schoten niet eens meer op ons. Ze renden weg als konijnen. Vooral hun cavalerie was beschadigd en door terug te vallen op</p>
26	<p>hun infanterie had het terreur en verwarring verspreid</p> <p>De Eerste Consul kwam kijken hoe de strijd gewonnen was. Hij werd vergezeld door generaal Lannes. Die laatste zat helemaal onder het bloed: hij zag er angstig uit. Hij was de hele dag midden in het vuur gebleven en voerde zelf het bevel over de laatste aanval.</p> <p>'s Avonds nam mijn kapitein mij bij de arm en stelde mij voor aan de kolonel, aan wie hij vertelde wat ik had gedaan. Vervolgens bracht hij mij naar het hoofdkwartier. Hij sprak enige tijd met Berthier en de Eerste Consul. Ze dwongen mij dichterbij te komen. Bonaparte kwam naar mij toe en pakte mij bij het oor. Ik dacht dat het was om mij uit te schelden, helemaal niet, het was uit vriendschap. Hoeveel dienstjaren heb je? vroeg hij me.</p> <p>Generaal, dit is de eerste dag dat ik naar het slagveld ga.</p> <p>Ah! Dat is een mooi begin!</p> <p>Berthier, onderscheid hem met een eregeweer... Je bent te jong, voegde hij eraan toe, om je bij mijn Garde te voegen, daarvoor zijn vier campagnes nodig... Berthier schrijf hem in het notitieboekje en zodra dat is gebeurd, zodra de vereiste dienstdtijd is verstreken, zult u hem onder mijn aandacht brengen. Na dit gezegd hebbende, heeft de consul ons weer weggestuurd.</p> <p>Mijn kapitein bracht me terug naar mijn compagnie. We liepen arm in arm alsof ik zijn gelijke was. Hij vroeg me of ik kon schrijven en toen ik nee antwoordde, toonde hij me zijn spijt. Wat jammer voor je, zei hij, anders zou je carrière open liggen. Maar het maakt niet uit, je wordt goed opgemerkt!</p> <p>Eenmaal terug in de compagnie schudden alle officieren mij de hand en de sergeant, die ik had gered sprong op mijn rug. Iedereen complimenteerde mij. Wat was ik blij!</p> <p>Zo eindigde voor mij de slag bij Montebello.</p>
	<p>2</p> <p>Marengo - Spanje</p>
Pag. 27	<p>Op 9 juni, nadat we onze rekeningen met de Oostenrijkers hadden vereffend, sliepen we op hun slagveld en op de ochtend van de 10e klonk het appèl overal. De generaal Lannes en Murat vertrokken met hun voorhoede om de vijand nogmaals goedemorgen te wensen. Maar ze konden hem niet vinden. In plaats van te slapen hadden de overwonnenen de hele nacht gemarcheerd.</p> <p>Onze demi-brigade was klaar met het ophalen van de gewonden, die de duisternis voor ons verborgen had gehouden. Oostenrijkers en Fransen, we droegen ze naar de ambulance, en we verlieten het slagveld pas heel laat.</p> <p>De volgende nacht liepen we verder. Tegen middernacht deed dhr. Lepreux, onze kolonel, ons tot stilstand komen, inspecteerde onze gelederen en beval ons de meest absolute stilte te bewaren. Het leek erop als toen we onder de kanonnen van het fort van Tortonne passeerden. We staken in lange groepen over. De duisternis was compleet, men zag zijn naaste kameraad niet.</p>

	<p>Al snel kwamen we bij geploegd land. Daar mochten we spreken, maar we mochten geen lawaai maken en vuur aan te steken. Het was noodzakelijk om</p>
28	<p>tussen grote kluiten aarde te gaan liggen, het hoofd op de plunjezak en in deze positie de dag af te wachten.</p> <p>'s Morgens moesten we met lege magen te vertrekken naar moerassen, die door sloten waren doorsneden en doorkruist werden door een grote stroom. We kwamen dorpen tegen, die compleet verwoest waren, geen eten! De huizen waren verlaten. We werden overweldigd door vermoeidheid en honger!</p> <p>We kwamen uit deze ondiepten en gingen aan onze linkerkant omhoog, en we vonden een dorp omringd door boomgaarden en omheiningen. Gelukkig was er meel, wat brood en wat vee. Zonder dit zouden we zijn gestorven van uitputting. Er werd ons verteld dat dit dorp het dorp Marengo heette.</p> <p>Op de 12e kwamen onze twee andere demi-brigades, de 24e en de 43e, ons rechts steunen en onze hele divisie was verenigd.</p> <p>Diezelfde dag, in de ochtend, horen we de bel luiden. Wat een vreugde voor ons! Er waren zojuist zeventien wagenladingen brood gearriveerd: iedereen wilde er naar toe. Maar wat een teleurstelling: dit brood was beschimmeld en helemaal blauwachtig. Wij moesten er echter tevreden mee zijn.</p> <p>Op de 13e, bij het aanbreken van de dag, werden we over een brede vlakte naar voren gemarcheerd en omstreeks twee uur in de middag werden we in de rij geplaatst en vormden we de opstellingsposities.</p> <p>Onze divisie bestond uit ongeveer 15.000 man. We waren verdeeld op het plateau waar de hoofdweg naar Alexandrië passeert en we konden de rest van het leger, dat zich aan onze rechterkant bevond, in de lagere gedeelten niet zien. We zagen alleen aides-des-camp van de kant van dit ondiepe deel aankomen en alle kanten op vliegen.</p> <p>De 24e demi-brigade werd vrijgemaakt om ter verkenning naar voren te gaan. Ze liep heel ver en eindigde, toen ze Oostenrijkers tegen kwam.</p>
29	<p>Zelfs zij had een zeer serieuze botsing met hen. Het was verplicht zich in een vierkant op te stellen om de aanvallen van de vijanden te weerstaan. Bonaparte liet hem in deze verschrikkelijke positie achter. Er werd beweerd dat hij haar wilde laten verpletteren. Hier volgt waarom. Tijdens de slag om Montebello begon deze deni-brigade, nadat ze door generaal Lannes in het vuur was geduwd, haar officieren neer te schieten. De soldaten spaarden slechts één luitenant. Ik weet niet precies wat het motief van deze verschrikkelijke wraak zou kunnen zijn geweest. De consul, op de hoogte gebracht van wat er was gebeurd, verborg zijn verontwaardiging. Hij kon niet handelen in het aangezicht van de vijand. De luitenant, die de ramp van zijn kameraden had overleefd, werd tot kapitein benoemd, de staf werd onmiddellijk opnieuw samengesteld. Maar toch kun je je voorstellen dat Bonaparte niets was vergeten.</p> <p>Omstreeks vijf of zes uur 's avonds werden we gestuurd om de 24e te bevrijden. Toen we aankwamen, overstelpten soldaten en officieren ons met beledigingen en beweerden dat we hen graag de keel hadden laten doorsnijden, alsof het van ons afhing om hen te hulp te marcheren. Ze waren beschadigd. Ik schat dat ze de helft van hun mensen verloren hadden, wat hen niet belette de volgende dag beter te vechten. Deze schermutseling kaarde de lucht op. Er waren geen twijfels meer, de vijand stond voor ons. Hij had zich verborgen in de stad Alexandrië.</p> <p>De hele nacht bleven we onder de wapenen. Buitenposten werden zo ver mogelijk weg geplaatst en kleine viermansposten nog verder naar voren. Twee van deze</p>

	<p>laatsten werden op de 14e om twee uur 's ochtends verrast en door de Oostenrijkers de keel doorgesneden.</p> <p>Onmiddellijk sloeg de generaal alarm over de hele lijn. Men kan zich geen voorstelling maken van het effect dat het geluid van de trommels op dit vroege uur op ons teweegbracht. Het was een</p>
30	<p>rilling zoals die ervaren wordt door de soldaat bij het eerste kanonschot. Iedereen snelde in het gelid, het leek erop dat de vijand dicht bij ons was. Niemand dacht dat hij veilig was, behalve met een pistool in de hand en in de gelederen van zijn metgezellen.</p> <p>Over de hele vlakte vormden zich linies, het was een algemene opschudding. Ik zal dit moment in mijn leven nooit vergeten. Ik was nog een jonge soldaat en nog maar half doorgewinterd. Bovendien pretendeer ik niet te beweren dat de eerste momenten van een gevecht mij altijd onverschillig en kalm hebben gelaten; Ik beweer daarentegen dat de moedigste soldaat bij deze plechtige gelegenheid een emotie voelt die grenst aan angst.</p> <p>Om ongeveer vier uur klonk het schieten aan onze rechterkant. De aides-de-camp van generaal Lannes kwamen ons onze gevechtlinie toewijzen. We moesten achteruit gaan achter een mooi stuk tarwe dat opsteeg en ons een beetje verborg. We wachtten een tijdje, inactief. Plots komen de vijandelijke schutters uit de moerassen en wilgen, die voor ons lagen.. De artillerie begon met vuren.</p> <p>Een granaat ontploft in de eerste compagnie en doodt zeven mannen. Een kogel raakt de gendarme, die een ordonnans was bij generaal Chambarlhac. Deze laatste rende op volle snelheid weg en we hebben hem de gehele dag niet meer gezien.</p> <p>Er kwam een generaal in zijn plaats, wiens naam ik niet ken; klein, goed gebouwd, met fijne blonde snor, die blijk geven van grote moed en activiteit. Al in de ochtend was zijn paard gedood. Hij was te voet, benaderde kolonel Lepreux en vroeg hem waar Chambarlhac was. Na het antwoord van de kolonel nam hij het bevel over de divisie op zich.</p>
31	<p>Zodra hij aan ons hoofd stond, rukte hij op naar de eerste compagnie grenadiers, waarvan ik deel uitmaakte, liet ons in een rij staan en beval ons om aan te vallen. Loop, zei hij, stop niet met het laden van je wapens. Wanneer het nodig is, roep ik jullie terug. Dat gezegd hebbende, rent hij naar zijn divisie.</p> <p>Maar een colonne Oostenrijkers verdreef het hele wilgenbos waar wij verborgen waren, stelde zich voor ons op en doorzeefde ons met zijn bataljonsvuur. Onze kleine generaal reageert met ander bataljonsvuur, en hier zaten we, tussen de twee, opgeofferd!</p> <p>Ik ren achter een grote wilg, ik leun tegen de stam en blijf op de vijandelijke colonne schieten. Ik kon het niet lang volhouden, de kogels kwamen alle kanten. Ik werd gedwongen met mijn hoofd op de grond te gaan liggen om mezelf te beschermen tegen deze granaatscherven, die de takken in stukken hakten en op mij lieten vallen. Ik was ermee bedekt; Ik dacht dat ik verloren was.</p> <p>Gelukkig schoof de hele divisie naar mijn kant op. Ik stond op en bevond me in een van de compagnieën van mijn bataljon. Ik bleef daar de hele dag, want van de mijne waren er nog maar 14 van de 174 grenadiers over: de rest was gedood of gewond!</p> <p>Na enkele ogenblikken waren we genoodzaakt onze eerste positie te hernemen. Daar werden we doorzeefd met schrootvuur, alles viel op ons. We hielden de linkerkant van het leger aan en bereikten de hoofdweg naar Alexandrië. Het was de moeilijkste positie. De vijanden wilden ons steeds terug dringen en de weg veroveren, die voor hen zo nuttig was. We moesten constant op onze linkerkant</p>

	<p>drukken om te voorkomen dat we van achteren werden gepakt. Onze dappere kolonel, M. Lepreux, deed zijn best om ons ter plekke te houden en onze kapitein, dhr. Merle, die zijn compagnie had verloren en gewond raakte aan de arm, diende als zijn aide-de-camp.</p>
32	<p>De rook was zo dik dat je jezelf er niet kon zien. De granaten staken het grote stuk tarwe, waar we ons midden in bevonden, in brand. Dit veroorzaakte paniek in onze gelederen, er sprongen een paar soldaten weg. We waren verplicht zo snel mogelijk te terug te trekken en te hervormen. Dit voorval heeft ons grote schade toegebracht en er was alle onverschrokkenheid van onze leiders voor nodig om ons te herstellen.</p> <p>Tegenover het midden van de divisie stond een schuur, omgeven door hoge muren. Een regiment Oostenrijkse dragonders maakte hiervan gebruik om zich te verstoppen en viel een bataljon van de 43e demi-brigade aan. Zij omsingelde hem, bracht hem in wanorde en maakte hem tot een volledige gevangenen. Dit sloeg een gat in onze linie en omdat we niets achter ons hadden, moesten we op rechts drukken om de achterstand goed te maken. Generaal Kellermann werd hiervan op de hoogte gebracht, kwam zelf met zijn dragonders naar voren, viel de Oostenrijkers aan en hield hen een tijdje tegen.</p> <p>Onze positie verbeterde niet veel. De artillerie overweldigde ons. Onze gelederen werden zichtbaar dunner. Alleen de gewonden werden gezien en de soldaten, die hen naar de ambulance droegen, kwamen niet terug. Terwijl de Oostenrijkse colonnes voortdurend nieuwe versterkingen ontvingen, verzwakten wij voortdurend en kwam niemand ons steunen. Wij konden achter ons alleen de vlakte zien, vol met stervenden en dragers.</p> <p>Door voortdurend te schieten konden we de patronen niet langer in onze geweren laten zakken. Wanhopig toonden de officieren ons een bijzondere remedie voor dit nieuwe ongeluk. Het bestond uit pissen in het loop en het vervolgens drogen door ongevuld poeder te verbranden. De munitie begon op te raken. We trokken ons vechtend terug, maar in goede orde. Dat hadden we al een ambulance verloren, toen plotseling zeshonderd mannen van de</p>
33	<p>consulaire garde arriveerden met patronen in hun linnen kielen en in dekens, die om hun schouders waren gebonden. Ze gingen achter de rijen staan en deelden die aan ons uit. Toen verdubbelde het vuur.</p> <p>Op dat moment waren we al een heel eind terug getrokken. We zaten midden op de vlakte. Meer wilgen, meer ravijnen: hier en daar een struik. We konden een groot deel van het leger zien, en bovenal konden we duidelijk de consulaire garde zien.</p> <p>Bonaparte liet niet lang op zich wachten. Zijn aanwezigheid was een garantie voor veiligheid, een bron van vertrouwen, een gelegenheid voor ongekend enthousiasme.</p> <p>Hij liet zijn Garde in het midden van het leger opstellen en marcheerde naar voren. Soms vormde het zich in een vierkant, soms werd het in een rij opgesteld en onmiddellijk hield het de vijand tegen. De knappe grenadiers te paard stormden in galop aan en wierpen de Oostenrijkse cavalerie omver. Hun inspanningen gaven ons een uur verlichting.</p> <p>Maar omdat ze geen stand konden houden tegen de consulaire garde, richtten de Oostenrijkse dragonders zich op ons. Ze braken door onze eerste pelotons heen en hakten ons neer. Ik kreeg een klap op mijn achterhoofd, zo hard dat mijn haarstaart doormidden werd gesneden. Gelukkig had ik de grootste van het regiment, er was een lint en een half pond poeder voor nodig om het te repareren; bovendien heb ik op mijn tweeënzeventigste nog steeds al mijn haar.</p>

	<p>Dankzij mijn haar werd ik gered. De klap schampte alleen het vlees, nadat mijn kleed was doorgesneden en in een van mijn schoudervullingen had gehakt. Ik viel achterover in een greppel. Kellermann kwam aanlopen. Drie keer stormde hij aan het hoofd van zijn dragonders. Hij leidde hen en bracht hen terug en al die eigen</p>
34	<p>cavalerie ging over mij heen, ik, die verbijsterd in mijn greppel lag.</p> <p>Toen ik weer bij zinnen kwam, deed ik mijn tas, mijn buidel en mijn zwaard af en greep ik de staart van het paard van een terugtrekkende Franse dragonder. Dit paard heeft mij meegenomen. Ik deed enorme stappen om hem te volgen, maar al snel viel ik neer en kon ik niet meer ademen.</p> <p>Maar godzijdank zat ik midden in de Franse linies. Ik vond gemakkelijk een geweer, een tas en een buidel, de grond was ermee bedekt en ik nam mijn plaats in in de tweede compagnie grenadiers van mijn bataljon.</p> <p>De kapitein kwam mij de hand schudden. Ik dacht dat je verdwaald was, beste man, zei hij. Je hebt een beroerde klap van de sabel gekregen. Want je hebt geen staart meer hebt. Je schouder heeft echt problemen. Je zou in de rij van de gewonden moeten staan.</p> <p>Nee, antwoordde ik, ik heb een buidel vol patronen en ik wil me wreken op de eerste ruiter die ik kan bereiken. Ze hebben mij te veel pijn gedaan; ze zullen me vroeg of laat betalen!</p> <p>De terugtocht ging ondertussen door en we waren klaar om te rusten. Dankzij het doorzetten van onze chefs werd het middaguur aan zonder te worden aangevallen. Toen we achter ons keken, zagen we de consul die op de oever van de greppel van de hoofdweg naar Alexandrië zat. Hij was alleen, had het hoofdstel van zijn paard door zijn arm gehaald en liet met zijn zweep kleine steentjes bewegen. Hij leek de kanonskogels niet over de weg te zien rollen. Dat was zijn gewoonte. Hij heeft nooit aan zijn leven gedacht. Ik heb hem maar één keer zien schuilen tegen het vijandelijke vuur; het was in Eylau, achter de kerk. Toen we dicht bij hem waren,</p>
35	<p>stapte hij op zijn paard en galoppeerde achter onze gelederen. Moed, soldaten, riep hij. De reserve komt eraan! Stevig staan! Hij bewoog zich naar de rechterkant van het leger en overal op zijn pad riepen de soldaten: Lang leve Bonaparte!</p> <p>De Oostenrijkers verdubbelden hun inspanningen, ze wilden onze linie doorbreken. Het bataljonsvuren uit echelons achter ons hielden hen goed tegen. Maar die vervloekte patronen gingen niet heel slecht in de lopen van onze geweren en we moesten ze opnieuw gaan schoonmaken, zoals ik al heb gezegd. Het verspilde onze tijd. Mijn dappere Kapitein Merle kwam naar het tweede bataljon en de kapitein van mijn nieuwe compagnie zei tegen hem: Ik heb hier een van je grenadiers. Waar is hij, haal hem eruit zodat ik hem kan zien... Ah, jij bent het, Coignet! Ik dacht dat je dood was. Ik zag je in de greppel vallen.</p> <p>- Het is waar dat ze me een beroerde sabelstoot gaven. Hier, zie je, ze hebben mijn staart afgesneden.</p> <p>Kom, tast in mijn tas en neem mijn levensredder mee. Je drinkt een scheutje rum om bij te komen en vanavond, als we er zijn, ga ik met je mee. Mijn bediende zal je vinden.</p> <p>- Bedankt, mijn kapitein, hier ben ik gered voor vandaag, ik zal opgewekt vechten.</p> <p>-Ik wilde hem in de gewondenrij brengen, hervatte mijn nieuwe baas, dat wilde hij nooit. Ik geloof het wel, riep de ander uit. Ik ken hem. Hij heeft mijn leven gered in Montebello! En terwijl hij deze woorden zei, pakte hij mijn hand. Hoe mooi is herkenning! Ik zal de prijs ervan mijn hele leven voelen.</p>

	<p>Wij waren klaar. We werden gedwongen deze prachtige vlakte van Marengo te verlaten en we sloegen onze oren neer. Het was twee uur, volgens onze officieren was de strijd verloren, toen er een aide-de-camp kwam, van zijn paard sprong om te vragen waar de consul was en reserve aankondigde. De consul kwam zelf even later voorbij en schreeuwde tegen ons dat we ons stevig moesten houden, dat we gered zouden worden.</p>
36	<p>Onze arme kleine pelotons, uitgeput van vermoeidheid, herleefden bij deze woorden. Iedereen richtte zijn blik in de richting van Montebello, naar de plaats waar onze redders zouden verschijnen. Eindelijk weerklinken overal kreten: hier zijn ze! daar zijn ze!</p> <p>De divisie van generaal Desaix rukte op met het geweer is de aanslag. De artillerie werd tussen de demi-brigades geplaatst en een regiment zware cavalerie vormde de achterhoede.</p> <p>Ze arriveerde langs dezelfde weg vanuit Alexandrië, waarop we sinds de ochtend hadden gevochten. We konden het perfect zien, want toen waren we aan het einde van het Marengo-plateau, op de plaats waar de grond helt en daalt. We konden de Desaix-divisie onder ons zien. Het leek wel een woud van bajonetten.</p> <p>Wat de Oostenrijkers betreft, minder gevorderd dan onze pelotons, zij werden misleid door de bocht in de grond en vermoedden de komst van onze versterkingen niet.</p> <p>Als klap op de vuurpijl vond Desaix, die ons naderde, een positie om de strijd aan te gaan, die van tevoren leek te zijn gekozen. Links van hem rees een gigantische heg, loodrecht op de hoofdweg, beschermd door een soort dijk, waarachter alle troepen zich schuilhielden. Je kon de cavalerie niet eens zien.</p> <p>Omdat we de vijand tot het einde wilden misleiden, zetten we de terugtocht voort. De Oostenrijkers volgden ons, lopend alsof ze op weg naar huis waren, met hun geweren over hun schouders. Ze bekommerden zich niet langer om ons, ze dachten dat we volledig op de vlucht waren.</p>
37	<p>We waren de divisie van generaal Desaix al ongeveer driehonderd passen gepasseerd. We stonden op het punt haar in te halen. Op dit moment hoorden we het commando weerklinken: Bataljonsvuur, schuin naar rechts!... De bliksem trof de kop van de Oostenrijkse colonne. Schrootvuur en granaten regen op hen neer. De aanvallen klonken overal. Ieder van ons draaide zich om en rende naar voren. We schreeuwden niet langer, we loeiden!</p> <p>De onverschrokken soldaten van het Negende schoten als hazen door de heg en doken met bajonetten op de Hongaarse grenadiers. Ze gaven ze geen tijd om elkaar te herkennen. De 30e en de 59e stormden met hen mee en het regiment zware cavalerie bracht de laatste slag toe. Iedereen deed zijn plicht, maar de soldaten van de Negende boven alle anderen.</p> <p>Tevergeefs probeerde de Oostenrijkse cavalerie de strijd te herstellen. Het restant van hun troepen verenigde zich en dit bracht hen in zo'n wanorde, dat ze naar Alexandrië vluchtte en de rest van het leger achterliet. Vanaf dat moment speelden we een eerlijke wedstrijd!</p> <p>Er kwam echter opnieuw een vijandelijke divisie van de rechtervleugel naar ons toe. We staken de bajonet op en wierpen ze omver. Ik pareerde de klap van een Oostenrijkse grenadier en tilde zijn wapen omhoog, dat langs de wimper van mijn rechteroog streek en mij een lichte schok bezorgde.</p> <p>Bloed bedekte mijn oog, maar het was een kleinigheid. Het leek er alleen maar op dat ze die dag wrok tegen mij koesterden. Ik bleef lopen. Ik voelde geen pijn.</p>

	<p>Onze positie was aanzienlijk veranderd. We hadden driekwart van de vlakte achter ons en vóór ons een op de vlucht geslagen leger. Infanteristen, wagens, cavalerie,</p>
38	<p>artillerie, alles door elkaar. Het was meelijwekkend.</p> <p>We achtervolgden ze tot negen uur 's avonds. We gooiden ze in sloten vol water. Toen ze de rivier bereikten, vonden ze de brug geblokkeerd door karren en kanonnen. Ze konden Alexandrië niet langer binnenkomen en verdronken toen ze probeerden de doorwaadbare plaatsen over te steken. We hielden ze naar eigen goeddunken vast en van hun bemanningen namen we wat we wilden.</p> <p>Alleen de nacht hield ons tegen. Het hele leger, met uitzondering van de divisie van Desaix, verkeerde in een staat van ongelooflijke vermoeidheid. De meeste soldaten hadden sinds de dag ervoor niet meer gegeten. We hadden de hele dag in onze patronen gebeten. Het was ons enige voedsel. Wij waren zwart van het poeder. Onze benen waren zo stijf, dat we na een korte rustpauze niet meer overeind konden komen. Omstreeks tien uur liet mijn kapitein Merle mij door zijn knecht halen om met mij te gaan eten. Daar werden mijn wonden verzorgd, mijn haar hersteld en mijn kracht kwam terug.</p> <p>Ik had meer geluk dan mijn arme metgezellen. De volgende dag kwamen parlementariërs uit de stad Alexandrië met het verzoek naar het hoofdkwartier van de eerste consul te gaan om een wapenstilstand te verkrijgen.</p> <p>Toen ze zich aandienen, niet wetende wat het was, schoten onze soldaten op hen. Maar er werd snel een verklaring gegeven en ze werden onder goede begeleiding naar het kasteel gebracht, waar de consul gelegerd was. Bij het nieuws van hun missie brak er vreugde uit in het hele kamp. Ondanks de overwinning de dag ervoor wilden en konden we niet meer opnieuw starten.</p> <p>Ik zeg tegen mijn kapitein: Zou u mij toestaan om met een van mijn kameraden naar het hoofdkwartier te gaan? Om wat te doen? vroeg hij mij redelijk verrast.</p>
39	<p>Ik heb kennissen in de Garde. Maar het is nog een heel eind hier vandaan. Laat maar zitten. We zijn zo terug. Ik beloof je. Goed! Ga verder.</p> <p>We gingen weg met sabels langs de zij en toen ik bij de poort van het Chateau de Marengo was aangekomen, vroeg ik om een kwartiermeester van de Garde, die een veteraan in het korps was. Er kwam een knappe man opdagen.</p> <p>Wat wil je van mij, zei hij. Ik zou graag willen weten of u in de Garde van het Directoire zit?</p> <p>-Ja ik hoorde daarbij.</p> <p>Welnu, ik was het die uw paarden trainde en bereed in Luxemburg toen dhr.. Potier ze aan u verkocht. Dit moet u zich allemaal herinneren.</p> <p>- Het is waar, zei hij tegen mij; Kom binnen, ik zal je voorstellen aan mijn kapitein. De kapitein herkende me, behandelde me met de grootste vriendelijkheid, liet me alle paarden zien, die we hem in het verleden hadden afgeleverd en vroeg me of ik iets nodig had. Ik antwoordde dat we allemaal zouden sterven van honger en vermoeidheid. Hij gaf me een fles cognac en vijf broden van het beste dat op het hoofdkwartier te vinden was. Ik bedankte hem en maakte me klaar om me weer bij mijn korps te voegen. Hij kwam mij met zijn kwartiermeester begeleiden naar de poort van het kasteel.</p> <p>Toen we door de grote binnenplaats liepen, zagen we een hartverscheurend schouwspel. De gewonden van de Garde werden daar op het stro uitgestrekt en er werden amputaties uitgevoerd. Overal kreten! Ik vertrok met een gebroken hart. Op de vlakte was het nog slecht. We zagen het slagveld bedekt met Oostenrijkse soldaten. We zagen hoe Fransen de doden oppakten en meesleepten draagriemen van hun geweren en ze verzamelden.</p>

40	<p>Soldaten, paarden, we hebben alles op één hoop gegooid en we hebben ze verbrand om ons tegen de pest te beschermen. Wat betreft de lijken, die te ver van de anderen verwijderd waren, we stelden ons tevreden met het gooien van een beetje aarde erop.</p> <p>We ontmoetten een luitenant, die ons smeekte hem brood te geven en ons als redders bedankte voor ons geschenk. Vervolgens leidde hij ons een groot deel van de weg, zodat we niet gearresteerd en beroofd zouden worden.</p> <p>Toen we aankwamen, begon de kapitein te lachen toen hij het pakketje zag dat we droegen. Kwam je van plunderingen, zei hij.</p> <p>-Ja kapitein, ik breng u brood en...Eau-de-vie.</p> <p>- Maar hoe kom je aan dit alles! Ik vertelde hem mijn avontuur.</p> <p>- Ah! hij zei tegen mij: je bent geboren onder een gelukkige gesternte.</p> <p>Ik was inderdaad erg blij dat ik hem de slok terug kon geven, die hij me de dag ervoor had gegeven, tijdens de strijd en het avondmaal waarvoor hij mij die avond had uitgenodigd. Ik merkte tegen hem op dat de kolonel en de generaal misschien heel graag ons brood zouden willen delen.</p> <p>- Je hebt gelijk, zei hij tegen mij, ze zijn net als wij, ze komen om door de honger. Ook bracht hij, na een paar happen te hebben gegeten, een brood voor hen mee dat zeer goed werd ontvangen.</p> <p>Op de ochtend van de 16e stuurde generaal Mélas onze gevangenen naar ons terug. Het waren er ongeveer twaalfhonderd. Het was voor ons een groot feest om ze weer te zien.</p> <p>Diezelfde dag kregen we orders om klaar te staan voor de eerste consul. Elke soldaat bedekte zijn hoed met bladeren, als teken van vreugde en overwinning en om twaalf uur begon de schouw voor Bonaparte, over de hoofdweg naar Alexandrië, die ons zojuist zoveel bloed en moeite had gekost.</p>
41	<p>De overblijfselen van onze ongelukkige divisie werden, net als op de dag van de strijd, geleid door onze uitstekende kleine generaal. Chambarlhac wilde zich laten zien en zijn bevel weer opnemen. Hij werd ontvangen met geweeschoten en had alleen tijd om weg te galopperen. Sindsdien hebben we hem niet meer gezien.</p> <p>Op de 26e waren we getuige van een nieuwe optocht. Het was die van de Oostenrijkers, die Alexandrië verlieten op grond van de verdragen, die zojuist door de Eerste Consul waren ondertekend. We waren verbaasd toen we deze massa infanterie, artillerie en cavalerie voor onze ogen voorbij zagen gaan. Er waren er genoeg om ons tot op het bot te verslaan. Maar gelukkig waren de vijandelikheden gestaakt. Melas had ons veertig mijl land gelaten en proviand, munitie en bagage in extreme overvloed.</p> <p>Onze brigade volgde de laatste colonne van de Oostenrijkers, alsof deze voorbestemd was hun mars te beëindigen, we reisden samen en onze kreupelen stapten op hun wagens. Bij zonsondergang bezetten wij de helft van het dorp en zij de andere helft, deze aan de rechterkant van de weg, die aan de linkerkant; wij waren beste vrienden.</p> <p>We kwamen in deze volgorde aan tot aan de tijdelijke brug over de Po en daar zagen we een afschuwelijk schouwspel. Onze plundersaars waren een kasteel binnengegaan en hadden het zilverwerk meegenomen, dat ze daar hadden gevonden. Een cantinière had het voor hen gekocht. De kasteelheer, die de soldaten hun buit in het schort van deze vrouw had zien deponeren, besteeg zijn paard, benaderde de kolonel en wees hem de ontvangster aan. Ze werd veroordeeld om geschoren te worden en paradeerde geheel naakt op haar ezel voor het front van het regiment. De</p>

	<p>straf werd onmiddellijk toegepast. Acht soldaten leidden de ezel en het slachtoffer. Het was zielig om haar te zien huilen en trillen.</p>
42	<p>De kasteelheer vroeg om genade voor haar. Maar de soldaat lacht om alles. Na enige tijd hadden schaamte, emotie en vermoeidheid de meest rampzalige gevolgen voor deze ongelukkige vrouw. Ze ontlastte zich over de hele achterkant van zijn kont van de ezel. De begeleiders, die zeker niet bang waren voor de geur van buskruit, verklaarden, dat ze dit niet konden verdragen. Ze weigerden hun dienst voort te zetten en om van haar af te komen, duwden ze de ezel en de vrouw de Po in. Ze mochten een paar minuten baden en werden vervolgens verwijderd. De arme cantinière werd uit het regiment gezet. Haar ongeluk wekte de spijt op van precies de man, die over haar kwam klagen. Voordat hij terugkeerde naar zijn kasteel, gaf hij haar een zak vol geld.</p> <p>We staken de Po over en kwamen aan in Cremona, waar we tijdens de drie maanden durende wapenstilstand in garnizoen moesten blijven. Het was een grote stad, omringd door wallen en die zich kon verdedigen tegen een overval. Maar het was het ergste garnizoen van Italië. We lagen op stoffig stro en werden verslonden door ongedierte. Omdat ik degenen, die aan mij knaagden, wilde vernietigen, kwam ik op het idee om as te maken in een grote ketel en mijn jasje en mijn gebreide onderkleding onder te dompelen in dit soort wasmiddel. Wat een pech voor mij! Mijn laken en mijn breiwerk waren letterlijk aan flarden verbrand en omdat ik mijn ransel op het veld van Marengo had achtergelaten, dreigde ik helemaal naakt rond te lopen, zoals de arme cantinière. Het was noodzakelijk, dat mijn kameraden mij te hulp kwamen en dankzij hun goede vriendschap bevrijdde ik mezelf zo goed als ik kon uit mijn moeilijkheden.</p> <p>Op dat moment besloot ik mijn vader en mijn oom te schrijven om hen over mijn nood te vertellen en hen te vragen mij wat geld te sturen. Het antwoord liet lang op zich wachten, toch kwam ze aan. Ik ontving twee brieven tegelijk. Ze waren niet gefrankeerd en ze bevatten dertig sous en drie franc elk. Omdat ik niets had om</p>
43	<p>de verzendkosten te betalen, leende ik het geld van een oude sergeant in mijn compagnie. Hij beloofde ook mij de twee brieven voor te lezen. Als je dichter bij mij was, zei mijn vader, zou ik je geld sturen. Ik kan niets voor je doen, zei mijn oom, ik heb staatseigendom gekocht, ik moet ervoor betalen. Dit waren de charmante brieven, die ik ontving. En ik, om mijn schuld af te lossen, was later, toen de wapenstilstand was geëindigd, verplicht om vier wachtbeurten bij de buitenposten te doen, als een verloren schildwacht, tegen een tarief van vijftien sous per wachtbeurt en met het risico dat mijn keel werd doorgesneden. Bovendien schreef ik nooit meer naar mijn ouders.</p> <p>Bonaparte verliet het leger van Italië. We stonden toen onder bevel van generaal Brune, een dappere officier. Hoe vaak heeft Frankrijk zoiets! Met hen zullen de soldaten overal naartoe kunnen gaan.</p> <p>Onze demi-brigade werd gereorganiseerd. We haalden uit het bataljon het aantal grenadiers, dat nodig was om onze compagnie aan te vullen. Elke dag deden we op militaire marsen en oefeningen. De discipline was streng.</p> <p>Maar hoezeer verlangden we naar het moment, waarop de wapenstilstand zou eindigen om terug te keren naar de campagne. Toen deze gelukkige dag aanbrak, heerste er in het hele leger extreme vreugde. We vertrokken als eersten om naar de plek van operaties te gaan.</p> <p>Terwijl we door een grote stad liepen, die, geloof ik, Viédane heette, ontdekten onze verkenners onder een berg een enorm vat gevuld met wijn. We hebben er lang over nagedacht hoe we van deze vondst konden profiteren. De oorlog werd niet</p>

	<p>formeel verklaard. Er bestond gevaar bij het schenden van een huis of eigendom. We besloten dat we een papier zouden maken, dat we zouden overhandigen aan de autoriteiten van het land en dat we op deze manier zouden proberen een</p>
44	<p>bevredigend aantal rantsoenen van hen te verkrijgen. Maar wie zal het ondertekenen, riepen verschillende stemmen. De pen, antwoordde de kwartiermeester. En feitelijk ondertekende hij met zijn linkerhand Laplume. De luitenant, geraadpleegd, gaf ons toestemming om het avontuur te proberen. De knecht van de kolonel bood aan om ons bedrog te voltooien. Ik ja jouw zaken doen, zei hij, ik ga het zegel halen, dat de kolonel gebruikt om officiële brieven te verzegelen. Een beetje lampzwart voor de echtheid en je hebt het voor elkaar. Zo gezegd, zo gedaan. We presenteren ons aan de burgemeester van het dorp, of aan de alcalde, ik weet niet welke titel hij droeg. Hij durfde niet te weigeren en gaf meteen de bevelen, die wij willen. De uitdeling vond kort daarna plaats: onze officieren lachten hartelijk. En zo heeft Laplume ons vijfhonderd rantsoenen uitstekende wijn bezorgd.</p> <p>Bij Brescia vonden we het leger verzameld op een prachtige vlakte. De oppergeneraal beoordeelde ons en de volgende dag vertrokken we om onze positie aan de oevers van de Mincio in te nemen. We hadden veel voorbereidingen getroffen voor de oversteek en we hadden gekozen voor een punt in de rivier, dat aan onze kant werd gedomineerd door zeer hoge bergen.</p> <p>De doorgang vond plaats onder de beschutting van een dorp dat onze troepen maskeerde, zodat het Oostenrijkse leger, ondanks haar aanzienlijke aantal, zich er niet tegen kon verzetten. Maar eenmaal op de andere oever moesten de troepen, die daar gelegerd waren, een verschrikkelijke strijd doorstaan. Ze werden tot het uiterste geslagen en gedwongen met enorme verliezen terug te vallen op de Mincio. Ongetwijfeld zouden ze volledig omvergeworpen zijn als onze positie aan deze kant van de rivier het niet mogelijk had gemaakt hen te helpen en de Oostenrijkers op afstand te houden. Generaal Suchet had daar, op de berg, vijftig kanonnen van</p>
45	<p>groot kaliber, waarvan de brede zijden, over onze colonnes heen, de vijand neersloegen. Het was een hagel van granaten en kanonskogels, die onophoudelijk op hun gelederen regende.</p> <p>Onze drie bataljons grenadiers, die op de linkeroever van de Mincio achterbleven, keken roerloos naar dit verschrikkelijke schouwspel. Het speet ons dat we niet in staat waren onze kameraden te hulp te schieten. We hebben de kleinste details van het gevecht gezien en we hebben er niet aan deelgenomen!</p> <p>De held van de dag was een kleine voltigeur, die alleen achterbleef in de vlakte, nadat het leger zich had teruggetrokken tot aan de Mincio en bleef schieten op de Oostenrijkers en voorwaarts, voorwaarts riep! Zijn onverschrokkenheid bracht die van zijn divisie nieuw leven in. Ze wilden hem niet alleen laten aan de vijand, de aanval sloeg opnieuw toe en ze hervatten het offensief. Generaal Suchet, net als wij getuige van dit wapenfeit, liet de kleine voltigeur komen. Kom, zei Suchets adjudant tegen hem, de generaal vraagt om je.</p> <p>-En waarom? -Gehoorzaam je generaal! - Maar ik heb geen kwaad gedaan, ik wil blijven vechten. - Het is om je te belonen voor je prachtige gedrag. - Oh! dan volg ik je.</p> <p>Je kunt je voorstellen dat zo'n dappere man goed werd ontvangen door alle officieren en alle soldaten. Hij ontving van generaal Suchet de belofte van een eregeweer.</p>

	<p>Deze harde strijd was slechts een schijnbeweging om de vijand naar een bepaald punt in de Mincio te lokken. 's Avonds vertrokken we om ons weer bij generaal Brune te voegen en drie mijl verder met hem de rivier over te steken. Daar hadden we weer een achterland van prachtige beboste hoogten en we werden in</p>
46	<p>onze doorgang beschermd door een molen.</p> <p>De doodshuzaren eisten dat ze als eerste zouden passeren om zich te wreken voor de rampen, die ze in Montebello hadden meegemaakt. De kolonel beloofde vijftig louis aan de ruiter die voor hem zou toeslaan.</p> <p>Ze werden gesteund door achttienhonderd Poolse infanterie, die, ontdaan uit hun ransels, hen op de vlucht volgden en met hen op de Oostenrijkse colonnes vielen. Ze brachten een massa gevangenen en vier vaandels mee terug.</p> <p>Onze drie bataljons grenadiers stormden bijna tegelijkertijd naar voren. De eerste, waarvan ik deel uitmaakte, werd geleid door generaal Lebrun, een goede en dappere soldaat. Hij had van generaal Brune het bevel gekregen om een schans in te nemen, die onze brug was en de doorgang blokkeerde; we liepen daarheen zonder te aarzelen, bovendien waren we verborgen achter een kleine heuvel. De kanonskogels vlogen over onze hoofden en onze artillerie, gelegd op de tegenoverliggende heuvels, doofde geleidelijk het vijandelijke vuur. Toen we binnen schot van de schans kwamen, haastten ze zich en gaven zich over. Er waren daar 2.000 man en twee vaandels.</p> <p>Nadat de schans was ingenomen, passeerde het hele leger. We raakten in de strijd. De Oostenrijkers werden omvergeworpen. Hun bagage, hun karren vielen in onze handen. Het vechten was verschrikkelijk.</p> <p>We profiteerden van deze overwinning om zonder een schot te lossen op te rukken tot aan Verona. De Oostenrijkers wilden zich niet te snel terugtrekken, maar onze drie bataljons, die in de voorhoede waren geplaatst, drukten ze dicht in elkaar en duwden ze op de weg naar Vicenza.</p> <p>Toen zorgde ik ervoor dat ik mijn schulden afbetaalde van Cremona, dat wil zeggen mijn ongelukkige brievenstuurderij.</p>
47	<p>Ik hield de wacht bij de buitenposten. We waren, zoals gewoonlijk, met vier man en een korporaal. De adjudant kwam zette de plaatsen neer en ik werd als eerste aangewezen om de wacht te houden. Ze zetten me in een weiland en zeiden tegen me: Vuur op alles wat van deze kant komt, zonder 'wie daar'; wees niet verrast; laat je kameraden je niet verrassen.</p> <p>Hier was ik voor het eerst in mijn leven alleen, in een diepe nacht, als een verdwaalde schildwacht; Ik kon geen twee stappen voor me zien! Ik stond roerloos en luisterde, terwijl ik krampachtig de kolf van mijn geweer vasthield. Spoedig kwam de maan op. Ik was van een groot gewicht verlost, ik ging helder om me heen zien, ik zou niet meer bang zijn. Maar plotseling zag ik, ongeveer honderd passen verderop, midden in het gebladerte, een witachtige en bijzondere vorm, die leek op een Hongaarse grenadier. Er bewoog niets. Ik dacht echter zeker te zijn van mijn zaak, ik pas me zo goed mogelijk aan en ik schiet... De hele linie reageert op mijn schot. Ik dacht, dat de vijand van alle kanten kwam en herlaadde haastig mijn geweer. De korporaal arriveerde snel met zijn drie mannen, de adjudant-majoor wachtte niet. We verzekerden onszelf ervan dat de Hongaarse grenadier slechts een half beschimmelde wilgentroon was. Toch werd ik niet uitgescholden: ik had mijn plicht gedaan en in mijn positie was het beter te waakzaam te zijn dan niet genoeg. De Oostenrijkers vluchtten nog steeds voor ons uit. We achtervolgden ze tot aan de kust van de zee, of beter gezegd tot aan de lagunes van Venetië, zonder te vechten of noch belangrijke incidenten te beleven, die het melden waard zijn.</p>

	<p>Op een dag kregen we het bevel om naar Verona te vertrekken om daar de vrede te vieren. Het was het einde van al onze vermoeidheid, hoe groot was onze vreugde.</p>
48	<p>Voor de vrede werd ons verteld, dat ons regiment was aangewezen om in garnizoen in Parijs te gaan!</p> <p>We staken de prachtige vlaktes van Lombardije over naar Turijn. We passeerden Mont Cenis en na vele dagen marcheren, kwamen we aan in Lyon. Toen ons regiment op de Place Bellecour werd ingezet, kwamen alle Incroyables, met een bril in de hand, naar ons toe en vroegen of we uit Italië kwamen.</p> <p>- Ja heren, wij hebben geantwoord. - Heeft u geen schurft? Nee, heren. - Ah! echt, het is verbazingwekkend.</p> <p>En daarop wreven ze hun bril over de mouw van hun jas.</p> <p>De autoriteiten van Lyon weigerden, ik weet niet waarom, ons in de stad te onderbrengen; maar generaal Leclerc, zwager van de eerste consul, dwong hen ons verblijfsbonnen te geven.</p> <p>Ik herinner me dat op de dag van onze aankomst in Lyon zeven ontslagen per compagnie werd toegekend aan de oudste soldaten van onze demi-brigade. Het is misschien wel de enige keer dat Bonaparte tijdens de hele loop van zijn rijk iets gaf. De volgende dag kregen we te horen dat we niet gingen naar Parijs, zoals we daar verwacht hadden, maar naar Portugal! Generaal Leclerc rekende ons tot de veertigduizend die hij naar die kant bracht. We moesten opnieuw tekenen en in een erbarmelijke staat vertrekken. We waren slecht geschoeid en slecht gekleed; het was nog steeds de Republiek!</p> <p>Van Lyon naar Bayonne vonden we de weg erg lang en hadden we vreselijk last van de hitte. Via de brug van Irun kwamen we Spanje binnen. Sommige van onze kameraden kwamen een ooievaarsnest tegen haastten zich om het te vernietigen</p>
49	<p>en de twee kleintjes mee te nemen. Onmiddellijk arriveerden de autoriteiten van het land om ze op te eisen van de kolonel. De alcalde zegt dat deze vogels in het land werden vereerd, dat ze nodig waren om slangen en hagedissen te vernietigen en dat er straffen waren voor degenen die ze doodden. In werkelijkheid zie je ze overal, de vlakten zijn ermee bedekt. Ze hebben oude wielen op palen, zodat ze kunnen nestelen of ze nestelen zich op de gevels van allerlei gebouwen. Ze worden behandeld als een heilige vogel. Onze kolonel, die dergelijke gebruiken niet wilde schenden, bracht de twee kleintjes terug, die waren ontvoerd.</p> <p>Vanaf onze eerste etappe vonden onze soldaten Spaanse wijn in grote flessen. Ze dronken het als water en vielen als blokken dronken neer. Het was noodzakelijk om alle rijtuigen in het land in beslag te nemen en ze daar als vee in te laden. Na acht dagen konden de dronkaards hun soep niet eens meer eten. De bouillon bleef niet op de lepel. Deze vervloekte wijn hadden hen een verschrikkelijke zenuwtrilling bezorgd.</p> <p>We bereikten Victoria, vandaar Burgos en vandaar Valladolid, waar we lange tijd onder het ongedierte sliepen. In dit vreselijke land zijn het de luizen, die het bed van de soldaten opmaken, door het stro op te roeren. Driekwart van de Spanjaarden heeft er zelf last van. Ze pakken ze met een pincet, gooien ze op de grond en zeggen: Laat hem die je heeft gedwongen je te voeden.</p> <p>In Valladolid had ik het geluk te worden gekozen door mijn kolonel, dhr. Lepreux. Het was een groot voordeel voor een arme soldaat als ik, omdat de geniesoldaten altijd bij de staf logeerden, goed behandeld, goed gekleed en gekleed worden. En Ik kreeg twee nieuwe kleren: groot en klein tenue, een witte schort en een bijl.</p>

50	<p>Ik liet mijn baard groeien: hij nam al snel enorme proporties aan, dertien centimeter lang!</p> <p>Vanuit Valladolid vertrokken we naar Salamanca, een grote stad, waar we lange tijd bleven: schouwelingen deden en om een beetje oorlog te voeren. Onze voorhoede duwde zijn punt bijna tot aan de grens van Portugal, maar we vochten niet serieus en bereikten zonder problemen vrede.</p> <p>We keerden terug naar Frankrijk via dezelfde route die we al hadden gevolgd. Hoewel we niet midden in een oorlog zaten, moesten we toch in de gaten gehouden worden. Toen ze uit Valladolid kwamen, slachtten de Spanjaarden twee kwartiermeesters met knuppels af. Iets verderop, bij Burgos, hadden ze het lef om het wachthuis binnen te gaan, dat in de vertrekken van de kolonel was geplaatst en onze vaandels daarheen te brengen, terwijl de soldaten sliepen. Gelukkig merkte de schildwacht ze uiteindelijk op: hij schreeuwde Te Wapen! Ze zetten de achtervolging in en toen onze grenadiers hen bereikten, staken ze hen met de bajonetpunt. Dat is het fanatisme van dit volk!</p> <p>We gingen door Bordeaux en Tours en kwamen aan in Le Mans, de plaats, die ons was toegewezen voor ons garnizoen. Deze stad was tijdens de revolutie verwoest door de burgeroorlog.</p> <p>In de kazerne, waar we waren ondergebracht, waren nog steeds sporen van het bloed van de slachtoffers bij wie de keel was doorgesneden. En wat een vreugde voor de inwoners om binnen hun muren een goed oud regiment te zien, dat nog nooit had gevochten behalve tegen de vijanden van Frankrijk.</p> <p>Terwijl we in dit charmante garnizoen waren, trouwde onze kolonel, dhr. Lepreux, met een jongedame uit Alencon. Hij gaf daarom prachtige feesten en gaf mij de opdracht uitnodigingen rond te brengen op het omliggende platteland. Wij hadden ook ons feestje. De kazerne gaf het gezegend brood. Het was een echte ceremonie.</p>
51	<p>Er werden drie brancards gemaakt, bekleed met fluweel en beladen met broodjes. Zes van de geniesoldaten droegen ze. Het hele regiment was bij de mis. De vrouw van de kolonel was aan het uitdelen. Het werd geleid door mijn dappere kapitein Merle, die commandant was geworden. De tamboer-majoor diende als Zwitser en ik hield de schaal vast, waarop de offers werden geplaatst. De inzameling leverde 900 frank op voor de armen van de stad.</p> <p>Na de mis werd een van de brancards, beladen met heilig brood, naar de kolonel gebracht en de bijdragen werden verdeeld, met op elke brancard een lauriertak en ernaast een uitnodigingsbrief, voor een groot bal gegeven door dhr. Lepreux.</p> <p>Ik kreeg de opdracht om verder te gaan met de distributie van deze giften. Twee geniesoldaten droegen de grote brancard vol broodjes. Ze stopten bij de deur van elke gast. Ik nam een deel en een uitnodigingsbrief en ging naar binnen om ze te overhandigen. In elk huis gaven ze mij soms een kroon van 6 frank, soms een kleine kroon. Mijn rondes in de stad en op het platteland brachten mij 300 frank op.</p> <p>De kolonel wilde weten of ik goed beloond was. Ik leegde mijn zakken voor hem. Hij verdeelde het bedrag in tweeën en zei tegen mij: Hier is eerst de helft voor jou; deel de rest met de geniesoldaten.</p> <p>Mijn kameraden wisten niets van wat er was gebeurd. Toen we terugkwamen in de kazerne en ik in aanwezigheid van de sergeant en de korporaal het geld op tafel legde om het te delen, konden ze hun ogen niet geloven. Dus je hebt het geld van het regiment gestolen!, riepen ze uit. Nee, zei ik, al die geld is van ons! Laten we delen.</p> <p>We waren met tien; we hadden ieder 15 frank en dat kwam bovenop mijn 150 frank die de kolonel al had gereserveerd, was ik de eigenaar van een klein fortuin.</p>
52	<p>Wat een onverwachte vreugde!</p>

	<p>Mijn kameraden, die hun geluk aan mij toeschreven, lieten me nog steeds genieten. Ik heb er niet mee ingestemd, en de volgende dag kocht ik een goede fles cognac voor ze...</p> <p>De kolonel en mijn bevelvoerend officier Merle vertelden mij dat ik, samen met enkele officieren, was uitgekozen om een militaire onderscheiding te krijgen en dat het verzoek al aan het ministerie was doorgegeven. Wij hebben, zo zeiden zij, de belofte in herinnering gebracht, die de Eerste Consul u in Montebello heeft gedaan.</p> <p>Een andere keer riep de kolonel mij bij zich. Hier, riep hij uit, is de grote nieuwkomer. Je bent benoemd tot lid van de Garde, we geven je je aanstelling en als je weggaat, geef ik je een aanbevelingsbrief voor generaal Hulin, die mijn grote vriend is.</p> <p>Zo ging ik van voorspoed naar voorspoed. Ik had 200 frank in mijn ransel. Ik kwam terecht in een bevoorrecht korps, het voorwerp van de bewondering en afgunst van het hele leger. Ik kwam aan met uitstekende cijfers en eervolle bescherming...</p>
Pag. 53	<p style="text-align: center;">WAT IK DEED ALS VOETGRENADIER VAN DE KEIZERLIJKE GARDE</p> <p style="text-align: center;">3.</p> <p style="text-align: center;">Kruisen van het Legioen van Eer - Le Camp de Boulogne</p> <p>Ik arriveerde in Parijs op de 2e germinal jaar XI. Mij was verteld dat ik in een van de kazernes van de keizerlijke garde moest wonen, de kazerne van de Kapucijnen. Het lag tussen de rue Saint-Honoré en de Tuilerieën, vlakbij de Place Vendôme. De hoofdingang kwam uit op de rue Saint-Honoré, maar er was nog een deur aan de hoofdweg, die toen langs de Tuilerieënpoort liep en die sindsdien de rue de Rivoli is geworden. Ernaast lag een klein steegje, begrensd door zeer hoge muren, dat de Passage des Feuillants heette.</p> <p>Ik werd (voorlopig) voor de voeding geplaatst in de 3e compagnie van het 1e bataljon grenadiers. Mijn kapitein heette Renard, een ijzersterke krijger! Hij had maar één fout, hij was te klein, maar aan de andere kant had hij een stentorstem en als hij bevelen gaf, klonk hij altijd groot.</p> <p>Hij ontving mij met minzaamheid. Mijn grote baard maakte hem aan het lachen. Als je groter was, zei hij, zou ik je bij onze geniesoldaten brengen, helaas ben je te klein. Je bent zelfs te klein om de grenadiers binnen te gaan.</p>
54	<p>Kapitein, antwoordde ik, ik heb een eregeweer.</p> <p>Is dit mogelijk? Ja kapitein. De Minister van Oorlog schreef mij zelf in Le Mans met het verzoek mij bij de Garde te voegen en mijn kolonel, M. Lepreux, gaf mij een aanbevelingsbrief voor generaal Hulin.</p> <p>Ah! dan is het anders. Ik zal voor u een audiëntie bij de minister aanvragen en proberen u in mijn buurt te houden.</p> <p>De minister zou al het mogelijke voor mij doen. Hij was het, die mij in Montebello aantrof, schrijlings op een stuk kanon, dat ik had buitgemaakt. Het is waar dat ik toen geen baard had en dat hij mij niet meer zou herkennen; maar hij schreef mij op in zijn kleine groene notitieboekje. Je gaat me zoveel vertellen, dat ik je morgen al</p>

	<p>graag wil zien om te zien hoe hij je zal ontvangen. Morgen om 12.00 uur zal ik je voorstellen.</p> <p>De volgende dag vertrokken we op de afgesproken tijd naar het ministerie. Toen we aan Berthier werden voorgesteld, zei hij op nasale toon: dit is een mooie sappeur die je me daar brengt, wat wil hij? Generaal, onderbrak ik hem, u schreef op in Le Mans dat ik in de Garde moest worden opgenomen.</p> <p>Hoe heet je? Jean-Roch Coignet. Ik was het die u in Montebello op een stuk kanon aantrof.</p> <p>Ah! jij bent het? Ja, mijn generaal.</p> <p>Goed! Ga naar de kantoren aan de overkant, je zult vragen om de administratie van de officieren van de 96e demi-brigade en jij breng mij een document, dat ik heb ondertekend en dat jou aangaat.</p> <p>Ik ga naar de kantoren. Ik doe mijn verzoek. Medewerkers kijken liever naar mijn baard dan dat ze erover nadenken om mij te helpen. Is het een haarstukje? Is het</p>
55	<p>echt?</p> <p>Ik was verplicht er aan te trekken om hun te bewijzen dat het goed aan mijn kin vastzat. Ze besloten mij het pakket te geven dat ik nodig had en zeiden dat dit pakket mij eer deed.</p> <p>Ik heb het naar Berthier gebracht.</p> <p>- Zie je, zei hij, dat ik je niet ben vergeten. Je hebt een duivel in een doosje. En jij, Renard, probeer hem in jouw compagnie te houden, hij is een ervaren soldaat.</p> <p>Ik bedankte de minister en we vertrokken. Van daaruit gingen we naar generaal Davoust, die toen kolonel-generaal van de voetgrenadiers was. Mijn kapitein legde hem uit dat hij mij in zijn compagnie wilde houden, ook al was ik niet zo groot, omdat ik een eregeweer had en goede getuigschriften. Goed! zei generaal Davoust, we moeten het lot bedriegen. Eens kijken hoeveel hij mist... zes lijnen!... Met twee stapels kaarten in elk van zijn kousen, zullen we het verschil goedmaken.</p> <p>Mijn kapitein aanvaardde dit advies met enthousiasme. Hij was snel als een vis en leidde op volle snelheid. Hij gaf me kaarten, hielp me ze onder mijn voeten te leggen en 's avonds ging ik onder de meetlat door. Mijn kapitein richtte zich voor me op en dacht dat hij me liet groeien, maar ik had zijn aanmoediging niet nodig. Ik hield mezelf staande als een piketpaal en dankzij deze gebruikte list kwam ik als overwinnaar uit de beproeving tevoorschijn. Er werd van mij verwacht dat ik de anderhalve meter lengte had die nodig was om grenadier te zijn en ik werd onmiddellijk toegelaten tot de compagnie van kapitein Renard. Hij was net zo trots als ik dat hij in zijn plan was geslaagd.</p> <p>Toen ik eenmaal was toegelaten, liet hij zijn sergeant-majoor komen en zei dat hij mij in de zwakste klasse moest plaatsen. We hebben, voegde hij eraan toe, de grootste van de grenadiers van de Garde, we zullen ook de kleinste hebben.</p>
56	<p>Precies, hernam de sergeant-majoor, de grote is op dit moment alleen; hij heeft geen bedgenoot. Hij is een brave jongen, je moet ze bij elkaar brengen. Zo gezegd, zo gedaan, hier ben ik met een kerel die 1,80 meter lang was! Toen ik aan hem voorgesteld werd, lachte hij en riep uit dat hij me weg kon smokkelen onder zijn geklede jas. Ik stelde me op een manier die iedereen tevreden stelde, daarna vroeg ik toestemming om uit te gaan, om wat boodschappen te doen in Parijs..</p> <p>Elke dag ging ik oefenen om de bewegingen en manoeuvres van de Garde te leren. Ik bleef de schermkamer bezoeken, hoewel ik al erg sterk was. Ik knipte mijn baard en was vrij snel uitgerust.</p> <p>Na een maand werd ik van alle noviciaten ontheven en werd ik in het bataljon geplaatst. De discipline was niet streng. We gingen naar beneden voor het ochtend</p>

	<p>appèl in onderbroeken en linnen kielen, zonder kousen aan de benen. Wij meldden ons en renden vervolgens terug naar bed. Maar er kwam een kolonel naar ons toe, Dorsenne genaamd, die uit Egypte was gekomen, geheel bedekt met littekens. Hij was de juiste man om de Garde strikte discipline en onberispelijk gedrag te geven. Hij liet de verschrikkelijkste soldaat beven. Door zijn zorg werden alle misstanden hervormd, na een jaar zouden we als model voor heel Europa kunnen dienen.</p> <p>Bovendien kan men zich geen betere krijger op het slagveld wensen dan deze kolonel Dorsenne; Ik zag hem neergeslagen en bedekt met aarde door granaatscherven, opstaan en zeggen: Het is niets, grenadiers! Uw generaal is nog steeds dicht bij u. –</p> <p>Ik zal hieraan toevoegen dat hij even eerlijk als dapper was. Zulke mannen zijn erg zeldzaam. Op een dag verspreidde zich het nieuws zich dat de Eerste Consul</p>
57	<p>onze kazerne zouden komen bezoeken en dat we op onze hoede moesten zijn. Er waren ons ongelukken overkomen. Verschillende grenadiers hadden zelfmoord gepleegd. Dit was ongetwijfeld de reden dat de Eerste Consul ons wilde bezoeken. Hij misleidde iedereen en kwam zo vroeg dat hij ons in bed bracht aantrof. Hij werd vergezeld door generaal Lannes, zijn favoriet. Beiden gingen door de slaapkamers. Toen ze bij ons aankwamen, lag mijn kameraad er nog in, toen hij de consul zag. Omdat hij 1,80 meter lang was, staken zijn benen bij het uiteinde van het bed ruim een halve voet uit. Bonaparte geloofde dat er twee grenadiers waren, aan het ene uiteinde en aan het andere. Hij kwam naar het hoofdeinde van ons bed om er zeker van te zijn, streek met zijn hand langs mijn kameraad en herkende de waarheid. Maar, zei hij, deze ligplaatsen zijn te kort voor mijn grenadiers. Zie je, Lannes, ik moet mijn hele garde hervormen, let daar op. Dit beddengoed wordt gebruikt voor de ligne-soldaten en we zullen het vervangen door iets beters. Enige tijd later kregen we zelfs nieuwe bedden van twee meter lang en dus was mijn kameraad de oorzaak van enorme kosten voor de staat.</p> <p>Terwijl hij zijn bezoek voortzette, sprak de consul streng tegen onze chefs: hij wilde alles zien. Toen hem het brood werd gepresenteerd, dat is niet nodig, zei hij, ik betaal voor witbrood, ik wil er een paar. Hoor je, Lannes, je stuurt je adjudant naar de leverancier om met mij te komen praten.</p> <p>Toen hij de kazerne verliet, vertelde hij ons, dat hij ons de volgende zondag zou schouwen. Ik moet je zien, voegde hij eraan toe, er zijn ontevreden onder jullie, ik zal jullie klachten in behandeling nemen.</p> <p>Kolonel Dorsenne deed veel moeite om de Garde op deze verandering voor te bereiden. Het kledingmagazijn werd compleet gereorganiseerd en 's ochtends</p>
58	<p>om tien uur deed hij zijn inspectie. De fouriers beefden van angst. Om elf uur vertrokken wij naar de Tuilerieën, en om twaalf uur verscheen de consul. Hij reed op een wit paard, dat Lodewijk XVI zou hebben gediend. Het was een dier van de grootste schoonheid. Misschien heeft Bonaparte nooit een mooier exemplaar bereiden.</p> <p>Hij maakte de gelederen van de grenadiers van de Garde open, stak ze lopend over, ontving vele petitie's die hij zelf aan generaal Lannes wilde overhandigen en zette de schouw van de andere korpsen in galop voort.</p> <p>Bij terugkomst vonden we vaten wijn in de kazerne, ze hebben het aan ons uitgedeeld. Ieder had zijn liter en we hoorden dat er erekruisen werden gemaakt. Het was een grote vreugde bij de Garde, want velen wisten dat ze onderscheiden zouden worden. Ik was er bij. Al snel werd het officiële bericht aan ons gegeven. Ik geloof dat we met achttienhonderd Gardisten waren aangewezen om het kruis in ontvangst te nemen.</p>

	<p>Op 14 juni 1804 vond de grote ceremonie van decoraties plaats in de kerk van de Invalides. Aan de rechterkant, toen ze onder de koepel binnenkwamen, stonden de soldaten van de keizerlijke garde genaamd Ridders van het Legioen van Eer opgesteld in galerijen, die als de galerijen van een theater boven elkaar waren opgesteld. Aan de linkerkant, in soortgelijke galerijen, de soldaten van het leger, en boven het leger en boven de wacht, rondom de rotonde de invaliden.</p> <p>Officieren van alle rangen en legers stonden in het midden op de plavuizen. Bonaparte, onlangs tot keizer benoemd, nam plaats op een troon aan de rechterkant, tussen de grenadiers van de Garde en het altaar aan de achterkant. Er tegenover, tussen het altaar en de trappen van het leger, was een eenvoudige tribune geplaatst waar Josephine met al haar hofdames zat.</p>
59	<p>Eerst werden alle grote hoogwaardigheidsbekleders van het legioen opgeroepen, tot en met de officieren. Toen stuurde de keizer Josephine een kruis dat Murat en Beauharness haar op een presenteerblaadje aandroegen.</p> <p>Onmiddellijk daarna hoorde ik Jean-Roch Coignet roepen. Ik bevond me op de tweede galerij van de Garde, ik passeerde mijn kameraden. Ik arriveerde bij de parterre en door het hele korps officieren heen, meldde ik mezelf aan de voet van de troon. Murat en Beauharnais stonden daar. Murat had een grote schaal vol kruisen in zijn handen, waarvan de rode koorden er buiten hingen. Beauharnais had een bal van pinnen. Deze laatste, die alleen hoge hoogwaardigheidsbekleders en hoge officieren had gezien, en ook wist dat veel officieren nog niet waren onderscheiden, was verrast toen hij plotseling een eenvoudige soldaat zag.</p> <p>Stop daar, zei hij, we komen er niet doorheen. Maar Murat antwoordde hem: Mijn prins, alle hoogwaardigheidsbekleders zijn al onderscheiden en alle legionairs zijn gelijk onder elkaar. Hij wordt geroepen, hij kan passeren. Ik beklom toen de trappen van de troon en presenteerde mezelf als een piketpaal voor de keizer; hij vertelde me dat ik een dappere verdediger van het land was en dat ik daar bewijzen van had gegeven. Accepteer, voegde hij eraan toe, het kruis van je keizer.</p> <p>Ik trok mijn rechterhand terug, die aan mijn harige muts vastzat, pakte het kruis bij het lint en niet wetend wat ik ermee moest doen, daalde ik de trap achteruit af. De keizer, die mijn verlegenheid zag, liet me weer bij hem komen, hij pakte het kruis uit mijn hand, stak het door het knoopsgat van mijn jas, pakte een speld uit de bal van Beauharnais en bond het aan mij vast.</p> <p>Toen hij dat gedaan had, ging ik naar beneden en terwijl ik de staf ,die de parterre bezette, opnieuw overstak, ontmoette ik mijn voormalige kolonel, M. Lepreux en mijn voormalige kapitein Merle, die op hun onderscheidingen wachtten. Ze maakten me in het voorbijgaan ontroerd.</p>
60	<p>Toen ik de koepel verliet, kon ik niet meer vooruit, zo werd ik belegerd door de menigte, die mijn kruis wilde zien. Dames en heren omhelsden mij. Ik zag het moment al komen. waarop ik geplet zou worden.</p> <p>Toen ik de brug van de Revolutie overstak, zag ik dat mijn oude regiment een haag vormde. Ik werd herkend, de complimenten regenden van alle kanten naar beneden. Eindelijk slaagde ik er in tussen de verdringing de tuin van de Tuilerieën mijn kazerne te bereiken. Bij de voordeur droeg de schildwacht wapens. Ik draaide me om om te kijken of er een agent in de buurt was. Ik was helemaal alleen! Ik kom dichterbij en zeg tegen de schildwacht: Dus het is voor mij dat je wapens presenteert? - Ja, antwoordde hij, we hebben de opdracht gekregen om de wapens te presenteren aan alle legionairs. Ik pakte zijn hand, schudde hem stevig en nodigde hem uit om met mij te lunchen zodra hij niet meer op wacht moest staan.</p>

	<p>Mijn luitenant keerde spoedig ook terug. Hij had mij als eerste van de legionairs zien onderscheiden bij de koepel van de Invalides. Hij kwam naar me toe en zei vriendelijk: je gaat de hele avond niet bij me weg, ik neem je mee. Hij nam me mee voor een wandeling door de Jardin des Tuileries om de verlichting te zien en van daaruit om koffie te drinken in het Palais-Royal. We gingen Borel binnen, in een soort kelder, waar volgens mij nu Café des Aveugles is. De eigenaar van het establishment kwam naar ons toe en vertelde ons dat we alles konden vragen wat we wilden, en dat de leden van het Legioen van Eer gratis werden behandeld. De heren die daar waren, hoorden M. Borel, omringden ons snel. De lamp werd aangestoken, het aantal toeschouwers bleef groeien, we werden door iedereen gehuldigd. Ik was oprecht in de war. Wat een mooie avond voor mij!</p> <p>De volgende dag gingen alle gedecoreerde Gardisten erheen per kar om dhr.</p>
61	<p>De Lacépède, grootkanselier, te bezoeken. Mijn luitenant stelde mij aan hem voor als de eerste legionair. Hij kuste me en liet me op het grootboek tekenen, terwijl hij mijn hand vasthield en stuurde, omdat ik niet kon schrijven! Ik ging ook naar generaal Hulin, aan wie ik, zoals men zich zal herinneren, was aanbevolen. Hij ontving mij vriendelijk en overhandigde mij een lintje van het Legioen van Eer.</p> <p>Toen de ceremoniële bezoeken voorbij waren, dacht ik aan de mensen, die ik kende in Parijs. Ik ging onder meer naar M. Lepreux, de broer van mijn voormalige kolonel, die koopman was in de buurt van de poort van Saint-Denis en daar kocht ik nankin om mijn zomerkleding compleet te maken. Niets mooier dan deze overjas.</p> <p>Als we onder de wapenen waren, volledig gekleed, droegen we de blauwe jas met witte revers, met een inkeping aan de onderkant van de borst; witte bazinjas, witte bazinbroek en beenkappen; de zilveren gesp op de schoenen en rijbroek; de dubbele stropdas, wit van onderen en zwart van boven, waardoor bovenaan een kleine witte rand zichtbaar was.</p> <p>Bij het uitkleden droegen we de blauwe slipjas, het witte bazinjasje, het nankin-slipje en de effen witte katoenen kousen.</p> <p>Voeg daarbij de gepoederde pruik en de vijftien centimeter lange staart, waarvan de punt in een penseel is gesneden en bijeen gehouden door een lint van zwarte wol, die vijf centimeter zweeft, niet meer en niet minder. Voeg de harige muts met zijn grote pluim toe: je krijgt de zomerdracht van de keizerlijke garde.</p> <p>Maar waar niets een idee van kan geven, is de extreme netheid, waaraan we werden onderworpen. Als we de kazerne uitgingen, inspecteerden schildwachten ons, en als er een stof op onze schoenen of een poederkorreltje op de kraag van</p>
62	<p>onze jas lag, moesten we terug. We waren schitterend, maar vreselijk verlegen.</p> <p>Omstreeks dezelfde tijd besloot ik naar M. Champ Romain te gaan, een houthandelaar uit Druyes, gevestigd vlakbij de Jardin des Plantes. Ik kende hem en bezocht zijn huis af en toe. Het was daar, dat ik voor het eerst de jonge Larabit ontmoette, die toen studeerde en die ik later tijdens de Russische campagne aantrof als kapitein van de ingenieurs, verbonden aan de staf van de keizer.</p> <p>Om deze heer Champromain te gaan bezoeken, volgde ik de rue Saint-Honoré, en toen ik bij het Palais Royal aankwam, werd ik, voordat ik op het plein kwam, aangesproken door een knappe man, die me vroeg mijn erekruis te mogen zien. Vervolgens vroeg hij mij een half kopje koffie aan te nemen, wat ik weigerde; hij stond erop zodat ik me uiteindelijk liet verleiden en hem volgde naar Café de la Régence. In dit prachtige café aangekomen vroeg hij om twee halve kopjes en terwijl die worden geserveerd, hield ik mij bezig met het observeren van de vrouw aan de balie. Ze was heel mooi. Ik was zevenentwintig; Ik verbrandde haar met mijn ogen. Je koffie wordt koud, zei de heer tegen me, neem hem nu en onmiddellijk staat hij</p>

	<p>op, claimt dringende zaken te hebben, betaalt het drankje en vertrekt. Toen ik mijn kopje op had en ook opstond, was hij weg. Maar zodra ik de drempel van het café had overschreden, viel ik op de stoep. Mijn hele lichaam kronkelde, ik zag dubbel. Ik had een vreselijke koliek. Ze kwamen mij te hulp; de eigenaren hebben me, geloof ik, naar ons ziekenhuis in Gros gebracht, Caillou, en onmiddellijk werd ik krachtig behandeld. Dhr. Suze, eerste dokter in het ziekenhuis, een uitstekende man, maar eenogig en erg zwak, verklaarde dat ik vergiftigd was. Dag en nacht wreven ze over mij, daarna alleen over mijn buik. Uiteindelijk was ik uitgeput, je zou een kaars door</p>
63	<p>mijn lichaam hebben kunnen zien.</p> <p>De keizer werd op de hoogte gebracht van de positie, waarin ik mij bevond; hij gaf opdracht om twee artsen bij mij in de buurt te plaatsen om voor mij te zorgen en mij te bewaken en elke ochtend kwam er een officier van dienst naar mij kijken. De Groot-kanselier gaf ook het bevel om iedereen die om mij vroeg, bij mij binnen te laten, zelfs zonder toestemming.</p> <p>Maar wat mij ondanks al mijn lijden het beste troostte, was het zien van mijn ere kruis dat aan de muur boven mijn bed hing. Na veertig dagen was ik nog steeds in een zeer bedreigende toestand en vond er een medisch consult plaats, waarvoor Baron Larrey werd geroepen. Ze spraken onderling. Toen vroeg M. Larrey om een bak ijs en limonade, hij liet me drinken uit een grote zilveren beker en iedereen wachtte op het resultaat van het drankje. Ik gaf niet over; daarna gaven ze me een tweede glas, het ging als de eerste. Heren, zei Baron Larrey, ik heb de bovenkant gered, de onderkant gered. Meteen begon het overleg opnieuw, waarna de remedies goed verliepen. Zonder hier op delicate details in te gaan, kan ik zeggen dat ze hun effect hebben gehad. Ik gaf bakjes vol kopergroen: ze haalden ze weg en analyseerden ze zorgvuldig.</p> <p>Vanaf die dag begon mijn herstel. De zorg van de dokters en verpleegsters had mij gered van de wraak, waarvan ik bijna het slachtoffer werd. Het was de tijd van de samenzweringen tegen Bonaparte, de Pichegrus, de Cadoudals en anderen. Ongetwijfeld was een van hun bendeleden, die de grote man niet konden bereiken, op een van zijn trouwe soldaten gestuit. Ik heb een hele tijd in het ziekenhuis gelegen, omdat ik het me herinner dat ik er nog was tijdens de distributie van de</p>
64	<p>Adelaars op de Champ-de-Mars (15 januari 1805). Ik werd bij een raam in een fauteuil geplaatst en zag hoe de troepen voorbij liepen op weg naar de ceremonie. Ik werd behandeld als een prins; chocolade, erwten, Malagawijn, alles werd aan mij gegeven, weldadig stuurde mij van buitenaf potten met jam en andere soortgelijke zoetigheden.</p> <p>Ten slotte kwam dhr. Morin, die prachtige bezittingen had in de buurt van Druyes, nadat hij had vernomen dat ik in het ziekenhuis lag, mij opzoeken en mij zijn kasteel aanbieden om volledig te herstellen.</p> <p>Via dhr. Suze kreeg ik verlof voor drie maanden. Wees voorzichtig, zei hij tegen mij, zorg goed voor jezelf, woon vooral niet langer dan een jaar samen met een vrouw, want dan kun je aan slapheid ten onder gaan. Na de aanbevelingen die hij deed, gaf hij mij een uitrijkaart, daarnaast kreeg ik van mijn kapitein bericht dat ik tijdens mijn verlof mijn volledige loon zou genieten en dat ik per koets of in de koets naar Auxerre kon gaan op overheidskosten. Ik arriveerde in deze stad en logeerde bij Carolus Monfort, aan de Porte de Paris.</p> <p>Mijn afwezigheid was voorbij, ik vertrok en trok door Beauvoir om mijn broer mee te nemen. Zodra we in Parijs aankwamen, plaatste ik hem bij een wijnhandelaar. Ik ben toen naar de kazerne gegaan. Mijn kameraden verwelkomden mij. Ik ontving</p>

	<p>mijn volledige loon als grenadier, drie maanden van mijn salaris als legionair, wat mij in totaal tweehonderd frank opleverde en mijn financiën een boost gaf.</p> <p>In die tijd was het prachtige kamp van Boulogne in volle activiteit. Ongeveer een jaar lang had zich daar een aanzienlijk leger verzameld, terwijl wij van de Garde ons best deden in Parijs. Maar nu het was onze beurt. Pak je koffers, zeiden onze</p>
65	<p>officieren; neem afscheid van iedereen, jullie vertrekken allemaal, alleen de veteranen blijven over. In feite kwam het bevel om onmiddellijk naar Boulogne te gaan.</p> <p>We werden gevestigd nabij de haven van Ambleteuse, in een mooi kamp dat we kant-en-klaar aantroffen. We waren daar met ik weet niet welk deel van het leger en we hadden boven ons de twaalfduizend Oudinot-grenadiers, die deel uitmaakten van de reserve.</p> <p>Wij werden ingehuurd om, ieder op zijn beurt, de dienst te verrichten op de vloot die op enige afstand van de kust voor anker lag. Er waren schepen, platte boten, schuiten, kanonneerboten, korvetten, fregatten, linieschepen. Het geheel was in secties verdeeld en stond onder bevel van een goede admiraal, die in ons midden op een mooi fregat zat. We leerden hoe we met de platte boten moesten manoeuvreren en de roeispaan in het ritme moesten uithalen, vervolgens de kanonnen moesten bedienen, aan boord moesten gaan, de grijphaak, de haken en de bijlen moesten hanteren. Wij waren op onze beurt matrozen, kanonnières en soldaten.</p> <p>'s Nachts hoorden we van het ene eind van de lijn naar het andere geluid, van kwartier tot kwartier: Goed kwartier! En het laatste schip eindigde met het roepen: Kijk overal goed uit! In de ochtend vroeg de megafoon van het vlaggenschip om het rapport van de nacht. Wat is er nieuw aan boord? Toen ons schip op deze manier werd opgeroepen, antwoordde het: We laten u weten dat er twee grenadiers zijn die . in het water liggen.</p> <p>Zijn ze verdronken?</p> <p>Ja. Alles op zijn tijd!</p> <p>Het lijkt erop dat deze laatste woorden in zeemanstaal alleen maar betekenen: ik hoorde, ik begreep. Maar vanwege het nieuws dat we aankondigden, leek het antwoord ons vreemd. Bovendien was het niet waar,</p>
	<div data-bbox="639 1364 1034 1928" data-label="Image"> </div> <p data-bbox="639 1928 1034 1966" style="text-align: center;">SINT-BERNARD PASSAGE</p>

“Deze reis was het meest moeilijk. Af en toe zeiden we: halt houden of vooruit! en niemand zei een woord. Het was allemaal gewoon voor de lol, maar toen het sneeuwde, werd het behoorlijk serieus. Het pad was bedekt met ijs dat onze schoenen sneed, en onze schutter kon zijn geweer niet onder controle houden, dat gleed...”

BONAPARTE EN COIGNET

“De consul kwam en nam mij bij het oor. Ik dacht dat het was om mij uit te schelden. Echt niet! Het was vriendschap. Hij hield mijn oor vast en zei tegen mij: 'Hoeveel dienstjaren heb je? Dit is de eerste dag dat ik naar het slagveld ga. Ah! Dat is een goed begin. Berthier, zei hij tegen hem, schrijf hem op voor een eregeweer. Je bent te jong om in mijn Garde te zijn. Daar zijn vier campagnes nodig... Berthier, schrijf het onmiddellijk op en leg het in de portefeuille met aantekeningen... Ga, zei hij tegen mij, jij komt bij mijn Garde . »

66

de twee soldaten, die in het water vielen, zouden een paar dagen geleden verdronken zijn, ze waren echter gered.

Ik verbleef enkele dagen op een korvet in gezelschap van honderd andere grenadiers, zonder de zeelui mee te rekenen.

We hadden tien kanonnen van groot kaliber om te oefenen. De kapitein was een oude zeeman, bedekt met littekens, zijn gezicht was bedekt met slagen met sabel- of bijlslagen.

We sliepen in hangmatten en toen het mijn beurt was om te slapen, kom op, zei ik met treurige stem tegen mezelf: kom op, oude jongen, hier ben je in je hangmat, vooruit, rust uit.

De fourier hoorde mij en wilde mij leren kennen. Waar is hij, zei hij, die oude soldaat? Hier ben ik. Nou, ik zal je een goed plekje geven.

Hij liet mijn hangmat aanslaan bij de dozen met biscuits en tilde met zijn mes het deksel van een ton op. Hier, voegde hij eraan toe, eet wat biscuits en morgen geef ik je de bouzaron.

	<p>De bouzaron was de kleine maat cognac. Hij hield zijn belofte en ik hoefde hem er niet aan te herinneren.</p> <p>Weldra kondigden signalen de komst van de Nederlandse vloot aan. Toen maakten we ons allemaal klaar om voor haar uit te gaan. We gingen tot aan de punt van Gris-Nes. Daar deden de Engelsen pogingen om onze voortgang te voorkomen, omdat hun schepen op deze plaats, gezien de diepte, tot aan de voet van de duinen konden komen. Ze hoopten te voorkomen dat de Nederlandse vloot dit punt zou passeren, maar de keizer, die alles had voorzien, had kanonnen op de kliffen geïnstalleerd. Van beneden zag je de smederijen roken, waarin de kanonskogels rood werden.</p>
67	<p>Toen de Nederlanders arriveerden, was het een vreselijke strijd. De artillerie vanaf de kust, die over onze hoofden ging, sloeg de vijandelijke vloot neer. Onze kleine boten richtten er enorme schade aan. Alle schoten waren raak, terwijl die van hen over onze schepen en onze platte boten gingen.</p> <p>Je moest al deze kleine mopshonden de grote mastifs meedogenloos en zonder angst zien aanvallen. De Engelsen waren genoodzaakt de zee op te gaan en de Nederlandse vloot, die van haar kant dapper haar plicht deed, sloot zich uiteindelijk bij ons aan.</p> <p>Eenmaal herenigd liet de admiraal ons allemaal los op de vijand. Mijn korvet zeilde naar voren. Ik diende rechts bij een kanon en bevond me naast het tafeltje waar het seinboek ligt. Toen we binnen bereik van de Engelse schepen waren, hoorde ik degene, die dit boek vasthield en nog steeds zijn ogen op het vlaggenschip gericht hield, tegen de kapitein zeggen: Signaal dat we enteren gaan! De kapitein, die een hondsdolle oude man was, hoefde het geen twee keer te herhalen. Hij riep door zijn megafoon: Iedereen naar de enterposities! Onmiddellijk haastten de matrozen zich naar de plaats, die hun van tevoren was aangegeven. We zagen harpoenen, hoektanden, bijlen en donderbussen op alle plekken van het schip verschijnen. Ook wijn en cognac werden aan dek gebracht. Ik ging naar het kanon, dat ik bediende.</p> <p>De kapitein beval: Wind boven. We rukten snel op richting van de Engelse linie. Maar net toen we op het punt stonden van koers te veranderen om het vijandelijke schip tegenover ons aan te vallen, passeerde een Frans fregat onze zijde met een verschrikkelijk geluid en bliksemsnel. Ze liep voor ons uit, draaide om en kwam tussen ons en het Engelse schip terecht. Tegelijkertijd riep de seiner: Signaal om</p>
68	<p>Naar de reserve terug te gaan. De woedende, geërgerde kapitein werd gedwongen op zijn schreden terug te keren en ons achter de vloot te brengen, waar we de rest van de strijd vredig gadesloegen.</p> <p>Omstreeks dezelfde tijd arriveerde de keizer uit Parijs en schouwde ons allemaal aan de oevers van de zee; het was een onvergelijkbaar schouwspel. Nog nooit hadden de Engelsen gezien en misschien zullen ze dat ook nooit doen, zoveel verenigde mannen zoveel vuur op hun Kanaal spuwen. Vijftig kanonnen donderden tegelijk. De kust schudde.</p> <p>Maar dit alles deerde hen niet. Op een dag was ik aan de kust, in ons kamp in Ambleteuse. Ik zag op enige afstand op zee een Engels schip verschijnen. De brutalen kwamen regelrecht naar de kust, toch dacht ik niet dat hij aan schieten kon denken en ik keek er vredig naar. Echt niet; hij schoot en omdat onze kazerne in de duinen lag, ongeveer honderdvijftig passen van de zee, kwamen de kogels regelrecht op ons af. Gelukkig hadden we daar kanonnen en houwitser: het antwoord liet niet lang op zich wachten en ik, die in grote haast van de kust was weggelopen, arriveerde alleen maar om de manoeuvre te bekijken. De grote man was aanwezig. Een sergeant van de grenadiers te voet van de Garde vroeg hem toestemming om te schieten en verzekerde hem, dat hij het Engelse schip bij het eerste of tweede schot</p>

	<p>tot zinken zou brengen. De keizer stemde ermee in: ga aan het werk, zei hij en ons je vaardigheden. Onze sergeant stelde een mortier af en bombardeerde het schip. Je hebt er naast geschoten, riep de kleine korporaal.</p> <p>Goed! Kijk hier eens naar, hervatte de grenadier. Hij richtte opnieuw en de mortier viel precies in het midden van het schip, waardoor het als het ware in tweeën werd gespleten. Het veroorzaakte bij ons een vreugdekreet.</p>
69	<p>De keizer vroeg opgetogen aan de sergeant hoe hij heette. - Despiennes, antwoordde hij. - Goed! Despiennes, ik zal je luitenant in mijn artillerie maken.</p> <p>De Engelsen wierpen hun kruit weg om zich te redden. Brand nam hun schip. We gingen naar beneden, alle beschikbare boten werden naar zee gestuurd en onze vijanden haasten zich er maar al te graag naartoe om de kust te bereiken, want hun schip zonk al snel en verdween in de golven. De keizer wilde deze gevangenen niet vasthouden. Hij zei dat ze geen goede vangst waren en stuurde ze naar huis. Daar vertelden ze ongetwijfeld hoe hun trots was gestraft en niemand kwam in de verleiding dit nog eens te doen.</p> <p>Toen ik in het Ambleteuse-kamp was, kreeg ik bezoek van mijn voormalige bedgenoot, in wiens gezelschap ik mijn debuut bij de Garde had gemaakt. Ik heb al gezegd, dat hij de grootste van alle grenadiers was. Voor de rest een charmante jongen, zachtaardig, speels, een beetje spottend. Ik kan me zijn naam niet herinneren; Ik herinner me alleen dat hij de zoon was van een herbergier in de buurt van Meudon. Hij verliet de Garde na een bijzonder avontuur. Op een dag hadden we dienst bij de Tuilerieën. Hij werd bij de deur van de Eerste Consul geplaatst, bij de ingang van zijn kamer. Toen de consul 's avonds langskwam om naar bed te gaan, bleef hij verbijsterd staan; wij zouden dat minder zijn geweest. Stel je een man voor van 1,80 meter lang met daarboven een berenmuts van achttien centimeter hoog en een pluim die minstens dertig centimeter boven de berenmuts uitsteekt. Hij noemde mij zijn dwerg, en toen hij zijn arm horizontaal uitstak, ging ik er onderdoor zonder hem aan te raken. Nu was de Eerste Consul zelfs nog kleiner dan ik en ik denk dat hij genoodzaakt was zijn hoofd op te heffen om het gezicht van mijn kameraad te zien.</p>
70	<p>Nadat hij het even had bekeken, zag hij dat het ook perfect gesneden was. Wil je tamboer-maître worden? zei hij tegen hem.</p> <p>-Ja, consul.</p> <p>-Goed! haal je officier.</p> <p>Bij deze woorden legt de grenadier zijn geweer neer en snelt naar voren, dan stopt hij en wil zijn wapen weer opnemen, zeggende dat een goede soldaat het nooit mag verlaten. Wees niet bang, antwoordde de Eerste Consul; Ik bewaak bewaar het en wacht op je. Een minuut later arriveert mijn kameraad op de kazerne. De officier was verrast hem te zien en vroeg hem abrupt wat er was gebeurd. Parbleu! antwoordde hij met zijn spottende houding, ik heb er genoeg van om de wacht te houden, ik heb iemand in mijn plaats van dienst gezet.</p> <p>Wie doet het dan? roept de officier.</p> <p>Bah!... de kleine korporaal.</p> <p>Oh dat! Geen slechte grap.</p> <p>Ik maak geen grap, hij moet op zijn beurt de wacht houden. Kom maar eens kijken: hij wil je spreken en ik ben hier om je te halen.</p> <p>De officier ging van verbazing over in angst, want Bonaparte riep bijna nooit officieren bij zich, behalve om hun een standje te geven. Die van ons ging met gebogen oren naar buiten en volgde zijn nieuwe gids. Ze vonden de Eerste Consul lopend in de vestibule naast het geweer. Meneer, zei hij tegen de officier, is deze soldaat van goed gedrag?</p>

	<p>Ja, generaal. Ben je er in alle opzichten blij mee? Ja, generaal. Welnu, ik maak hem tot tamboer-maître in het regiment van mijn neef. Ik zal hem drie frank per dag uit mijn schatkist geven en het regiment zal hem hetzelfde geven. Beveel dat hij van zijn plicht wordt ontheven en dat hij morgen zo snel mogelijk vertrekt.</p>
71	<p>Zo gezegd, zo gedaan. Mijn kameraad begon onmiddellijk bezit met zijn nieuwe functie en toen hij ons in Ambleteuse kwam opzoeken, had hij een wonderbaarlijk uniform aan, geheel bedekt met vlechtwerk, even rijk als dat van de tamboer-maître van de Garde.</p> <p>Hij kreeg toestemming om het kamp te verlaten, nam me mee naar Boulogne en betaalde me het avondeten; 's Avonds verliet ik hem om me bij Ambleteuse te voegen. Ik was alleen. Onderweg ontmoette ik twee grenadiers van de linie, die mij wilden arresteren. In die tijd werden de soldaten van de Garde blootgesteld aan frequente aanvallen. Er was in het kamp van Boulogne, wat wij het gezelschap van de maan noemden. Het waren struikrovers en jaloerse mensen, die misbruik maakten van de nacht om degenen onder ons te beroven, die ze alleen verrasten om hun horloges en hun zilveren oorbellen te plunderen en om ze in zee te gooien. Wat mij betreft, ik kwam uit deze ellende door moedig te zijn. Ik had mijn sabel en zeven jaar ervaring. Ik heb mijn wapen uit de schede gehaald en uitgedaagd. Ze vonden het verstandig om mij te laten gaan, maar als ik zwakt was geweest, was ik verloren geweest en het diner van mijn tamboer-maître zou mij vreselijk veel gekost hebben.</p> <p>De voorbereidingen voor de oversteek gingen nog steeds door. De proviand werd al in de schepen gebracht. Paarden en artillerie werden ingescheept. De dag was zelfs vastgesteld, waarop de hele vloot zou vertrekken. Het was, herinner ik me, een vrijdagavond, maar de dag ervoor, om tien uur 's avonds, kwam het bevel om ons van boord te laten gaan en onmiddellijk werden we naar de Stenen Brug gebracht om onze dekens neer te leggen, daarna onze ransels, en verder! Overal klonken vreugdekreten! Het leven van een zeeman begon op ons te drukken; we vochten liever op het droge, waar we voelden dat we geen meesters hadden, wisten we</p>
72	<p>bovendien dat we naar nieuwe veldslagen zouden marcheerden.</p>
	<p>Hoofdstuk 4.</p> <p>Austerlitz-léna - De Grognards</p>
Pag. 73	<p>De vreugde die we voelden bij het verlaten van Boulogne, werd al snel getemperd. We marsen maken, waarvan niets enig idee kan geven; we waren dag en nacht op mars. In de gelederen moesten we elkaar vasthouden om niet door vermoeidheid en slaap te vallen. Sommigen wierpen zichzelf in de greppels en het was onmogelijk om ze eruit te krijgen. De platte slagen van de sabel hadden geen succes. Tevergeefs speelde de muziek, tevergeefs sloegen de trommels de aanval, we hadden niet langer de moed om verder te gaan. Toen we op de hoogten van Saverne aankwamen, vanwaar we de prachtige klokkentoren van Straatsburg konden zien, herleefde de hoop op rust bij ons al een beetje. Niettemin waren wij genoodzaakt karren te vorderen om de achterblijvers op te halen.</p>

	<p>In Straatsburg schouwde de keizer ons. Vandaar gingen we voor lange dagen richting Stuttgart en vervolgens naar Ulm. Op een ochtend kwamen we aan bij de oevers van de Donau. Het regende heel veel. We werden in een weiland geplaatst. Vijf- of zeshonderd stappen bij ons vandaan was een brug, die maarschalk Ney die ochtend had laten herbouwen. Zij werd gebruikt om zijn legerkorps op de overkant te</p>
74	<p>brengen en het dorp Elchingen aan te vallen. We hoorden in deze richting een vreselijke kanonnade. Naast ons, aan onze linkerkant, zaten een paar dragonders, die in de modder worstelden. We kwamen om ze te helpen. Ze staken de Donau over en vertrokken beurtelings naar de heuvels van Elchingen. We bleven alleen achter in onze weide. De regen bleef in stromen vallen, we hadden het water tot aan onze benen. Je moest de bewaker midden in deze overstroming zien lachen en springen. Ik had mijn gebruikelijke kookpot op mijn ransel, die werd niet omvergeworpen en alle regen verzamelde zich daar. Toen ik voelde dat hij vol was, leunde ik opzij en leegde hem op de benen van mijn kameraden, het was de gelegenheid voor meer gelach.</p> <p>Een deel van de dag verdween de brug onder het water, dat vrijwel plotseling was toegenomen. Maar tegen de avond begonnen we de planken weer te zien, die gelukkig niet waren weggespoeld. Om vier of vijf uur staken we de Donau over, en terwijl we de enorme berg beklommen, waarop het dorp Elchingen ligt, formeerden we ons rond het klooster, dat dienst deed als hoofdkwartier van de keizer. Dit arme dorp was het toneel geweest van een hevige strijd. Alle bewoners waren vertrokke, elk huis was stormenderhand ingenomen. De Oostenrijkers hadden vastberaden gevochten en hadden alleen maar toegegeven aan de onweerstaanbare geestdrift van maarschalk Ney.</p> <p>We hadden niet deelgenomen aan deze strijd en we waren niet moe. Maar aan de andere kant waren we tot op de huid doorweekt. Om onszelf te drogen, maakten we gigantische vuren, zozeer zelfs dat een mooi klein burgerlijk huis in brand werd gestoken. Ondanks onze inspanningen was het niet mogelijk de schade te herstellen en haar te redden. Toen de keizer hiervan hoorde, werd hij erg boos.</p>
75	<p>-Daar zullen jullie voor betalen, zei hij ons. -Ik zal zeshonderd frank geven en jullie zullen ieder één dag van jullie loon geven. -Ik wil dat het gehele bedrag direct aan de eigenaar wordt betaald.</p> <p>De agenten trokken een grimas, maar we moesten gehoorzamen en de eigenaar ontving veel meer dan hij door onze daden had verloren.</p> <p>We bleven in Elchingen tot de overgave van Ulm en we vertrokken alleen om de troepen van generaal Mack, na de capitulatie, voor ons te zien paraderen.</p> <p>De keizer werd op een kleine berg geplaatst, die de hele vallei domineerde. Hij werd omringd door zijn bewakers en beschermd door vijftig kanonnen, die in de richting van Ulm waren gericht. Ik werd op enige afstand van hem op wacht geplaatst. Ik hoorde hem praten met graaf Hulin, generaal van de voetgrenadiers. Hij had een goed vuur aangestoken en terwijl hij praatte, verwarmde hij zichzelf van achteren, zozeer zelfs dat zijn grijze overjas verbrandde.</p> <p>Plotseling zag men het overwonnen Oostenrijkse leger de stad verlaten. Ze ging in goede orde vooruit, totdat ze tegenover de keizer stond. Toen ze op dit punt aankwamen, ontdeden de soldaten die hun buidels en sabels over hun ransels hadden gelegd ze en gooiden hun geweren op een stapel. Ik weet niet precies hoeveel mensen zo de wapens neerlegden, maar de parade leek nooit te eindigen. Zo'n spektakel kunnen wij ons niet voorstellen. Generaal Mack liep naar de keizer toe om hem zijn zwaard te overhandigen. Hij was een kleine man met een enorme buik. Napoleon weigerde hem te ontwapenen en liet zijn zwaard aan hem en zijn officieren. Hij heeft zelfs lange tijd met hen gesproken.</p>

	<p>'s Avonds kwamen we Ulm binnen onder toejuichingen van het hele volk en de keizer sprak ons deze prachtige proclamatie toe, die eindigde met deze woorden: - Mijn soldaten zijn mijn kinderen!</p>
76	<p>Van daaruit vertrokken we naar Augsburg en vervolgens naar Schönbrunn. Daarna kwamen we Wenen binnen en na vele omwegen werden we richting Moravië geleid. We waren uitgeput van vermoeidheid. De keizer, zeiden we, wint gevechten niet langer met onze armen, maar met onze benen.</p> <p>Bij Brunn (<i>Brno, rkv</i>) hadden we tijd om uit te rusten. Het grootste deel van het leger bevond zich aan de kant van Austerlitz en elke dag ging de keizer de linies bekijken. Hij kwam blij terug. Hij liep rond met zijn handen op zijn rug en praatte met iedereen. Al snel beval hij ons te vertrekken en verder te gaan. We stopten tegenover het Pratzen-plateau en kampeerden daar. Voor ons lag een bevroren stroom, ernaast de Oudinot-grenadiers en daarachter de cavalerie.</p> <p>Op 1 december 1805 kwam Napoleon ons bezoeken met zijn maarschalken. Hij kwam vlak langs ons, we aten cotignac, waarvan we in de naburige dorpen enorme potten hadden gevonden, we maakten grote sneetjes toast. De keizer begon te lachen toen hij ons zag. Ah! zei hij, jij eet jam. Dat is goed, beweeg niet; maar je moet nieuwe kogels in je geweren stoppen, morgenochtend heb je ze nodig; Maak je klaar.</p> <p>Tegelijkertijd passeerden enkele grenadiers te paard, die een tiental varkens achtervolgden, die voor hen uit vluchtten. Zodra we dit spel zagen, namen we onze sabels in de hand om om het pad te blokkeren. Verstandig, we manoeuvreerden zo goed dat alle varkens werden gepakt. De keizer stopte om naar dit nieuwe type gevecht te kijken, hij lachte hardop. Vervolgens verdeelde hij na de overwinning de buit. We hadden zes varkens en de andere werden aan de grenadiers te paard gegeven. Dankzij dit delen konden wij meegenieten van de uitstekende braadgerechten.</p>
77	<p>'s Avonds verliet de keizer zijn tent weer en besteed zijn paard om de buitenposten te verkennen. Om zijn route te verlichten droegen Brune en enkele grenadiers te paard van zijn escorte brandende fakkels; dit was het signaal voor algemene verlichting. Vanuit het bivak nam iedereen in elke hand een handvol stro en stak dat aan. We zagen al snel talloze lichten over de hele voorkant van ons leger schijnen. Terwijl de keizer het niet wist, werd hij ontvangen met waanzinnige toejuichingen, klonk de muziek en klonken de trommels in de velden.</p> <p>Vanaf de top van het Pratzen-gebergte konden de Russen al deze geluiden horen en dit ongelooflijke spektakel zien. Ze konden het aantal berekenen en het enthousiasme raden van dit leger, dat zich voorbereidde om hen de volgende ochtend goedemorgen te wensen.</p> <p>Gedurende de nacht werd ons de beroemde proclamatie voorgelezen, waarin het plan van de strijd vooraf werd aangegeven en waarin de resultaten van de overwinning al aan ons werden gerapporteerd. Op 2 december, ruim voor het aanbreken van de dag, kwam de keizer nog eens langs sprak nog een laatste keer tegen de voorposten om de posities van het Russische leger te bevestigen, hij keerde terug en ging op een kleine heuvel staan, gelegen boven de plaats waar hij de nacht had doorgebracht, maar nog steeds met uitzicht op de Pratzen-plateaus. Hij liet ons achter zijn staf staan, gaf zijn orders aan al zijn maarschalken, stuurde iedereen naar zijn post en gaf opdracht om de actie te beginnen.</p> <p>We hebben behoorlijk lang gewacht in volledige onbeweeglijkheid. Aanvankelijk verhinderde de mist dat we konden zien wat er gebeurde. Maar al snel verlichtte een stralende zon het hele platteland. Misschien heeft het in deze tijd van het jaar nog nooit zo helder geschenen.</p>

	We zagen dat de hellingen van het Pratzen-plateau al door de linietroepen verlaten.
78	<p>De keizer liet ons oprukken om deze beweging te steunen. We waren daar met vijftiwintigduizend harige hoeden, de wacht en de Oudinot-grenadiers en kerels, die evenzeer naar glorie dorstten als hun grote leider. Laten we ons het uiterlijk voorstellen van zo'n kolom, plotseling in beweging, met de keizer in het midden!</p> <p>Nadat we de ondiepe wateren en beken waren overgestoken, die de bodem van de vallei bezetten, renden we naar de andere kant, zigzaggend lopend en soms naar rechts en soms naar links duwend. De linie, die deze formidabele reserve erachter zag, vocht met het grootste vertrouwen en we hoefden geen enkel schot af te vuren om hem te ondersteunen.</p> <p>We gingen rustig naar boven, op het geluid van trommels en muziek. Napoleon wilde de keizers eren, die het bevel voerden over het vijandelijke leger. In tegenstelling tot normaal had hij bevolen, dat de muzikanten op hun post in het midden van elk bataljon bleven. Die van ons waren op volle kracht met hun leider aan het hoofd, een oude soldaat van minstens zestig jaar oud. Ze speelden een voor ons bekend liedje:</p> <p><i>We gaan hun vlaai doorboren, Ran, rende, rende, rende, tan plan, lees.</i> <i>We gaan hun zijkanten doorboren,</i> <i>Dat we zullen lachen. Ran tan plan, lees,</i> <i>Dat we zullen lachen.</i></p> <p>Tijdens dit deuntje sloegen de drummers onder leiding van de heer Senot, hun majoor, een ervaren man, als begeleiding de opdracht om de schansen kapot te maken en de drums en de muziek vermengden zich. Het was om verlamd van te raken!</p>
79	<p>Toen we op de top van het plateau aankwamen, waren we niet langer gescheiden van de vijanden, behalve door de overblijfselen van de het corps, dat sinds de ochtend voor ons hadden gevochten. We stonden tegenover de Russische Keizerlijke Garde.</p> <p>De keizer liet ons stoppen en stuurde eerst de Mamelukken en de bereden jagers op pad. Deze Mamelukkers waren geweldige ruiters, ze deden met hun paarden wat ze wilden. Met hun gebogen sabel verwijderden ze met een enkele slag een hoofd, en met hun scherpe stijgbeugels sneden ze de nieren van een soldaat door. Een van hen keerde drie keer terug om de keizer een Russische standaard te brengen. Bij de derde wilde de keizer hem vasthouden, maar hij haastte zich opnieuw weg en kwam nooit meer terug. Hij bleef op het slagveld.</p> <p>De jagers waren niet minder waard dan de Mamlukkers. Ze hadden echter te veel te verduren. De Russische keizerlijke garde bestond uit gigantische mannen, die vastberaden vochten. Onze cavalerie werd uiteindelijk teruggedrongen.</p> <p>Toen liet de keizer de zwarte paarden los, dat wil zeggen de grenadiers te paard onder bevel van maarschalk Bessières. Ze passeerden ons als een bliksemschicht en vielen op de vijand. Een kwartier lang was het een ongelooflijk gevecht en dit kwartier leek ons een eeuw. We konden niets onderscheiden in de rook en het stof. We waren bang dat onze kameraden op hun beurt zouden worden neergehaald. Dus gingen we langzaam achter hen aan, en als ze verslagen waren, was het onze beurt. De oude garde en de Oudinot-grenadiers waren daar om de laatste slag toe te brengen.</p> <p>Maar de rook en het stof verdwenen al snel. Van de Russische keizerlijke garde zagen we niets meer. Sommigen lagen op het slagveld, anderen waren verdwenen, ik</p>

	<p>weet niet via welke uitgang en onze ruiters keerden triomfantelijk terug en plaatsten zich achter de keizer.</p>
80	<p>We gingen verder en sloegen rechtsaf totdat we de zijkant van het plateau bereikten dat afloopt richting de vijvers. Van daaruit zagen we onze rechtervleugel, die sinds de ochtend in het ondiepe water had gevochten en daar tegenover de gehele linkervleugel van het Russische leger stond.</p> <p>De keizer daalde aan deze kant neer met de Oudinot-grenadiers en bijna zijn hele lijfwacht, met name de artillerie. Toen bevonden de Russen zich teruggetrokken in ontoegankelijke heuvels, vormden een soort cirkel en werden gedomineerd door een klokkentoren die we in de verte konden zien. Ze hadden alleen de vijvers en de weg die hen scheidde om te ontsnappen. Deze weg stond echter vol met karren en wagens. Ze werden gedwongen zich op het ijs van de vijvers te haasten. Helaas voor hen braken de schotsen al snel het ijs en namen ze een vreselijk bad.</p> <p>Ons eerste regiment grenadiers te voet bleef op de hoogten van Pratzten, opgesteld achter stenen muren, die zich over bijna de hele bergkam uitstrekten. Wij zaten daar op de eerste rij, keken naar de nederlaag van het Russische leger aan onze voeten en klaptten uit alle macht in onze handen.</p> <p>Te midden van deze plechtige omstandigheden vonden we een manier om te lachen als kinderen. Een haas, die in paniek wegrende van angst, kwam recht op ons af. Mijn kapitein Renard, die hem zag, haastte zich om hem in stukken te snijden, terwijl hij passeerde, maar de haas maakte een omweg. Mijn kapitein bleef hem achtervolgen en het arme dier had alleen tijd om als een konijn zijn toevlucht te zoeken in een hol tussen de moerbeibomen waarover ik eerder sprak. Wij, die naar deze jacht keken, schreeuwden allemaal tegen elkaar: "De vos zal de haas niet vangen!" De vos zal de haas niet vangen!"</p>
81	<p>En inderdaad kon hij het niet vangen, dus maakten ze grapjes over hem en ze lachten des te meer, omdat de kapitein de voortreffelijkste man was, gewaardeerd en geliefd onder al zijn soldaten.</p> <p>Maar de strijd was voorbij, het was amper twee uur. De avond werd besteed aan het achtervolgen van de voortvluchtigen, het veroveren van de kanonnen en de bemanning en het terugbrengen van gevangenen. Ook de gewonden moesten worden opgevangen. Elk korps levert mannen voor dit pijnlijke karwei.</p> <p>Tegen de avond werd de keizer triomfantelijk naar zijn hoofdkwartier gebracht. We gingen kijken, in de naburige dorpen van slagveld, hout, stro en alles wat nodig is om te overleven te halen. Ik daalde de heuvel af, die uitkeek op de vijvers. Onze plundersaars hadden daar talloze bijenkorven ontdekt en om de honing in handen te krijgen, hadden ze een enorme schuur in brand gestoken. Deze brand heeft het werk voor ons allemaal gemakkelijker gemaakt.</p> <p>Omdat ik geen eten vond en niet met lege handen wilde vertrekken, zag ik een groot vat gemaakt van dennenhout. Ik ging een huis binnen, nam een veren bed en stopte het in mijn ton. Mijn kameraden laadden deze vreemde vangst op mijn schouders.</p> <p>Toen was het tijd om de steile hellingen op te gaan, die mij scheidden van ons bivak en op het kronkelige pad, dat daarheen leidde, had ik enorme problemen; mijn tred wankelde en ik rolde op mijn rug en dreigde mij mee te sleuren. Ik was elk moment bang, dat ik het doel niet zou bereiken; Gelukkig overwon mijn moed de moeilijkheden.</p> <p>Toen ging ik terug naar beneden om wat stro te halen. Nadat ik het had verkregen, plaatste ik het in de ton me het veren bed erbovenop.</p>

82	<p>Mijn kapitein Renard, die mijn bedoeling had geraden, had mij om een plaats in mijn geïmproviseerde hut gevraagd. We glipten allebei op het veren bed, met het hoofd naar voren en de voeten naar buiten, blootgesteld aan het bivakvuur. We brachten een heerlijke nacht door. Ik zal nooit vergeten, zei mijn kapitein, dat ik dit geluk aan jou te danken heb. En in feite bewees hij mij vaak dat hij niet ondankbaar was.</p> <p>De volgende dag vertrokken we naar Austerlitz, een arm dorp met allemaal rieten daken en een oud kasteel, waarin de keizer was geïnstalleerd. We vonden zeshonderd schapen in de stallen van dit oude landhuis. Er werd uitgedeeld aan de Garde. Er begon eten te arriveren.</p> <p>De vrede duurde ook niet lang en zodra Napoleon tot overeenstemming was gekomen met de keizer van Oostenrijk, keerden we terug naar Wenen en vervolgens naar Schönbrunn. Het was daar, in dit prachtige keizerlijke paleis, dat we moesten uitrusten van onze vermoeidheid, tot de dag, toen het bevel kwam om naar Frankrijk terug te keren. Het leger bleef in het veroverde land, maar de Garde was gelukkiger. Ze keerde terug naar huis. Wat een vreugde voor ons! De huidige maatregelen leken nauwelijks op de maatregelen, die ons een paar maanden eerder waren opgelegd, we liepen in kleine dagen. We vonden ons eten overal klaar, goede accommodatie en lekker eten. In Beieren werden we hartelijk verwelkomd en al snel, toen we de Rijn overstaken, kwamen we aan in Straatsburg, waar we ons vaderland weer zagen!</p> <p>Toen ik door deze stad trok, liet ik bij het begin van de campagne mijn bezittingen achter bij de bewoner, die mij had ondergebracht. Ik ging rechtstreeks naar zijn huis, ik vond alles in perfecte staat. Mijn gastheren bevoelden mij nieuwsgierigheid, zich</p>
83	<p>afvragend of ik gewond was. Deze brave mensen overweldigden mij met liefkozingsen. ‘We waren erg bang voor je,’ zei de jongedame des huizes. Al je linnengoed is heel wit en je zilveren krullen glanzen; Ik heb ze laten reinigen door een goudsmid.</p> <p>- Dank u, antwoordde ik, dank u, mademoiselle, ik wilde mezelf tegenover u vrijspreken. Ik breng je een prachtige sjaal uit Wenen mee, die ik je vraag te accepteren. De prachtige sjaal kwam naar mij toe vanuit het keizerlijke kasteel van Schönbrunn. Ik had daar enige tijd als bewaker doorgebracht en als beschermer gediend voor de familie van een rentmeester, die in het kasteel woonde. De dame vroeg mij of ik getrouwd was, op elke gelegenheid antwoordde ik ja en ze wilde mijn vrouw een geschenk geven als beloning voor mijn goede gedrag. Ze gaf me precies de sjaal die ik aan de jonge vrouw heb aangeboden.</p> <p>Op onze weg van Straatsburg naar Parijs waren talloze incidenten. De inwoners van Ay voorzagen ons van hun beroemde wijn. Dit had een totale wanorde in onze gelederen tot gevolg. Onze dronkaards rolden door de greppels. We moesten drie uur lang op een grote vlakte wachten om de achterblijvers de tijd te geven zich weer bij hun gezelschap te voegen en de eigenaren van Ay waren verplicht een groot aantal van hen op te halen om ze bij ons terug te brengen.</p> <p>In Meaux, in Brie, werden we opnieuw goed ontvangen. Toen we de gelederen opbraken, ging ik naar mijn onderkomen. Ik was alleen. Omdat ik niet kon lezen, liet ik bij elke stap mijn accommodatiebiljet zien. Aangekomen in de Benedenstraat, die naar de weg naar Parijs leidt, sprak ik een dikke heer aan, die uitriep: Je logeert bij een heel rijke dame, maar het is een grognard, die je naar het hotel zal sturen. En met zijn vinger wees hij mij een huis aan, waar in de kelder een slotenmakerij was geopend. Hij gaf mij dezelfde informatie over mijn gastvrouw.</p>
84	<p>Wees kalm, antwoordde ik, ik hoop met deze dame goed te kunnen opschieten. Kom over een uur naar mij toe, ik zal bij haar worden ingekwartierd.</p>

	<p>Ik loop stilletjes naar de eerste verdieping. Ik groet de oude dame; ze vertelt me dat ze het leger niet huisvest. Ik weet het, ik heb het hem verteld, maar ik ben erg moe. Laat mij een beetje rusten. Als mevrouw zo vriendelijk zou willen zijn om een fles wijn voor mij te halen. Hier is vijftien cent, ik ga weg nadat ik het heb gedronken.</p> <p>Ze neemt mijn vijftien cent aan en gaat even naar buiten om zelf de fles te halen. Snel trek ik mijn kleren aan, ik wikkel een zakdoek om mijn hoofd, ik kruip in het bed en begin te trillen uit alle macht.</p> <p>De dame komt terug. Ze ziet mij in haar bed liggen, schreeuwt luid en gaat op zoek naar de huurders. Zij hadden het ruzie. Ze komen dichterbij, doen alsof ik ziek ben, dat ik het vreselijk koud heb, dat ze wat zoete wijn voor me moeten verwarmen, de pan op het vuur moeten zetten, me wat bouillon moeten geven en me goed moet bedekken. De slimmeriken hadden plezier ten koste van de vrek en deden zo veel dat ze, gewillig of ongewild, uiteindelijk toegaf aan hun aandringen. Ik maakte er veel gebruik van en iedereen was opgetogen over de grap die ik met haar uithaalde.</p> <p>Via de Porte Saint-Denis keerden we terug naar Parijs, daar wachtte ons een enorme toeloop van de bevolking en er was een triomfboog voor ons opgericht.</p> <p>Op de Champs-Élysées vonden we tenten en tafels klaar staan met allerlei soorten vlees en goed afgesloten wijnen. Maar helaas viel de regen in stromen. De borden vulden zich met water, we konden niet eten. We namen niet eens de tijd om de flessen te ontkurken, we bliezen de fles op en we dronken haastig. Het was zielig om ons te zien, allemaal doorweekt als eenden</p>
85	<p>Deze keer zag ik mijn oude Feuillants-kazerne niet meer. Het was, geloof ik, gesloopt en het land verkocht. Dit is hoe we werden verdeeld: een bataljon zou worden gestationeerd in de kazerne aan de Quai d'Orsay, om te dienen in de Tuilerieën; de drie anderen verbleven in Courbevoie en vervulden de dienst van Saint-Cloud, toen de keizer daar was. Elk bataljon ging op zijn beurt naar Parijs, we bleven daar elk een maand. De jagers waren op een soortgelijke manier gerangschikt; een van hun bataljons woonde in de Militaire School en de anderen in Rueil.</p> <p>De keizer liet ons allemaal tot in de puntjes kleden en schouwde ons verschillende keren. De goede stad Parijs, die ons ongetwijfeld wilde compenseren voor de tegenvallers bij onze aankomst, gaf ons een feestmaal onder de galerijen van het Koningsplein. Er ontbrak niets en 's avonds hadden we een gratis komedie in Porte-Saint-Martin. Het ging over de passage van de berg Saint-Bernard. We zagen de goede monniken de berg afkomen met hun grote honden naast hen. Ik dacht dat ik nog steeds in 1800 was en mijn kanon sleepte. Ik stampte met mijn voeten en handen. Mijn kameraden zeiden tegen mij: Je bent gek vanavond! Nee, antwoordde ik, maar ik zag ze op de Sint-Bernardus, deze prachtige honden en deze goede kapucijnen, precies zoals ik ze vandaag zie! Voor mij zijn het oude en dierbare bekenden. Er werd pas om twee uur 's nachts opgebroken; alle kleine peccadillo's waren vergeven.</p> <p>Rond deze tijd kwamen de kleine prinsen, onze bondgenoten, hun hofhouding aan Napoleon betalen. Hij trakteerde hen op prachtige tijdschriften en wij waren verplicht de wacht te houden bij hen thuis, evenals bij de huizen van de grote Franse hoogwaardigheidsbekleders. Normaal gesproken gaven ze ons drie frank per</p>
86	<p>Bewaker. Sommigen waren minder genereus, onder andere Cambacérès, anderen gaven slechts een halve fles wijn aan de schildwacht, die bij de ingang van zijn appartementen stond en verder niets, dus vertrokken we grimmig, toen het onze beurt was elkaar de schandalige verhalen vertellen, die toen over hen de ronde deden. Er werd beweerd dat de keizer hen na Austerlitz had geschreven: Mijn neef, we hebben verloren en dat hij de keizer had geantwoord: des te beter, we zullen iets hebben om</p>

	<p>uit te kiezen! Dit was destijds een gezegde, waarvan ik de waarheid op geen enkele manier kon nagaan .</p> <p>We werden overladen met plichten, tien uur per dag en elke derde nacht! Soms vierentwintig uur wachtdienst zonder zich uit te kleden en grote schouwingen op de Zavelvlakte of in de Tuilerieën. We zagen dat voor ons de vermoeidheid van de oorlog niet volledig verdween tijdens vrede.</p> <p>Bovendien zou de vrede niet lang duren: de keizer verzamelde van alle kanten artillerie en materieel. Bij de schouwen liet hij de dozen en busjes open doen en klom op de wielen om er zeker van te zijn dat er niets ontbrak. Hij inspecteerde zelfs de apotheek en de schoppen of pikhouwelen van de geniesoldaten. De leiders beefden toen ze hem zagen, omdat hij hen hardhandig berispte als hij enige nalatigheid constateerde. Hij was de meest rigoureuze man, maar tegelijkertijd de beste en meest geliefde van allemaal.</p> <p>Men had ons van te voren verteld dat we weggingen om een congres bij te wonen, waar de koning van Pruisen en de keizer van Rusland aanwezig zouden zijn. Toen we bij de grens aankwamen, lazen we op de dagorder dat de oorlog aan Pruisen en Rusland was verklaard. De Russen wilden kennelijk een tweede ijsbad nemen en de Pruisen wilden ons hun prachtige hoofdstad Berlijn laten zien!</p>
87	<p>We vertrokken in de eerste dagen van september 1806 naar Würzburg, waar de keizer op ons wachtte. Het was daar, dat de verschillende legerkorpsen richting Jena werden geleid. We kwamen daar op 13 oktober om tien uur 's avonds aan, na een lange mars. We doorkruisten de stad te midden van stilte en de diepste duisternis; geen licht scheen op ons, alle inwoners waren gevlucht.</p> <p>Voorbij Jena rijst een berg op die zo steil is als het dak van een huis. We moesten hem beklimmen en toen we eenmaal op het plateau aankwamen, gingen we meteen de strijd aan. Niemand kon elkaar in de duisternis zien, we waren verplicht op de tast te gaan en we hielden de meest absolute stilte, de vijand was dichtbij ons.</p> <p>Enkele ogenblikken later liet de keizer ons een carré vormen en kwam in het midden van zijn Gardet zitten. Onze artillerie was aan de voet van de verschrikkelijke berg aangekomen en kon deze niet beklimmen. Het pad moest worden verbreed en de rotsen moesten worden uitgehouwen. De keizer ging ter plaatse, gaf zelf leiding aan de technische werkzaamheden en vertrok pas nadat hij het eerste kanon, getrokken door twaalf paarden, voor zich had zien passeren. Op elke tocht verzamelden we vier stukken en we plaatsten ze onmiddellijk in de batterij voor ons bandierfront. Toen keerden we met dezelfde paarden terug naar de voet van de berg om vier anderen in te spannen, een deel van de nacht werd doorgebracht met dit moeilijke werk.</p> <p>De keizer stond ons toe twee of drie vuren per compagnie te maken en gaf ongeveer twintig man toestemming, ook per compagnie, om zich los te maken om proviand te halen. De tocht duurde niet lang. We hadden een steen kunnen gooien vanaf de top van ons kamp in de stad Jena. Alle huizen waren verlaten, we verwachtten geen weerstand. We vonden alles wat we nodig hadden, maar vooral wijn en suiker. Agenten vergezelden ons om de goede orde te handhaven.</p>
88	<p>Na drie kwartier keerden we terug op onze schreden, beladen met suiker, wijn en ketels. De hele nacht dronken we glühwein op de gezondheid van de koning van Pruisen. We brachten er een paar naar onze dappere artilleristen, die doodop waren en hun officieren werden uitgenodigd om met de onze te proosten. Onze snorren waren allemaal goed bewaterd, maar wat een straf voor ons dat we niet konden spreken of zingen! De bevelen in dit opzicht waren zeer streng, we zorgden ervoor dat we ze niet schonden. En de keizer, die ons zo wijs zag, was vervuld van vreugde.</p>

	<p>Voordat de dag aanbrak, reed hij te paard om zijn mannen te bezoeken. De duisternis was zo diep, dat hij genoodzaakt was licht te gebruiken en de Pruisen, die dit licht over de voorkant van hun linie zagen bewegen, schoten op Napoleon. Hij vervolgde zijn reis zonder verdere zorgen, wierp de blik als chef overal op, keerde terug naar zijn hoofdkwartier en gaf het bevel de wapens op te nemen.</p> <p>Het was 14 september in de ochtend. Het was nog donker, toen de Pruisen ons met kanonvuur goedemorgen wensten. De kanonskogels vlogen over onze hoofden. Een oude soldaat uit Egypte, die hen hoorde, riep uit: Hier zijn de Pruisen aan het hoesten, we moeten ze onze zoete wijn sturen.</p> <p>Het hele leger trok vooruit zonder te zien. We liepen als blinde mensen en botsten tegen elkaar op. Bij het geluid van vijandelijke bewegingen werd erkend dat het noodzakelijk was de aanval te stoppen en daarna te beginnen. Maarschalk Lannes was de eerste, die links van ons werd gehoord en dit was het signaal voor de hele linie. We zagen elkaar altijd alleen in het licht van de schietpartij.</p> <p>Na de nacht kwam er een mist waar we veel last van hadden. Niettemin bleven onze colonnes steeds oprukken en wonnen terrein. De keizer was zelfs verplicht</p>
89	<p>onze vurigheid te matigen en ons tegen te houden. De kanonnen brulde van alle kanten.</p> <p>Rond tien uur 's ochtends verlichtte een prachtige zon, de prachtige zon van Austerlitz, het hele slagveld. We bevonden ons toen op een groot plateau en we konden in de verte voor ons een prachtig rijtuig zien, getrokken door witte paarden, dat in driedubbele galop vluchtte. Het was, zo werd ons verteld, de koningin van Pruisen die op de vlucht was.</p> <p>Napoleon, die de voortgang van zijn leger zag, schortte de aanval een uur op. De branden doofden geleidelijk uit. De strijd leek voorbij. Plotseling, voordat de keizer het signaal had gegeven om de vijandelijkheden te hervatten, hoorden we links van ons een vreselijke schietpartij. De keizer stuurde een officier om erachter te komen wat er aan de hand was. Hij was erg boos, rookte veel tabak en stampvoette voor onze gelederen. Een officier kwam in galop terug en zei tegen hem: Sire, het is maarschalk Ney, die, aan het hoofd van zijn grenadiers en zijn voltigeurs, in gevecht is met een enorme massa cavalerie. Onmiddellijk werd het bevel gegeven om naar voren te marcheren. De keizer wilde zelf beoordelen, wat er was gebeurd en toen hij het met eigen ogen zag, mopperde hij niet langer.</p> <p>We kregen van alle kanten versterkingen; Prins Murat verscheen aan het hoofd van zijn dragonders en kurassiers. De paarden leken uitgeput, hun tong hing uit de bek. De keizer gunde hen geen uitstel. Prins, riep hij, zet je opdracht ten volle voort. Onze prachtige cavalerie vertrok op deze woorden, viel allemaal op hen neer en dwong een hele divisie Saksen terug. Het was zelig om ze te zien. De helft van deze ongelukkige mensen zat onder het bloed, dat langs hun kleding stroomde. De keizer beoordeelde ze en liet hun daarna de keuze om met ons als bondgenoten te dienen</p>
90	<p>of onze gevangenen te blijven. Ik voer geen oorlog tegen uw koning, zei de Keizer tegen hen. We behandelden ze als vrienden. Hun wonden werden goed verzorgd en ze dronken de rest van onze overgebleven wijn.</p> <p>De overwinning was al lang beslis.; Zeker van zijn zaak vertrok de keizer om na te gaan wat er aan onze rechterkant was gebeurd. We hadden het kanon in de verte horen brullen, er was een tweede overwinning behaald door Davoust bij Auerstaedt.</p> <p>We brachten de nacht door in Jena en de volgende dag begonnen we aan een reeks marsen, die pas stopten bij de poorten van Berlijn. We kwamen deze stad binnen via de Brandenburger Tor en de prachtige straat Unter der Linden. De keizer stelde zich daar aan het hoofd van twintigduizend grenadiers. Het leger was in vol tenue net zo</p>

	<p>schitterend als in de Tuilerieën en hij, in zijn bescheiden uniform, met zijn hoed en zijn kokarde van een soldaat! Wat een spektakel voor degenen, die erbij konden zijn! De bevolking van Berlijn stond allemaal op een kruispunt en hun bewondering kon alleen worden vergeleken met die van de Parijzenaren, toen we terugkeerden uit Austerlitz.</p> <p>We werden bij de bewoners ondergebracht en op hun kosten gevoed. Ze moesten ons allemaal een fles wijn per dag geven. Dat was verschrikkelijk, want wijn kostte in dat land toen drie frank per fles. Omdat ze er geen konden krijgen, gaven ze ons bier in een kan. We waren niet erg tevreden met de verandering, maar onze officieren vroegen ons om niet te klagen en onze gastheren niet van streek te maken, vooral omdat het bier uitstekend was en de wijn zou erg slecht zijn geweest.</p> <p>Overall heersten vrede en goede harmonie. We hadden afgesproken om de bewoners zo min mogelijk te storen. De discipline was ook zeer streng. Graaf</p>
91	<p>Hulin was gouverneur van de stad.</p> <p>Op een dag passeerde de keizer ons bij de schouw op het grote plein voor het koninklijk paleis. Van anderen hoorden we dat Maagdenburg zich had overgegeven en dat vijftig vlaggen op de vijand waren veroverd! Wat een vreugde voor degenen die hunkerden naar glorie! De machtige vijanden pochten niet langer, ze spraken er niet langer over om ons te komen bevechten op de vlakten van Champagne. (<i>in Frankrijk, rkv</i>)</p> <p>Nadat we de rekeningen met de autoriteiten van Berlijn hadden vereffend, beval de keizer ons de stad te verlaten en ons aan te sluiten bij het grote leger ,dat richting Polen trok. Onze rustdagen duurden nooit erg lang.</p> <p>We kwamen aan in Posen terwijl het andere korps naar Warschau marcheerde. De Russen, met wie we nu te maken hadden, hadden deze twee steden aan ons overgelaten. Maar ze waren niet erg genereus met voedsel en verwoestten het hele land, waarbij ze alleen achterlieten wat ze niet konden meenemen.</p> <p>Ik weet niet waarom de keizer niet blij was. Bij Posen zag ik hem zo in beslag genomen en zo boos dat hij, toen hij probeerde op zijn paard te klimmen, te driftig ging en bij het opstappen aan de andere kant viel. Hij gaf zijn schildknaap een zweepslag, hoewel deze niet verantwoordelijk was voor dit ongeval, klom weer in het zadel en galoppeerde weg.</p> <p>We kwamen Warschau binnen in het gezelschap van de Oudinot-grenadiers. De inwoners ontvingen ons zo goed als ze konden, gezien de plunderingen en verwoestingen, die het Russische leger het land had toegebracht. De keizer moest ver weg ossen en graan kopen om zijn leger te voeden. Er werden ook aanzienlijke hoeveelheden biscuits verzameld. Die waren gebakken door de Joden die</p>
92	<p>verantwoordelijk waren voor onze bevoorrading. Ze verdienden aanzienlijke sommen geld, maar redden tegelijkertijd het leger.</p> <p>Maarschalk Davoust en maarschalk Ney hadden al posities buiten de Vistula ingenomen. Laatstgenoemde verrichtte heldendaden in de buurt van Thorn en nadat hij talloze boten in beslag had genomen, stuurde hij ze naar ons om bruggen te bouwen. Vandaar de grote vreugde van de keizer.</p> <p>We hadden regelmatig schouwen. Op het tijdstip dat aan ons vertrek voorafging, zagen we een briljante equipage voor ons arriveren. Een kleine man stapte uit om zichzelf aan Napoleon voor te stellen: hij was de deken van Polen. Hij was honderdzeventien jaar oud. De keizer wilde hem de steun van zijn arm aanbieden. Sire, antwoordde hij, ik dank u. Hij liep als een man van amper zestig jaar oud.</p> <p>De winter begon echter te bijten. De Vistula was volledig bevroren. Toen de keizer de dingen zag op de plek waar hij ze wilde hebben, liet hij ons veertien dagen lang</p>

	<p>biscuits uitdelen en werd het bevel gegeven om te vertrekken. Ik had alleen tijd om een pond ham te kopen, als voedsel voor de toekomst; Het kostte me nog steeds twintig frank. Hiermee konden we de kosten van voedsel bepalen.</p> <p>We vertrokken in de richting van Pultusk en hadden nog niet alle pijn voorzien die ons te wachten stond.</p> <p>Twee dagen lang maakte de aanhoudende vorst het lopen gemakkelijk voor ons. We doorkruisten verlaten, zanderige en met bossen bedekte landen. Niemand in de dorpen: alle inwoners waren gevlucht. De Russen zelf trokken zich vóór ons terug, hier en daar vonden we de overblijfselen van de bivakken die ze hadden achtergelaten.</p>
93	<p>Na twee dagen nam de kou af, er was een begin van dooi en deze temperatuurverandering werd onmiddellijk de oorzaak van veel hinder. We hadden geen weg voor ons. We reden door bergen en valleien. We werden gedwongen een enorm moeras over te steken, waarvan het water bijna ontdooid was. De taak was moeilijk, hoe moest ik die volbrengen? We zagen midden in het water over de hele breedte een enorme palissade oprijzen. Het was gemaakt van met elkaar verweven takken en met tussenpozen ondersteund door enorme palen. Wij hebben er met vreugde gebruik van gemaakt en zo is het ook gegaan. We gebruikten de horizontaal uitgestrekte takken om de zolen van onze voeten te ondersteunen en draaiden ons in de richting van het hek, we gingen vooruit, waarbij we ons zo nu en dan aan de palen vastklampten. Op deze manier was het mogelijk om het moeras te voet over te steken, maar één voor één, met grote moeite en uiterst langzaam.</p> <p>Iets verderop blokkeerde een beekje, dat, geloof ik, naar het moeras afdaalde, ons pad opnieuw. Gelukkig zijn de meeste van onze mensen er uiteindelijk met krachtige sprongen overheen gekomen. Een arme grenadier liet tijdens de passage zijn geweer glijpen. Hij wilde het niet opgeven en werd gedwongen het ijskoude water in te gaan om naar zijn trouwe wapen te zoeken, dat het water een stukje verder had meegevoerd. Laten we eens voorstellen in welke staat hij zich moet hebben bevonden!</p> <p>Op een avond, in het donker, kwamen we een door de Russen verlaten bivak tegen. Het stro was fijngehakt en zo klein als haverkafjes, maar deze schuilplaats was beter dan de vochtige en ijskoude aarde. We lieten onze ransels achter onder de hazelaars. Na de mijne neergelegd te hebben, voelde ik een lichte tegendruk, ik draai het stro om en ik ontdek twee broden tussen Russische munitie, die bakstenen</p>
94	<p>werden genoemd vanwege hun platte en vierkante vorm. Ik ga op mijn knieën zitten zonder iets te zeggen, ik open mijn ransel en stop er een van de broden in. Ik snij de andere in stukken en bereid me voor om een flinke portie te verslinden. De nacht was zo dat niemand mij zag. Mijn kapitein Renard kwam echter dichterbij en toen hij mij zag in de vreemde houding, waarin ik mezelf had geplaatst, vroeg hij me wat ik aan het doen was. Ik liet hem een stuk brood in de hand glijden en terwijl ik stilte aan beval, smeekte ik hem op mijn ransel te passen, terwijl ik ging plunderen.</p> <p>Ik vertrok met vier mannen van mijn groep. We hadden nauwelijks een paar stappen gezet, toen we een kasteel ontdekten, waarvan niemand de nabijheid vermoedde. Er zat uiteraard geen voedsel in, maar de bijgebouwen waren bekleed met droog hout en op een soort esplanade ervoor stond een kanon gericht. We brachten al snel onze kameraden op de hoogte, elk belaadde zichzelf met boomstammen en alsof dat niet genoeg was om ons te verwarmen, ontmantelden we het kanon. De stukken van het kapotte affuit en de hele wielen werden in ons vuur gegooid. Ik kan nog steeds zien hoe de vlammen eerst de naven, die vol vet zaten,</p>

	<p>vastpakten en geleidelijk deze enorme massa hout omhulden. De hele nacht hadden we een keizerlijk vuur.</p> <p>De volgende dag probeerden we een weg te bereiken die naar Pultusk leidde. Maar nu vielen de sneeuw en de regen in extreme overvloed. Deze keer was het een volledige dooi. Het zand begaf zich onder onze voeten. Het water kwam naar de oppervlakte en we zonken tot onze knieën in. We moesten onze schoenen met touwen vastbinden om niet het risico te lopen ze kwijt te raken, maar toch kwam het voor dat de touwen losraakten of plotseling braken. De modder werd zodanig dat iedereen verplicht was zijn achterbeen met beide handen mee te nemen om het uit de</p>
95	<p>modder te trekken en naar voren te gooien. We liepen niet meer, we sleepten onszelf voort en twee dagen lang verkeerden we in deze verschrikkelijke positie.</p> <p>Hoewel er daar alleen maar oude, doorgewinterde soldaten waren, duurde het niet lang voordat de ontmoediging zich onder de gelederen manifesteerde. Sommigen, op een dwaalspoor gebracht door het lijden, pleegden voor onze ogen zelfmoord. Anderen stierven van vermoeidheid en kou. Tijdens de reis hebben we er ongeveer zestig verloren.</p> <p>Toen we bij Pultusk aankwamen en de keizer onze ellende zag, werd hij woedend en riep verschillende keren: Jullie zijn allemaal maar grognards! De naam bleef bij ons hangen. Sindsdien wordt het vaak gebruikt om de oude overblijfselen van de keizerlijke garde aan te duiden. Het waren de oude soldaten van Polen die voor ons de overwinning behaalden.</p> <p>Pultusk was toen een ellendig dorp, dat bestond uit hutten, die slecht bedekt waren met stro. De keizer woonde daar in een klein huis, dat nog geen duizend frank waard was. Maar het leek ons allemaal prachtig. We geloofden dat we daar het einde van onze vermoeidheid zouden vinden, het einde van onze beschamende ellende.</p> <p>Het was onmogelijk om ons te huisvesten in het dorp, dat al vol zat met mensen, we kampeerden bij de ingang.</p> <p>De eersten, die arriveerden, gingen op zoek naar stro om ons bivak op te zetten en onder onze voeten te spreiden. Er was geen stro meer. We waren genooddaakt enkele schuren te plunderen en tarweschoven mee te nemen; Ze waren ook essentieel om ons te beschermen tegen vocht en te voorkomen dat we in de modder wegzakten.</p> <p>Ik heb een groot aandeel gehad aan deze plunderingen en heb vele reizen gemaakt, van het bivak tot aan de schuren, die we verwoestten. In een ervan bracht ik een</p>
96	<p>houten trog terug die de grenadiers te paard hadden weggegooid. Mijn kameraden, die in vergelijking met mij reuzen waren, beefden toen ze mij zagen buigen onder deze enorme last, maar niets hield mij tegen. Ik kwam veilig op de kampplaats aan en de trog verdween in de vlammen van ons vuur. Ik had nog steeds de kracht om hier en daar te zoeken, zozeer zelfs dat ik eieren in een stapel schoven vond en uiteindelijk een pan pakte om ze te koken. God had mij begunstigd wat betreft mijn constitutie, ik had de benen van een Arabisch paard en tegenslagen temperden mijn moed niet. Ook onderging ik zware beproevingen en angsten, die met geen woorden konden worden uitgedrukt.</p> <p>Kolonel Frédéric, die mijn vuur boven al het andere zag schijnen, naderde mijn kampplaats. Hij zag mijn potje en mijn twee eieren. Kan ik er wel op rekenen, riep hij? Ja, antwoordde ik. En ik deelde mijn ontdekking met deze dappere officier; in ruil daarvoor gaf hij mij een Napoleon en dwong mij die te aanvaarden. Vele anderen zouden het maar al te graag voor zo'n prijs hebben willen verkrijgen!</p> <p>We hadden nauwelijks onze kleine maaltijd op, toen we een enorm varken zagen aankomen. Hij werd achtervolgd door de grenadiers te paard, gevestigd in het dorp Pultusk zelf. Het bange dier kwam rechtstreeks naar ons bivak. Ik haast me om hem</p>

te tegen te houden. Kolonel Frédéric, die stoutmoedig sprak, schreeuwde op komische wijze tegen mij: Snij zijn hamstring door! Snij zijn hamstring af! En ik, zijn advies opvolgend, slachtte het varken en stak mijn zwaard door zijn lichaam. De grenadiers arriveerden. De kolonel kwam dichterbij. Er werd besloten dat ik voor mijn actie een kwart van het slachtoffer en de twee nieren zou krijgen. We gingen meteen verder met delen. Maar hoe kook ik mijn portie? Ik had een grote pan en zout nodig.

DE EERSTE CONSUL IN MARENGO

'Toen verdubbelde het vuur en verscheen de consul. Ooit waren we sterker: hij plaatste zijn Garde in het midden van het leger en liet haar naar voren marcheren. Ze hielden de vijand onmiddellijk tegen, vormden een vierkant en marcheerden in de strijd. De fijne grenadiers te paard kwamen in galop aan en vielen onmiddellijk de vijand aan. Ze wierpen hun cavalerie omver.

NAPOLEON IN IENA

“We werden meteen op een plein geplaatst, de keizer in het midden van de Garde... De keizer zag ons zo wijs dat hij er blij van werd; 's ochtends vroeg was hij te paard om zijn mannen te bezoeken...

» De dag was net aangebroken toen de Pruisen ons goedemorgen wensten met kanonvuur dat over ons hoofd ging en een oude soldaat uit Egypte zei: “De Pruisen zijn verkouden; hier hoesten ze. Je moet ze zoete wijn brengen. »

97

Ik ging naar het keizerlijk kwartier, waar mijn luitenant dienst had en vroeg hem wat ik nodig had vanwege kolonel Frederick. Hij wilde weten waarom ik deze spullen nodig had. Ik vertelde hem het verhaal. Helaas, riep hij, het is het huisvarken dat je hebt gedood! De keizer zal woedend zijn, zijn stoofpot is al gestolen. Gelukkig zijn zijn koks net gearriveerd. Uiteindelijk lachte hij erom. Maar we moeten niet overdrijven, want hij heeft net als jullie een hongerige maag. Mijn luitenant, antwoordde ik, zeg niets, geef me wat ik je vraag en over een uur breng ik je een stuk gebraden vlees.

Zo gezegd, zo gedaan. Ik heb mijn belofte nauwgezet gehouden. Kolonel Frédéric en mijn lieve kapitein Renard hadden allebei een nier. Alles werd als een gezin gedeeld.

Tegen de avond hoorden we dat de grenadiers te paard op bevel van de keizer aan het plunderen waren en dat ze aardappelen hadden meegebracht. De distributie betrof ons ook. We hadden er twintig, meestal met achttien man. Hieruit kunnen we ons tekort beoordelen.

Na twee dagen rust riep de keizer graaf Dorsenne bij zich en zei tegen hem: Je gaat met mijn Garde te voet weg en keert terug naar Warschau. Maar we moeten niet hetzelfde pad volgen, anders zou je al mijn oude grognards kwijtraken. Hier is de kaart, vind je weg en breng me je rapport over wat er zal gebeuren.

	<p>Wij zijn de volgende dag vertrokken. Zoveel mogelijk gingen we van het ene bos naar het andere, omdat we in het bos, terwijl we over het mos liepen, nauwelijks binnendrongen. Helaas moesten we soms uitstappen en zodra we op het bouwland kwamen, zonken we op betreurenswaardige wijze weg.</p>
98	<p>We moesten een weiland oversteken en daar werd ons lijden nog groter. Onze benen waren ondergedompeld in het water. Ik weet niet waarom dit water veel kouder leek dan de modder van het bouwland. Het gevoel was zo pijnlijk dat we het uitschreeuwden. Als de reis nog een kwartier langer had geduurd, zouden we zijn bezweken.</p> <p>Na ongelooflijke moeilijkheden kwamen we tot ongeveer drie mijlen van Warschau. Onze ogen waren hol, onze wangen waren dun; vermoeidheid had de meest moedigen overweldigd. We zagen eruit als dode mensen, die uit hun graven opstonden. Generaal Dorsenne verzamelde ons om zich heen en hield een toespraak. Hij vertelde ons dat de keizer erg ongelukkig was om ons zo zwak te zien in het aangezicht van tegenspoed, zo verslagen door beproevingen die hij zelf ook had doorstaan, net als alle anderen. Deze woorden brachten ons weer tot leven en wij begroetten hen met enthousiaste kreten.</p> <p>Ik had nog een armzalig stukje biscuit in mijn tas, dat ik als laatste middeltje tegen de honger had bewaard. Toen ik mezelf aan het einde van mijn vermoeidheid kwam, besloot ik het op te eten.</p> <p>Al snel kwamen we Warschau binnen. Het was, geloof ik, 1 januari 1807. De inwoners ontvingen ons met open armen, ze wisten niet hoe ze ons hun genegenheid en hun vreugde moesten tonen. De meest tedere zorg werd ons door hen geschonken; we hadden het nodig. De kleine campagne die we zojuist hadden ondernomen, had ons tien jaar ouder gemaakt en toch had ze maar veertien dagen geduurd!</p>
Pag. 99	<p>5</p> <p>Eylau – Friedland - Tilsit</p> <p>Na enige tijd in Warschau kwam het bevel om weer te vertrekken en naar voren te marcheren. We werden ingekwartierd in arme dorpen, die de inwoners hadden verlaten en namen voedsel en vee mee. Het duurde niet lang voordat de honger onder ons voelbaar werd, onze ellende zou opnieuw beginnen.</p> <p>Op een dag vertrok ik met twaalf mannen van mijn gewone groep om de bossen te doorzoeken, die zich een mijl van ons verblijf uitstrekten en waarvan we veronderstelden, dat die als toevluchtsoord voor de inwoners dienden. We waren goed bewapend en op alles voorbereid, er lag een halve meter sneeuw op de grond.</p> <p>Na wat zoeken vonden we recente voetstappen in het bos, we volgden ze met grote voorzichtigheid en het leidde ons naar een kamp van Poolse boeren, dat aan de rand van een kleine berg was gevestigd. Ze hadden ons nauwelijks verwacht: hun potten stonden op het vuur. Bevangen door verbazing en angst durfden zij zich niet te verdedigen. We hebben hun paarden, hun koeien, hun schapen, hun meel weg genomen, we dwongen ze dit allemaal naar het dorp te brengen. We kwamen</p>
100	<p>daar aan met minstens tweehonderd dieren, het was een schitterende vangst.</p> <p>Onze officieren besloten dat we het met de boeren zouden delen. We namen slechts de helft van hun meel, hun ossen en hun schapen, we lieten ze zelfs al hun paarden achter, behalve vier die we gebruikten voor de berichtgeving, maar we eisten dat vier van de inwoners bij ons in de buurt bleven om ons indien nodig te begeleiden.</p>

	<p>Met het veroverde meel maakten we meteen brood. Het was zo lang geleden, dat we het gegeten hadden, dat de meesten het direct uit de oven verslonden. Deze onvoorzichtigheid kostte het leven aan twee van onze kameraden, die letterlijk stikten en die met de meest zorgvuldige zorg niet van de dood konden worden gered. We vonden het in het huis waar we woonden aardappelen begraven onder de tegels van de slaapkamer.</p> <p>De Poolse boeren hadden alles verborgen, wat ze konden, voordat ze hun dorp verlieten; we hoefden onszelf niet door hen te overtroeven, ze zouden ons voor hun ogen hebben laten verhongeren. Wat een verschil met de Duitsers! Deze laatsten verlaten nooit hun huizen en niets kan tippen aan hun menselijkheid. In de Duitse oorlogen zag ik een postmeester gedood worden door Franse kogels. Zijn huis deed dienst als ambulance en zijn vrouw zocht naast zijn sterfbed linnengoed voor onze gewonden, huilend en herhalend: Het is de wil van God! Is deze eigenschap niet subliem?</p> <p>Op 30 januari verlieten we onze bivakken. Generaal Dorsenne had van Napoleon het bevel gekregen om met spoed bij hem in de buurt te komen. We vergezelden hem in de eerste dagen van februari. Er werd eerst gezegd dat de Russen richting Koenigsberg vluchtten om aan boord te gaan, maar het nieuws was vals,</p>
101	<p>ze stonden rustig op ons te wachten in een sterke positie voor Eylau. Ons leger verdreef ze met grote moeite en drong ze terug naar de andere kant van het dorp. Wat de Garde betreft, deze volgde de bewegingen van het leger op de voet, zonder er zelf aan deel te nemen. Dit was slechts de opmaat naar de gigantische strijd waarvan we getuige zouden zijn.</p> <p>Op 7 februari liet de keizer ons bivakkeren (alleen de Garde) op een berg, tegenover Eylau, rechts van de hoofdweg. Deze berg vormt een soort suikerbrood met zeer steile hellingen. Het was de dag ervoor of de dag daar voor door onze troepen genomen, omdat we hier en daar een massa Russische lijken in de sneeuw hadden gevonden en een paar stervende mensen, die tekenen maakten dat ze afgemaakt wilden worden. We waren verplicht de grond vrij te maken om ons bivak te vestigen. De dode lichamen werden langs de zijkant van de berg gesleept en de gewonden werden naar een geïsoleerd huis onderaan gedragen. Helaas viel de nacht en sommige soldaten hadden het zo koud, dat ze erover dachten het huis te slopen om hout te gebruiken om zichzelf te verwarmen. De arme gewonden waren het slachtoffer van deze daad van razernij, ze bezweken onder het puin.</p> <p>De keizer liet ons zijn vuur aansteken te midden van onze bataljons. Hij vroeg ons om een boomstam per groepje. Het werd verkregen door het verwijderen van de hekken, die in de zomer worden gebruikt om het vee te stallen. Hij vroeg ons ook om balen stro om op te zitten en wat aardappelen. We brachten er ongeveer twintig voor hem mee, die hij zelf in het vuur kookte, waarbij hij ze met tussenpozen met het uiteinde van een stok roerde en ze deelde met zijn staf.</p> <p>Vanuit ons bivak kon ik de keizer perfect zien en hij kon ook al onze bewegingen zien. Bij het licht van de sparrenstammen heb ik mijn kameraden geschoren,</p>
102	<p>degenen die het het meest nodig hadden. Ze zaten op het lijk van een dood paard, dat daar was blijven liggen en dat door de vorst zo hard als een steen was geworden . Ik had een handdoek in mijn tas, die ik onder hun nek legde. Ik had ook zeep, die ik verdunde met gesmolten sneeuw op het vuur. Ik waste ze met mijn hand en voerde de handeling uit. Vanaf de bovenkant van zijn stobalen keek de keizer naar dit bijzondere schouwspel en lachte hardop. Ik heb er 's nachts minstens twintig geschoren.</p>

	<p>Op 8 februari wensten de Russen ons vroeg in de ochtend goedemorgen en begroetten ons met een verschrikkelijke kanonnade. In een oogwenk was iedereen op de been. De keizer besteeg zijn paard en leidde ons naar een bevroren meer, ongeveer een kwart mijl van de berg, waar we hadden gebivakkeerd; Hij verzamelde daar zijn hele Garde: infanterie, artillerie en cavalerie.</p> <p>Dit meer lag rechts van Eylau (ten opzichte van ons en de beweging, die we zojuist hadden gemaakt). Het is er alleen van gescheiden door een verhoogde weg, maar het dorp strekt zich verder uit dan het meer. Het land stijgt, en de huizen, die de helling van het land volgen, stijgen beetje bij beetje omhoog tot aan de kerk, die aan het einde ligt en alsof ze geïsoleerd zijn op de hoogte.</p> <p>Aan de andere kant van het meer van Eylau verschijnen kleine heuvels en daarboven een enorm plateau, waarop de grote veldslag plaatsvond. We bevonden ons aan de rechterkant van het Franse leger en het ernstigste gevecht vond plaats aan onze linkerkant. Daarom bevond de Russische artillerie zich niet voor ons, het werd geplaatst op ik weet niet welk punt op het plateau, veel verder naar links dan de kerk. We maakten nauwelijks gebruik van deze opstelling, omdat de Russen over formidabele artillerie beschikten. Er werd zelfs gezegd dat ze hadden meegebracht</p>
103	<p>uit Koenigsberg tweeëntwintig belegeringsstukken. Hoe dan ook, hun batterijen schoten aan onze kant, de granaten staken de huizen van het dorp in brand, de kanonskogels vlogen er overheen of er doorheen, en alles viel als hagel op het meer waar we ons bevonden.</p> <p>Er was een verschrikkelijke verwoesting in onze gelederen. Hoewel onze voeten in de sneeuw of op het ijs stonden, dachten we nauwelijks aan de kou, het lijkt er zelfs op dat deze barre temperatuur onze moed heeft gewekt. Maar wat een verschrikkelijke positie! Twee uur lang roerloos blijven, wachten op de dood zonder jezelf te kunnen verdedigen, zonder jezelf af te kunnen leiden. Aan alle kanten vielen mannen en hele rijen verdwenen.</p> <p>Te midden van deze ramp zou ik veel daden van heldendom kunnen noemen, hier zijn er twee, die nog steeds in mijn geheugen aanwezig zijn. Dhr. Sénot, onze tamboer-maître, stond achter ons, aan het hoofd van zijn trommelaars. Ze kwamen hem vertellen dat zijn zoon was vermoord. Hij was een jonge man van zestien. Hij behoorde nog tot geen enkel regiment, maar uit gunst en uit respect voor de positie van zijn vader mocht hij als vrijwilliger dienen onder de grenadiers van de Garde. Jammer voor hem, riep M. Sénot. Ik vertelde hem dat hij nog te jong was om mij te volgen en hij was een voorbeeld van onwankelbare vastberadenheid. Gelukkig was het nieuws vals, de jongeman was verdwenen in een rij soldaten, die door een kanonskogel waren neergeslagen en hij liep geen schade op. Sindsdien heb ik hem weer gezien als kapitein-adjutant-majoor in de Garde.</p> <p>Op hetzelfde moment liet onze kwartiermeester zijn been wegdragen; kalm sneed hij een stuk vlees af, dat bleef hangen en zei tegen ons, zonder te aarzelen: ik heb drie paar laarzen in Courbevoie achtergelaten, ik zal het nu lang volhouden!</p>
104	<p>Toen pakte hij twee geweren op van het slagveld als krukken en ging alleen naar de ambulance.</p> <p>De kanonskogels en granaten braken uiteindelijk door het ijs, vooral in het deel van het meer, dat het dichtst bij Eylau lag. Een groot aantal jagers te paard verdween in deze diepte, toen de keizer besloot ons te laten verplaatsen.</p> <p>Hij stuurde ons de hoogte op, met aan onze linkerhand kerk. Hijzelf vestigde zich met zijn staf bij ons, observeerde de vijand en gaf zijn bevelen. Hij had het lef om nog verder naar links te gaan, richting de begraafplaats, waar een vreselijk gevecht plaatsvond.</p>

	<p>Er viel een enorme menigte Fransen en Russen. Vooral deze laatste waren vreselijk behandeld. De bajonetten van onze soldaten waren geverfd door hun bloed en wij bleven de baas over de positie. De kanonskogels bleven onze gelederen verwoesten, ook al werden we enigszins beschermd door de kerk. Eén van hen sneed onder meer de staf van onze adelaar door en maakte tussen de benen van de sergeant-majoor, die hem vasthield twee gaten in zijn overjas, van voren en van achteren, zonder hem op enigerlei wijze te verwonden.</p> <p>Maar dit alles was niets vergeleken met de rampen, die het leger op andere punten meemaakte. Aan de rechterkant, bijna voor ons, werd het veertiende regiment in stukken gehakt. De Russen betraden het door dit regiment gevormde plein en namen geen gevangene, ze hakten neer tot de laatste man. Het drieënveertigste verloor ook de helft van zijn manschappen.</p> <p>We kunnen ons voorstellen welk tekort deze vreselijke verliezen in onze linies hebben achtergelaten. De Russen rukten op ons af, de keizer zelf was in gevaar. We slaakten paniekerige kreten: Voorwaarts! Lang leve de keizer! Vooruit! Vooruit!</p>
105	<p>Napoleon besloot het tweede regiment (1) voetgrenadiers en een regiment jagers van zijn garde in te schakelen onder leiding van generaal Dorsenne. Ze stormden met bajonetten op de Russische keizerlijke garde af zonder ook maar één schot te lossen en maakten er een verschrikkelijke puinhoop van.</p> <p>Tegelijkertijd lanceerde de keizer twee squadrons grenadiers en twee squadrons bereden jagers (van de Garde). De aanval was zo onstuimig, dat de grenadiers de linies van het Russische leger volledig overliepen en zich daarachter hergroepeerden om er een tweede keer doorheen te breken en dan naar ons terug te keren. Ze verloren een paar mannen, die waren afgestegen, gevangen genomen en naar Koenigsberg gebracht, maar de squadrons kwamen in goede orde bij ons aan, bedekt met bloed en glorie.</p> <p>Deze wonderbaarlijke inspanningen stopten de voortgang van de Russen en kalmeerden hun woede. Het werd tijd. De moed van onze troepen was ten einde. Zonder de Garde zouden ze misschien zijn bezweken, onze eigen gelederen werden zichtbaar dunner.</p> <p>We hebben de slag niet verloren, maar we hebben hem ook niet gewonnen en 's avonds bracht de keizer ons terug naar dezelfde plek als de dag ervoor, op onze suikerbroodberg.</p> <p>- Je maakte geen grapjes met mijn oude soldaten, zei hij tegen Dorsenne, ik ben blij met ze. De Russen worden verslagen. Sorry dat we te veel hebben geleden! Tegen de nacht kwam er een groep nieuwe troepen naar ons toe. De maarschalk, die het bevel over hem voerde (ik weet niet wie het was) snelde naar de Keizer en vroeg waar hij zich moest opstellen.</p> <p><i>1. De heer Thiers vertelt dat deze aanval werd uitgevoerd door het eerste regiment. Dit is een fout. Ik maakte deel uit van dit eerste regiment en ik ben er zeker van dat ik de hele dag geen geweer of bajonet heb afgevuurd.</i></p>
106	<p>-Als je je wilt opstellen, moet je dat meteen doen, zei de Keizer. Ga naar het slagveld, vuur met al uw bataljons en al uw artillerie; Ik zal jullie jagers te paard sturen om jullie te ondersteunen.</p> <p>De maarschalk voerde de bevelen van de keizer stipt uit. Plotseling brak er een vreselijke brand uit in de duisternis. De Russen, doodsbang door dit onvoorziene incident, trokken zich terug richting Koenigsberg, waarbij ze hun zware artillerie achterlieten en nieuwe lijken verzamelden zich op de vlakte. Wat een slagveld is dit</p>

	<p>veld van Eylau! Er was overal geschreeuw van pijn, wij kunnen ons daar geen voorstelling van maken.</p> <p>De dag na deze rampzalige dag stond in het teken van het begraven van de doden en het naar de ambulance dragen van de gewonden. We gingen richting het dorp. Aan alle kanten stapelde de sneeuw zich op onder de voeten van mannen en paarden. Aan alle kanten lagen mannen uitgestrekt.</p> <p>We groeven enorme kuilen, echte loopgraven, die we met lijken vulden en die we vervolgens met aarde bedekten, zozeer zelfs dat de vlakte volledig bedekt was met grafheuvels, die we het jaar daarop nog steeds zichtbaar en heel duidelijk aantreffen. Zo begroeven we de gehele veertiende linie en de kolonel in zijn regiment.</p> <p>Terwijl we deze droevige plicht vervulden, waren we uitgeput van honger, vermoeidheid en kou. Gelukkig arriveerden er rond het middaguur vaten cognac uit Warschau, aangevoerd door Joden met een escorte van grenadiers. De zaken waren zo geregeld, dat iedereen om beurten kon drinken en dat er geen wanorde zou ontstaan. Er werd een vat voor ons geplaatst, rechtop en open gebroken, ernaast twee grenadiers, ze hielden een tas open. We gingen zes bij zes vooruit. Iedereen die</p>
107	<p>langskwam, liet een écu van zes frank in de zak vallen en nam een slok uit het vat. Maar niet opnieuw! We konden zien dat de Joden tegen zo'n prijs een fortuin verdienden en tegelijkertijd het leger redden. Er werd een wapenstilstand overeengekomen met de Russen. Het was niet mogelijk de oorlog voort te zetten, de legers hadden te veel geleden.</p> <p>Voordat hij het slagveld verliet, stuurde Napoleon de gewonden, de zieken en de kanonnen, die per slee van de vijand waren afgenomen weg. Pas op 17 februari zijn we begonnen op mars te gaan naar Thorn en Mariembourg, waar we onze provisorische kampementen zouden betrekken.</p> <p>Daarna verbleven we in Osterode en uiteindelijk in Finkenstein. De keizer vestigde zich daar onder ons, deelde onze ontberingen en leefde soms van de aalmoezen van zijn soldaten. Daar hadden de Poolse boeren, zoals overal, hun proviand verborgen en allerlei soorten proviand begraven. We werden gedwongen tot het onderzoeken van de aarde met onze geweerstokken en dat steeds weer. Zodra er een schuilplaats werd ontdekt, werd dit aan de chefs gemeld; zij hadden de leiding over de verwijdering van voorwerpen en het transport ervan naar de magazijnen.</p> <p>De keizer had er alles aan gedaan om ons van levensonderhoud te voorzien. Ze kwamen slechts met grote moeite aan in dit verre, door oorlog geteisterde land. Rantsoenen ontbraken vaak daar.</p> <p>Op een dag sprak ik af, met ongeveer twintig kameraden om te gaan jagen in het aangrenzende bos. Omdat de sneeuw de grond bedekte, rekende ik op deze omstandigheid om de herten te ontdekken en het gemakkelijk te benaderen. We ontdekten enkele hazen en een roedel herten, maar met onze munitiegeweren, geladen met kogels gingen alle schoten mis.</p>
108	<p>Ik dacht echter dat er wel een door schoten was getroffen en dat hij niet ver zou komen. Ik volgde zijn spoor, hij was verdwenen in een bosje van kleine dennenbomen van anderhalve meter hoog en heel dicht bij elkaar. Ik wilde dit struikgewas binnenglippen, wat een verbazing! De eerste boom, die ik vastpakte om me om te draaien, schudt en blijft als het ware in mijn hand kleven. Ik neem er nog een, hetzelfde resultaat. Ik riep onmiddellijk mijn kameraden. Hier, zei ik tegen hen, kijk wat er gebeurt. Zeker, er is daar beneden een bekende schuilplaats. We moeten zoeken om het te vinden, we zullen terugkeren naar het kamp en we zullen terugkomen met het gereedschap dat nodig is om de schat op te graven.</p>

	<p>Dit was makkelijker gezegd dan gedaan. Hoe de route markeren? We besloten met onze sabels de bast van de dennenbomen langs onze route te verwijderen en tegelijkertijd de verschillende plaatsen waar we doorheen gingen te observeren.</p> <p>Terwijl we onze neus in de lucht staken, merkten we enkele planken op die aan de toppen van enkele dennenbomen waren bevestigd. De eerste trok enigszins onze aandacht. Een seconde verraste ons nog meer, en naarmate het aantal toenam, wilden we weten wat het was. Niets is eenvoudiger, omdat de dennentakken meestal op enige afstand van de stam werden afgesneden en van onder naar boven een ladder vormden. Eén van ons waagde het om te klimmen. Nieuwe ontdekking, nieuwe verrassing! Het waren een soort dozen gevuld met gezouten vlees of linnen of andere proviand. We namen een paar voorwerpen mee en keerden met een heel blij hart terug naar het bivak.</p> <p>We dachten dat onze eerste zorg het waarschuwen van onze leiders was. Ze twijfelden er niet aan dat we de schuilplaats hadden ontdekt waar de Polen de stoffelijke resten hadden begraven.</p>
109	<p>De volgende dag vertrokken twee luitenants met vijftig man onder leiding van ons, uitgerust met schoppen, pikhouwelen en al het benodigde gereedschap. Het is ons gelukt de weg terug te vinden. We hebben de kleine bomen verwijderd. We draaiden de grond om en we zagen een soort kelder van meer dan dertig meter lang, vol met meel, rijst, ham, koffie, linnengoed, enz. enz. Het duurde bijna vierentwintig uur om alles te ontdekken. Eén van de luitenants verliet ons om rapport uit te brengen.</p> <p>Er werden sleeën naar ons gestuurd en beetje bij beetje werd onze buit naar Finkenstein vervoerd. Wat hebben we gefeest ten koste van de Polen! Dit avontuur gaf aanleiding tot het idee om alle plaatsen te doorzoeken waar men een schuilplaats zou kunnen veronderstellen; De huizen werden ontdaan van tegels, de schuren en stallen werden op hun kop gezet. Vrijwel overal werd het onderzoek met succes bekroond. Het was echter niet genoeg om iedereen tevreden te stellen. Hongersnood kwam regelmatig terug.</p> <p>Vier maanden lang konden we ons linnengoed niet verschonen. Het ongedierte begon te hinderen. We hadden de aanwezigheid van de keizer in ons midden nodig om onze strijdkrachten te ondersteunen en ontmoediging te verdrijven.</p> <p>Toen de lente aanbrak, begroetten we die met vervoering van vreugde. Er begon voedsel te verschijnen. Elke ochtend klonk de bel en dat was een signaal, dat de soldaat nooit lui of somber maakte.</p> <p>Zodra de sneeuw volledig gesmolten was, liet de keizer ingenieurs komen en zette een kamp op op een prachtige locatie, tegenover Finkenstein. We trokken brede lijnen waarlangs we onze kazernes moesten vestigen en precies in het midden</p>
110	<p>Werd er een plaats gereserveerd om een paleis voor de keizer te maken. We zullen nooit meer een voorbeeld hebben van een activiteit, die vergelijkbaar is met de activiteit die we hebben ontplooid.</p> <p>De keizerlijke residentie, geheel uit baksteen opgetrokken, verrees als bij toverslag. In twee weken tijd werden onze hutten gebouwd met sparrenplanken die we in de omgeving hadden verzameld. Het is waar, dat ze in dit land in overvloed aanwezig zijn, we gebruikten ze om omheiningen te maken die met moeite gesloopt konden worden.</p> <p>We bouwden zeer comfortabele accommodaties voor hogere officieren. De straten waren, zo kan men zeggen, in een rechte lijn getekend. Elk droeg de naam van een van de overwinningen, die sinds het begin van de oorlog waren behaald. Al snel kwamen er wijn en cognac.</p>

	<p>Hoezeer we ook geleden hadden, we leefden weer in overvloed. Vreugde straalde op ieder gezicht.</p> <p>De keizer zelf leek erg gelukkig; hij kwam vaak om ons soep zien eten. Laat niemand zich druk maken, zei hij. Ik ben blij met mijn grognards, ze hebben mij en mijn officieren goed gehuisvest!</p> <p>We brachten de maand mei ontspannen door in dit prachtige kamp. Rijke Polen en mooie dames wilden ons graag bezoeken. Onze kostuums hadden enkele reparaties ondergaan, we waren fris en keurig zoals in Parijs.</p> <p>Maar op 5 juni verspreidde zich het gerucht dat Maarschalk Ney een heel Russisch leger tegenover zich had en dat hij al zijn gebruikelijke onverschrokkenheid nodig had gehad om een nederlaag te voorkomen. Onmiddellijk werd het bevel gegeven om zich voor te bereiden op vertrek en op de 6e, om drie uur in de ochtend, braken we het kamp op.</p> <p>Een paar dagen lang waren het voor ons alleen maar stappen en omhoog lopen. Op een keer, tijdens een stop, arriveerde maarschalk Lannes van ik weet niet waar,</p>
111	<p>hij had een levendig gesprek met de keizer op een steenworp afstand van onze linie. Het bloed van een Fransman, zei hij tegen de keizer, is meer waard dan heel Polen.</p> <p>-Als je niet gelukkig bent, antwoordde Napoleon, ga weg! Nee, vervolgde Lannes, je hebt mij nog steeds nodig! (alleen deze grote krijger kon zo informeel met de keizer spreken.)</p> <p>Op de ochtend van 14 juni hoorden we dat er een grote veldslag was begonnen aan de oevers van de Alle. Het hele legerkorps rukte in deze richting op, wijzelf kregen opdracht om daar met spoed heen te gaan.</p> <p>Om de Friedland-vlakte te bereiken, was het nodig een groot bos door te steken, doorboord door een zeer brede weg. Men kon het kanon met geweld horen knallen en er werd gezegd, dat de Franse troepen, die al bezig waren, hulp nodig hadden. We liepen in een razend tempo.</p> <p>Onderweg kwamen we veel Oudinot-grenadiers tegen, die gewond waren geraakt. Bij sommigen was hun kleding verbrand en hun gezicht waren zwart als steenkool. Het leek erop dat karren in het midden van hun gelederen waren opgeblazen en ze die hadden achtergelaten. De ongelukkigen konden nauwelijks zien, ze zochten tastend hun weg. Toen ze ons herkenden, riepen ze naar ons: Ga snel! Ga snel! Onze kameraden hebben hulp nodig. Deze woorden verdubbelden onze enthousiasme en de snelheid van ons schreden.</p> <p>Toen we het bos uitkwamen, zagen we een prachtige vlakte voor ons opengaan, waarin van alle kanten werd gevochten. We kwamen precies midden in de actie aan. De keizer gaf ons een uur rust, gedurende welke de strijd beetje bij beetje langzamer ging. Hij maakte van de gelegenheid gebruik om zijn linies te bezoeken, kwam terug naar ons toe galopperen, wisselde van paard en gaf het signaal voor een buitensporige charge op het Russische leger.</p>
112	<p>Het ging nog steeds om hen een ijsbad geven, nee niet op het ijs, zoals bij Austerlitz, maar in de golven van de Alle. Ney was de held van de dag; Hij was het, die de leiding nam om de bruggen van Friedland te vernielen en weg te halen en daardoor de vijanden belette zich gemakkelijk terug te trekken.</p> <p>Wat ons bataljon betreft, het hoefde slechts hier en daar op het slagveld te marcheren, soms om de één te ondersteunen, soms om de ander te ondersteunen, zonder ook maar één schot te lossen. Deze gedenkwaardige strijd eindigde pas heel laat bij het licht van het brand in Friedland. De Russen profiteerden van de nacht om zo snel mogelijk te vertrekken. Onze keizer sliep volgens zijn gewoonte op het slagveld en hield zich bezig met voor de verzorging van de gewonden.</p>

	<p>De volgende dag zond hij een paar squadrons om de vijanden te achtervolgen, onze dappere ruiters konden alleen de achterhoede en de achterblijvers bereiken. Daar ontmoetten ze Kalmucks, een soort wilden met platte gezichten, platte neuzen en hangende oren, gewapend met pijlenkoker en pijlenkoker. De ijzeren mannen vielen als een bliksemschicht op hen neer en namen hen gevangen, we zagen hoe ze teruggebracht werden naar de andere kant van de rivier en we kregen toestemming om ze te bezoeken. Het was een echt voorwerp van nieuwsgierigheid voor ons. Op 18 juni bevond ons hele leger zich in de buurt van Tilsitt, tegenover de Russen, van wie het alleen door de Niemen werd gescheiden.</p> <p>Tilsit is een prachtige stad, met brede, rechte, goed gebouwde straten en een vruchtbare omgeving. Het ligt tussen een meer aan de rechterkant en de Niemen aan de linkerkant. We moesten aan het einde van het meer kamperen.</p> <p>Op de 19e stak een gezant van de keizer van Rusland de rivier over om te onderhandelen. Hij werd aan de prins voorgesteld.</p>
113	<p>Eerst Murat en daarna aan Napoleon, die in de stad was geïnstalleerd. De keizer reageerde onmiddellijk op de voorstellen, die hem werden gedaan en beval ons om op de volgende dag in volle kledij klaar te staan. Onze agenten vertellen ons dat het een kwestie van ontvangen was om keizer Alexander te zien, dat er een vlot op de rivier werd voorbereid, dat de twee vorsten elkaar zouden ontmoeten en overeenstemming zouden bereiken over het sluiten van vrede. Wat een vreugde in ons hart! Het was dus voorbij! De leiders kwamen bij ons om ervoor te zorgen dat er niets ontbrak in onze outfit, dat de staarten goed zaten en dat de riemen goed wit waren.</p> <p>Toen alles klaar was, rond elf uur in de ochtend, gingen we naar de oevers van de rivier. Daar wachtte ons het mooiste schouwspel dat de mens ooit gezien heeft.</p> <p>In het midden van de Niemen lag een groot vlot, voorzien van grote en prachtige gordijnen en aan de linkerkant een paviljoen. Aan beide oevers lag een rijkelijk versierde boot afgemeerd.</p> <p>Napoleon arriveerde rond één uur in de middag en plaatste zich met zijn staf in een van de boten, bemand door de matrozen van de Garde. Alexander bezette de andere. Op hetzelfde signaal vertrokken de twee keizers. Ze moesten allemaal dezelfde afstand afleggen en hetzelfde aantal stappen klimmen om het platform van het vlot te bereiken. Maar onze Napoleon arriveerde als eerste.</p> <p>Toen de twee vorsten allebei de ontmoetingsplaats hadden bereikt, zagen we ze elkaar als twee broers elkaar omhelzen. De troepen, die zich aan beide oevers hadden verzameld, uitten een verwoed gejuich. De hele vallei weerklonk ervan.</p> <p>Na het onderhoud, dat erg lang duurde, trok elke keizer zich op zijn oever terug.</p>
114	<p>De volgende dag dezelfde ceremonie. Deze keer ging het over de koning van Pruisen, die de clementie van de overwinnaar kwam afsmeaken. Hij was erg dom vergeleken met de grote man. Gelukkig was Alexander er om hem te verdedigen. Hij zag eruit als een schuldige persoon, die advies wilde ontvangen. Wat was hij mager met een dom gezicht en een ellendig uiterlijk. Maar hoe mooi was de koningin, zijn vrouw! Ik heb haar van dichtbij gezien en ik kom nog eens terug op haar in dit verhaalverhaal.</p> <p>Dit tweede onderhoud was kort. Er werd overeengekomen dat Tilsit zou worden geneutraliseerd, dat Alexander de ene helft zou bezetten en Napoleon de andere, dat de Russische Keizerlijke Garde naar de linkeroever zou overgaan om haar soeverein te dienen, zoals wij dat bij ons doen. Napoleon nam ook de leiding over het bieden van gastvrijheid aan zijn nieuwe bondgenoten. Het was heerlijk voor hem om twee vorsten te huisvesten en te voeden nadat hij ze goed had verslagen.</p>

	<p>De volgende dag werd de hele Garde in drie rijen opgesteld aan weerszijden van de hoofdstraat van Tilsit en Napoleon ging Alexander tegemoet tot aan de oever van de rivier. De koning van Pruisen was er niet. Wat een mooie uitstraling! Deze twee keizers, de prinsen, deze maarschalken, allemaal gekleed in de rijkste kostuums! De keizer van Rusland, die voor ons langs liep, zei tegen onze kolonel Frederik van het eerste regiment: Je hebt daar een goede Garde,, kolonel!</p> <p>En goed, meneer, voegde Frédéric eraan toe. Ik weet het, antwoordde Alexander.</p> <p>De koning van Pruisen kwam kort daarna om zich bij de twee keizers te voegen en Napoleon trakteerde zijn gastheren op een prima schouw van zijn garde, evenals van het derde legerkorps onder bevel van maarschalk Davoust. We waren volledig gekleed, schitterend als in Parijs. De troepen van de maarschalk deden op geen enkele manier onder voor ons. Napoleon had het recht om trots te zijn.</p>
115	<p>Toen de schouw voorbij was, begon de parade in verdeeldheid. Het derde deel passeerde als eerste. De oude grognards mensen vormden de achterhoede, het leek wel een bewegende muur. Bij elke divisie van de Garde die hen voorbijging, salueerden de keizer van Rusland, de koning van Pruisen en al hun generaals gretig. Van alle kanten kwamen de complimenten op ons neer.</p> <p>Bij deze gelegenheid zag ik de vier mooiste mannen, die ik in mijn leven heb ontmoet: keizer Alexander, prins Murat, Poniatowski en de heer Belcourt, kapitein-adjutant-majoor van het eerste grenadierregiment van de Garde.</p> <p>Op een dag beval Napoleon ons alle noodzakelijke voorbereidingen te treffen om de Russische keizerlijke garde van een maaltijd te voorzien. We bouwden grote tenten, allemaal in dezelfde lijn, met openingen aan dezelfde kant. We kregen acht dagen plunderingen en acht mijl land de tijd om proviand te bemachtigen.</p> <p>We vertrokken in goede orde en de volgende dag zagen we meer dan vijftig karren in het kamp aankomen, beladen met aanzienlijke hoeveelheden vlees, meel en cognac, bestuurd door boeren, die zich graag aan deze eis voldeden en die blij werden weggestuurd. Ze werden gecompenseerd voor hun verliezen en hun moeite.</p> <p>Op 30 juni, om 12.00 uur, stond de maaltijd op tafel. De service kon niet briljanter zijn geweest. We hadden grasornamenten gemaakt, gearneerd met bloemen met de namen van de twee keizers in slingers geweven. Op de voorkant van elke tent schenen twee sterren, met de namen van de twee grote mannen, en elke tent droeg de Russische en de Franse vlag. We stonden klaar om onze gasten ontmoeten en wij namen ze bij de arm om ze te begeleiden.</p>
116	<p>Omdat er niet zoveel waren als wij, hadden we er één op twee. Ze waren zo groot dat het leek alsof ze ons als krukken gebruikten. Ik, die de kleinste van de Franse grenadiers was, was verplicht mijn hoofd in de lucht te heffen om zijn gezicht te zien.</p> <p>Ze leken in de war, toen ze ons in zo'n glimmende outfit aantroffen. Wij zagen er geweldig uit. Je moest vooral onze wit-gepoederde koks zien, witte schorten over het uniform, katoenen mutsen over de oren en gordels aan de zijkant. Bovendien waren het vooraanstaande mensen in het culinaire vak. Toen we in de kazerne zaten, verdiende elke gewone man (doorgaans negentien of eenentwintig mannen) twaalf frank per maand en bovendien waren ze vrijgesteld van dienst. Die dag hadden ze zichzelf overtroffen.</p> <p>We plaatsten onze gasten aan tafel, ieder tussen twee Fransen. Het duurde niet lang voordat ik vrolijk werd. Onze hongerige reuzen konden zichzelf al snel niet langer beheersen. Ze vergaten alle bedenkingen en begonnen te verslinden.</p> <p>Boven alle drankjes hadden we cognac en als glazen hadden we tinnen bekers met een inhoud van een kwart liter. Voordat we hen deze kopjes aanboden, waren we</p>

	<p>verplicht er een slokje van te nemen, ze pakten het onmiddellijk vast en de vloeistof verdween snel in hun kelen. Ze vergezelden het met stukjes vlees zo groot als een ei.</p> <p>Hun uniformen zaten te strak, we gaven ze een teken dat ze het zich gemakkelijk moesten maken door zelf een paar knopen van onze vesten los te knopen. Ze lieten het niet twee keer herhalen en toen zagen we een stapel vuile vodden tevoorschijn komen, waarmee ze zichzelf hadden opgesmukt om een majestueuzere uitzien te krijgen. Halverwege de maaltijd kwamen er twee adjudanten naar ons toe om het bezoek van onze twee vorsten aankondigen en zaten stokstijf.</p>
117	<p>Napoleon en Alexander volgden hen de voet, ze liepen rond de tafels en bestudeerden alles nieuwsgierig. Toen hij wegging, riep Alexander uit: Grenadiers, gedraag jullie goed! Het einde van de maaltijd onttaardde in een weerzinwekkende orgie. Onze Russen gedroegen zich als beesten.</p> <p>We brachten degenen, die nog konden lopen, naar hun kazerne. De anderen bleven onder de tafels liggen. Een van onze grappenmakers had het idee zich als Rus te vermommen. Hij wisselde van uniform met een van onze gasten en verscheen zo in de straten van Tilsit, tussen de groepen die het feest verlieten.</p> <p>Omdat hij behoefte had aan erkenning, stopte hij en adviseerde een kameraad zijn Rus niet los te laten. Toen na een tijdje begon hij te rennen om hen in te halen. Er kwam een Russische sergeant voorbij, hij vervolgde zijn weg zonder op hem te letten en was behoorlijk verrast, toen hij zag dat hij werd geslagen met een stok op zijn schouders. Omdat hij zich geraakt voelde, sprong hij op de sergeant, die boos was geworden, omdat hij niet was gegroet volgens de militaire gewoonte van zijn land. Hij sloeg hem neer, sprak hem in goed Frans toe en zou hem vermoord hebben als ze er geen einde aan hadden gemaakt!</p> <p>Dit tafereel werd aanschouwd door de twee keizers, die op hun balkon stonden om de vrolijke bende voorbij te zien komen en die lachten tot ze huilden. Keizer Alexander zei: Goed gedaan! Waarom durft hij het plezier van deze goede mensen te verstoren? Iedereen was blij, vooral de Russen.</p> <p>Toen Napoleon zijn zaken had afgerond, nam hij afscheid van de keizer van Rusland en verliet Tilsit op 9 juli richting Koenigsberg. We kregen het bevel hem te volgen en we gingen meteen op weg. We passeerden Eylau en we zagen de graven</p>
118	<p>van de slachtoffers van 3 februari. Dit land, zo rampzalig voor ons, was toen bedekt met prachtig groen. In het midden lag een prachtig meer, waarlangs we met al onze artillerie hadden gemanoevreerd. Deze totale verandering in de natuur vulde ons met verbazing.</p> <p>We staken het grafveld over, waar onze kameraden sliepen, die stierven voor het dankbare vaderland. Er heerste een religieuze stilte in onze gelederen. Onze leiders lieten ons de wapens presenteren.</p> <p>Aangekomen in Koenigsberg logeerden we bij een inwoner. De stad werd voorzien van allerlei soorten voorzieningen. We hadden enorme konvooien met proviand meegenomen, die de Engelsen, niet wetende dat de oorlog voorbij was, naar de Russen stuurden.</p> <p>Op een dag kregen we de opdracht om bomen te planten in de hoofdstraat en deze te versieren om de koningin van Pruisen te ontvangen, die Napoleon kwam bezoeken. Ze arriveerde om tien uur 's avonds. Wat was ze mooi! We zouden kunnen zeggen: mooie koningin en lelijke koning. Maar ik geloof dat ze koning en koningin was.</p> <p>De keizer kwam haar onderaan de trap ontvangen en reikte haar de hand. Ze bracht de nacht door in het paleis. Ze kon Napoleon echter niet dwingen te buigen. Er werd ons verteld, dat hij haar koningin van Silezië noemde. Dit was niet wat ze wilde.</p>

	<p>Ik had het geluk dat ik 's avonds onderaan de trap op wacht stond, zodat ik haar van dichtbij kon zien en de volgende dag, toen ze naar buiten kwam, stond ik bij dezelfde trap. Wat een charmant gezicht! Wat een majestueuze loophouding! Ik was toen dertig jaar oud en ik zou een van mijn twee oren hebben gegeven om bij haar te blijven zolang de keizer er was.</p> <p>Dit was de laatste actie waar ik als soldaat deel van uitmaakte. Generaal Dorsenne, kolonel-generaal van de voetgrenadiers van de Garde, ontving het bevel aan ons</p>
119	<p>om schoenen en overhemden uit te delen, die in Russische en Pruisische winkels lagen en om ons te schouwen voordat we Koenigsberg verlieten. Hij gaf op zijn beurt de kapiteins opdracht de inspectie per compagnie uit te voeren en ons op de aangegeven dag en op het aangegeven uur op het centrale plein te verzamelen.</p> <p>Bij deze gelegenheid ging kapitein Renard op zoek naar de adjudant-majoor, de heer Belcourt en was het met hem eens over mij. Ze riepen me bij zich en vertelden me, dat ik korporaal zou worden in dezelfde compagnie, als beloning voor mijn diensten.</p> <p>Maar ik zei tegen hen: ik kan niet lezen of schrijven! Je zult leren! Het is niet mogelijk! Bedankt.</p> <p>U wordt vandaag korporaal en in het geval dat de generaal u vraagt of u kunt lezen en schrijven, antwoord dan stoutmoedig dat de Velites ervoor zullen zorgen dat u instructies krijgt.</p> <p>Toen de tijd aanbrak voor appèl, gingen de heer Belcourt en mijn kapitein naar de generaal ontmoeten en spraken met hem over mij.</p> <p>Laat hem naar voren komen, zei hij.</p> <p>Hij bekeek mij van top tot teen en toen hij mijn erekruis zag, vroeg hij hoe lang ik dat al had.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ik was bij de Invalides, generaal en de eerste van de legionairs! - De eerste? - Ja, generaal! - Zorg ervoor dat hij onmiddellijk bevorder wordt als korporaal <p>Het was tijd. Ik beefde voor deze harde, maar eerlijke man. Al mijn kameraden waren verrast toen ze mij korporaal in dezelfde compagnie zagen worden, niemand vermoedde het. De oudere korporaals omringden mij en beloofden mij vriendelijk mij te helpen met hun advies. Ik werd door iedereen gefeliciteerd.</p> <p>Zo begon mijn kleine militaire carrière.</p>
120	<p>Ik dank het aan mijn kapitein Renard en aan de heer Belcourt dat ik de gelederen heb kunnen verlaten, waarin ik altijd dacht te moeten blijven.</p>